

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MLY-YL-2014-0008**

**ÖZEL LİSELERİN TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ
YERİNİN İKTİSADİ VE MALİ AÇIDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**HAZIRLAYAN
Reşat KIRMIZI**

**TEZ DANIŞMANI
Prof.Dr. Ertuğrul ACARTÜRK**

AYDIN- 2014

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANABİLİM DALI
MLY-YL-2014-0008**

**ÖZEL LİSELERİN TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ
YERİNİN İKTİSADİ VE MALİ AÇIDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**HAZIRLAYAN
Reşat KIRMIZI**

**TEZ DANIŞMANI
Prof.Dr. Ertuğrul ACARTÜRK**

AYDIN- 2014

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Maliye Ana Bilim Dalı öğrencisi Reşat KIRMIZI tarafından hazırlanan “Özel Liselerin Türk Eğitim Sistemindeki Yerinin İktisadi Ve Mali Açından Değerlendirilmesi” başlıklı tez,.../.../..... tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

<u>Unvanı, Adı ve Soyadı</u> :	<u>Kurumu</u> :
Prof.Dr. Ertuğrul ACARTÜRK	ADÜ
Prof.Dr. Ferhat Başkan ÖZGEN	ADÜ
Yard. Doç.Dr. Halil UÇAL	ADÜ

İmzası:

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu ... tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun .....sayılı kararıyla ..... tarihinde onaylanmıştır.

Doç.Dr. Fatma Neval GENÇ

Enstitü Müdürü

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

ADI SOYADI: Reşat KIRMIZI

Reşat KIRMIZI

ÖZEL LİSELERİN TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ YERİNİN İKTİSADİ VE MALİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Araştırmanın genel amacı, son yıllarda ülke gündeminden düşmeyen ve dünya ülkelerinde önemli bir yere sahip olan özel okulların, Türk eğitim sistemindeki yeri ve önemini tartışmaktır. Özel okullar devletin eğitim yüküne artı bir yük müdür yoksa devletin eğitim konusundaki ağır yükünü paylaşan bir paydaş mıdır? Bu okulların eğitim sistemine katkısı nedir? Bu okulların iktisadi etkisi var mıdır? Bu okulların mali etkisi var mıdır? gibi sorulara cevaplar aranmıştır.

Bu araştırma, Türkiye’de faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişilerce açılan özel okulları kapsamaktadır. Türkiye’de eğitim alanındaki en büyük sorun, eğitime olan talep artışı ve buna bağlı olarak devletin bu talebi karşılamadaki fiziki ve ekonomik yetersizliğidir. Bu sorunu aşmanın bir yolu da özel okulların çoğaltılmasıdır. Özel okulların ekonomik katkıları; özel okulların ödediği vergiler, özel okulların personel istihdamı, özel okulların devletin eğitim yüküne katkıları gibi ekonomik verilerden elde edilen sonuçlara göre incelenmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Araştırmanın sonucunda özel okul sayılarının artırılması eğitim sektöründe rekabeti doğuracaktır. Rekabetin artması ile birlikte daha kaliteli eğitim hizmeti sunma imkânı sağlanacaktır. Özel okulların yaygınlaşması sonucunda, devlet ekonomik anlamda önemli ölçüde tasarruf yapacaktır. Buna bağlı olarak da devlet öğrenci başına düşen harcamalarını yükseltebilecek, bu da devlet okullarındaki kaliteyi yükseltecektir.

Anahtar kelimeler: Eğitim ve Öğretim, Mali Etki, Özel Okullar, Eğitim Hizmetleri, İstihdam.

Reşat KIRMIZI

**PRIVATE HIGH SCHOOLS IN TURKISH EDUCATION SYSTEM IN THE
FRAME OF ECONOMIC AND FINANCIAL EVALUATION OF THE
SIGNIFICANCE**

ABSTRACT

The general purpose of the research is to study what the financial impacts of private high schools, which have not fallen off the agenda of the country and have had an important place in world countries in recent years. Also these schools are discussed an aspect of the place and importance in the Turkish education system. Will private schools be burden to government or have a role to share heavy burdens on education of Turkish State? What is the contribution of these schools into the education system? Is there an economic impact of these schools? Is there a financial impact of these schools? It has sought answers to these kind of questions.

In this study includes private schools, which are in service in Turkey and were opened by natural and legal persons. The biggest problem in the field of education in Turkey is the increase in the demand for education and accordingly the physical and economic inefficiencies of the state in meeting this demand. One way to overcome this problem is the replication of private schools. Economic contributions of private schools were examined according to the results obtained from economic data such as taxes they pay, their staff recruitment; their contributions to the state's education charge, and solutions were presented

As a result, increasing the number of private schools will have competition in the education sector. Along with the increase in competition will be possible to provide more quality education services. As a result of the expansion of private schools, the state could make significant savings in the economic sense. Accordingly, the state could increase its spending per student and this could improve the quality of education in public schools.

Keywords : Education and Training, Financial Impact, Private Schools, Education Services, Employment.

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez çalışmamın planlanmasından sonuçlandırılmasına kadar gereken desteği sağlayan ve araştırmanın her aşamasında yardımlarını ve güvenlerini esirgemeyen çok değerli tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Ertuğrul ACARTÜRK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tüm çalışma sürecinde yardımlarını esirgemeyen her an desteklerini hissettiğim maliye bölüm hocalarıma ve akademisyen dostlarıma sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

İÇİDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİDEKİLER	iv
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
TEMEL KAVRAMLAR EĞİTİM HAKKI VE KAMU HİZMETİ	2
1.1. Temel Kavramlar	2
1.1.1. Eğitimin Tanımı	2
1.1.2. Eğitim Hakkı.....	3
1.1.3. Eğitimin Önemi.....	4
1.2. Kamu Hizmeti	5
1.3. Eğitimin Özelleşmesi	6
1.4. Eğitim Kurumları	7
1.4.1. Devlet Okulları	8
1.4.2. Özel Eğitim Kurumları	9
1.5.Özel Okulların Tarihi Gelişimi	9
1.5.1. 1839-1876 Dönemi (Tanzimat Dönemi).....	10
1.5.2. 1876-1908 Dönemi	11
1.5.3. 1908-1918 Dönemi (Meşrutiyet Dönemi)	11
1.5.4. 1919-1922 Dönemi (Kurtuluş Savaşı Dönemi)	12
1.5.5. 1923 Ve Sonrası Dönemi.....	13
1.6. Türkiye’de Özel Eğitim Kurumları Kanunu	14
1.6.1. Özel Öğretim Kurumları Kanunu	14
1.6.2. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Özel Eğitim Kurumları	15
1.6.2.1. Devlet Okulları.....	15
1.6.2.2. Özel Okullar	16
1.6.2.2.1.Özel Türk Okulları	16
1.6.2.2.2. Özel Yabancı Okullar	16
1.6.2.2.3.Özel Azınlık Okulları	17
1.6.2.2.4. Özel Uluslararası Öğretim Kurumu	17
İKİNCİ BÖLÜM	18
ÖZEL EĞİTİM KURUMLARI ÜZERİNDEKİ MALİ YÜKÜMLÜLÜKLER .	18
2.1. Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Eğitim Sisteminde Vergi	18
2.2. Gelir Ve Kurumlar Vergisinde Genel Düzenlemeler	20
2.2.1. Eğitim İşletmelerinde Gelir Vergisi	20
2.2.2. Eğitim İşletmelerinde Kurumlar Vergisi.....	21
2.3. Eğitim ve Öğretim Hizmetinin Alanı.....	22
2.3.1. Eğitim Ve Öğretimin Sunumunda Vergiyi Doğuran Olay.....	24
2.3.2. Devlet Okullarında KDV Oranı	27
2.3.3. Özel Eğitim Ve Öğretim Kurumlarında KDV Oranı	27
2.3.3.1 Özel Eğitim Kurumlarında Öğrenci Servisi Hizmetlerinde KDV Oranı	28

2.3.3.2. Özel Eğitim Kurumlarında Yemek Hizmeti Ücreti Üzerindeki KDV Oranı	28
2.3.3.3. Özel Eğitim Kurumları Öğrenci Yurtlarında KDV Oranı	29
2.3.3.4. Dernek Ve Vakıflara Ait Okullarda KDV	29
2.3.4. Ücretsiz Okutulan Öğrencilerin KDV İstisnası.....	30
2.3.5. Özel Okul Öğretmenlerinin Ücretlerinde Vergi İstisnası.....	31
2.3.5.1. İstisnadan Faydalanma Şartları	31
2.3.5.2. İstisnaya Tabi Olan Ücret Faktörleri	32
2.3.6. Eğitim Giderlerinin Vergi Matrahından İndirimi Konusu	33
2.3.6.1. İndirimden Faydalanabilecek Olanlar	34
2.3.6.2. İndirimden Yararlanma Koşulları	35
2.3.7. Emlak Vergisi İle İlgili Düzenlemeler	36
2.3.7.1. Emlak Vergisi Tanımı	37
2.3.7.2. Emlak Vergisi İle İlgili Genel Düzenlemeler.....	37
2.3.7.3. Emlak Vergisi İle İlgili Özel Düzenlemeler.....	37
2.3.8. Defter Tutma Yükümlülüğü.....	38
2.3.8.1. Defter Tutmanın Amacı.....	38
2.3.8.2. Gerekli olan Defterlerin Tutulması	38
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	41
EĞİTİM HİZMETLERİNİN İKTİSADİ ETKİLERİ.....	41
3.1. Eğitimin Ekonomik Büyümeye Ve Kalkınmaya Etkisi.....	41
3.1.1. Eğitimin Ekonomik Büyümeye Etkisi	41
3.1.2. Eğitimin Ekonomik Kalkınmaya Etkisi.....	43
3.2. Eğitimin İstihdama Etkisi.....	45
3.3.Özel Eğitim Kurumlarında Yönetim.....	47
3.3.1. Üretilen Hizmet Yönetimi	47
3.3.2. Müşteri Odaklı Yönetim	48
3.3.3. Hizmetin Pazarlanması Yönetimi	49
3.3.3.1. Eğitim Hizmetinin Pazarlanması.....	49
3.3.3.2. Eğitim Hizmetleri Bakımından Pazarlama Karması	50
3.3.3.2.1. Özel Eğitim Kurumlarında Eğitimin Fiyatlandırılması.....	51
3.3.3.2.2. Eğitim Hizmetlerinin Mal/Ürün Olarak Değerlendirilmesi	52
3.3.3.2.3. Eğitim Hizmetlerinde Tutundurma.....	54
3.3.3.2.4. Eğitim Kurumlarında Dağıtım Hizmeti.....	55
3.4. Özel Eğitim Kurumlarında Yönetim Ve Organizasyonun Önemi	55
3.5. Özel Eğitim Kurumlarının Finansman Kaynakları.....	56
3.6. Kalkınma Planları Döneminde Özel Eğitim Kurumları.....	58
3.6.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1963-1967)	58
3.6.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1968-1972).....	58
3.6.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1973-1977).....	59
3.6.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1979-1984)	60
3.6.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1985-1989)	60
3.6.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1990-1994)	61
3.6.7. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1996-2000).....	62
3.6.8. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (2001-2005)	62
3.6.9. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (2007-2013).....	63
3.6.10. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (2014-2018).....	64
3.7. 2012-2013 MEB Öğretmen, Öğrenci Ve Okul İstatistikleri	67

3.7.1. Eğitim Oranı Düşük Olan İller.....	68
3.7.2. Özel Okullarda Okuyan Öğrenci Sayısındaki Artış.....	68
3.7.3. Özel Okulların Eğitim Kalitesinin Artmasına Katkısı.....	69
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	70
BULGULAR VE YORUMLAR	70
4.1. Kamusal Mal Ve Hizmet Olarak Eğitimin Değerlendirilmesi	70
4.2. Özel Liselerde Yatırım Değerleri.....	72
4.3. Eğitimin Kalitesini Arttırmak İçin Gerekli Olan Bütçe	74
4.3.1. Özel Okullarda Çalışan Öğretmen Sayıları	78
4.3.2. Özel Okullar ile Devlet Okullarının Üniversite Başarı Durumları.....	80
4.3.3. Eğitim Giderlerinin Bütçedeki Yeri.....	84
4.3.4. Bazı Özel Eğitim Kurumlarında İstihdam Edilen Öğretmen Ve Personel Maliyetleri.....	87
4.3.5. Hizmet Türüne Göre Eğitim Harcamaları	91
4.3.6. Özel Okulların Devlete Olan Borcu: Vergi	92
4.3.7. Eğitim Sektörü içerisindeki Gelir, Kurumlar Ve Katma Değer Vergisi.....	93
4.3.8. Türkiye’de Ve Bazı Ülkelerde Eğitim Harcamalarının Milli Gelir Ve Genel Bütçe İçindeki Payı.....	94
4.3.9. Bazı Ülkelerde Özel Öğretim Oranları	101
4.4. Özel Okulların Bazı Ülkelerdeki Durumu	102
4.4.1. Amerika Birleşik Devletleri.....	102
4.4.2. Almanya.....	103
4.4.3. Hollanda.....	104
4.4.4. Belçika	104
4.4.5. Danimarka.....	105
4.4.6. Fransa.....	105
4.4.7. İngiltere	106
4.5. PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)	106
SONUÇ.....	113
KAYNAKÇA	115
ÖZGEÇMİŞ.....	123

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

ALES	:	Akademik Lisansüstü Eğitim Sınavı
AÖF	:	Açık Öğretim Fakültesi
AY	:	Anayasa
BKK	:	Bakanlar Kurulu Kararı
BYKP	:	Beş Yıllık Kalkınma Planı
DGS	:	Dikey Geçiş Sınavı
DİE	:	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	:	Devlet Planlama Teşkilatı
GİB	:	Gelir İdaresi Başkanlığı
GVK	:	Gelir Vergisi Kanunu
GSMH	:	Gayrisafi Milli Hasıla
GSYİH	:	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
İTO	:	İstanbul Ticaret Odası
KDV	:	Katma Değer Vergisi
KDVK	:	Katma Değer Vergisi Kanunu
KPSS	:	Kamu Personeli Seçme Sınavı
KVK	:	Kurumlar Vergisi Kanunu
LYS	:	Lisans Yerleştirme Sınavı
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	:	Ekonomik Kalkınma Ve İşbirliği Örgütü
ÖÖKK	:	Özel Öğretim Kurumları Kanunu
ÖSYM	:	Öğrenci Seçme Ve Yerleştirme Merkezi
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi

TED	:	Türk Eğitim Derneği
TTK	:	Türk Ticaret Kanunu
VUK	:	Vergi Usul Kanunu
YDS	:	Yabancı Dil Sınavı
TÜBİTAK	:	Türkiye Bilimsel Ve Teknolojik Araştırma Kurumu
PISA	:	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Bazı Ülkelerde Eğitimin Ekonomik Büyümeye Katkısı %	42
Tablo 3.2. Bazı Özel Öğretim Kurumları Ve Özel Yurtlarda İstihdam	46
Tablo 3.3. Eğitimde Gelişmeler Ve Hedefler	66
Tablo 4.1. 2013 Yılı Türkiye’de Devlet Liselerinin, Özel Liselerin Ve Öğrencilerin Sayılar	73
Tablo 4.2. 2013 Yılı Türkiye’de Özel Okullar, Öğrenci Ve Okul Sayıları	76
Tablo 4.3. 2013 Yılı Bazı Büyük İllerdeki Özel Okul Sayılarına Ait Liste	77
Tablo 4.4. Özel Okullarda Çalışan Öğretmen Sayıları	78
Tablo 4.5. Bazı Branşlara Göre Öğretmen Açığı	79
Tablo 4.6. Okul Türlerinin 2012-2013 Yıllarına Ait Özel Okullar İle Resmi Okulların Üniversite Başarıları	80
Tablo 4.7. Okul Türlerine Göre 2013 ÖSYS İstatistikleri	82
Tablo 4.8. 2012 Yılında ÖSYS’de Türkiye Geneli Okul Türlerine Göre Başarı Karşılaştırması	83
Tablo 4.9. Merkezi Yönetim Bütçe Harcamalarının Fonksiyonel Dağılımı (2008-2012)	85
Tablo 4.10. Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesinin Fonksiyonel Sınıflandırılmaya Göre Dağılımı	86
Tablo 4.11. 2011 Yılı Öğretmen İstihdamında Maliyetler	87
Tablo 4.12. 2011 Yılı Personel İstihdamında Maliyetler	88
Tablo 4.13. Özel Öğretim Kurumlarında Büyüme	90
Tablo 4.14. Kamu Ve Özel Eğitim Kurumlarının Toplam Ve Birim Öğrenci Eğitim Harcamaları (2011)	91
Tablo 4.15. Eğitim Sektörü İçerisindeki Gelir, Kurumlar Ve Katma Değer Vergisi	93

Tablo 4.16. 1980 Sonrası Türkiye’ de Toplam Eğitim Harcamaların GSMH’ Ya Oranı (%).....	94
Tablo 4.17. Türkiye’ de MEB Kamu Eğitim Bütçesinin GSMH Ve Genel Bütçe İçerisindeki Oran.....	96
Tablo 4.18. Bazı Ülkelerde Toplam Eğitim Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı (%).....	98
Tablo 4.19. Kamu Eğitim Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı.....	99
Tablo 4.20. Türkiye’nin Eğitim Bütçesi Hedefleri (Milyon ABD Doları).....	100
Tablo 4.21. Bazı Ülkelerde 2011 Yılı Özel Öğretim Oranları (%).....	101
Tablo 4.22. PISA 2003-2012 Matematik Alanı Başarı Sıralamaları.....	109
Tablo 4.23. PISA 2003-2012 Okuma Becerisi Alanı Başarı Sıralamaları.....	110
Tablo 4.24. PISA 2003-2012 Fen Alanı Başarı Sıralamaları.....	111
Tablo 2.25. PISA 2003-2012 OECD Ülke Puanları Ortalamaları İle Türkiye Puanlarının Karşılaştırılması.....	112

GİRİŞ

Temel hak ve özgürlükler içerisinde eğitim bir insanın en temel ihtiyaçlarından biridir. Bu bağlamda devlet vatandaşlarının bu haktan yararlanabilmesi için gerek kendisi bu hizmeti vererek gerekse de bu hizmeti çeşitli yollarla özel kesime verdimek için son derece gayret göstermesi gerekmektedir. Bundan dolayı eğitim kamu hizmeti olarak görülmektedir. Bu çalışmada eğitimin bir kamu hizmeti olduğu ancak özel teşebbüsler tarafından da bu hizmetin üstlenilerek yerine getirildiği konusu ele alınacaktır. Günümüzde toplumsal ihtiyaçların çeşitlenmesi ve çoğalması karşısında kamu kurumlarınca sunulan eğitim hizmetinin gelişmelere ayak uydurması beklenmektedir. Devletin bu konuda hassas olmaması ve eğitim talebinde bulunan nüfusun fazla olması doğal olarak kaliteyi düşürmektedir. Devletin sunduğu hizmetin yanında özel girişimcilerinde eğitim kurumu açarak öğretim alanında faaliyette bulunmalarının sınırlarını da bu çalışmamızda ele alınacaktır. Ülkemizde eğitim hizmeti alanında özel eğitim kurumlarının payı %2 civarındadır. Bu oran diğer ülkelerle kıyaslandığı zaman gözle görülür bir şekilde alt sıralarda olduğumuz net bir şekilde söylenebilir.

Özel öğretim kurumları okullar, kurslar, dersaneler olarak belirlenmesine karşın bu çalışmada daha çok ortaöğretim kurumları üzerinde durulmuştur. Özel okulların ayakta kalması ve sürdürülebilir kârlı birer kurum haline gelebilmeleri için, öncelikle içinde buldukları çevrenin ihtiyaç, istek ve beklentilerini karşılayabilecek kaliteli hizmet vermeleri gerekir. Genelde özel okullardan beklenen, üstün ve etkili performans göstermeleri, dolayısıyla nitelikli eğitim vermeleridir. Ancak, özel okulların devamlılığı için bu yeterli değildir. Diğer kurum, kuruluş ve işletmelerde olduğu gibi okullarında, hizmetlerini her yönüyle uygun bir şekilde sunmaları ve velilerin beklentilerine önem vermesi gerekir. Bu sürecin etkili ve sistemli olabilmesi için, özel okulların reklâm, tanıtım işini, müşteri memnuniyet ölçütlerini bilmesi ve bu konulardaki becerilerinin olması gerekir. Bu okulların devlete olan mali etkisinin yanında kuruluşu, işleyişi ve denetimi konuları da ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR EĞİTİM HAKKI VE KAMU HİZMETİ

1.1. Temel Kavramlar

Eğitim hizmetleri, yarı kamusal mal hizmet özelliği ile hem devlet tarafından hem de özel teşebbüsler tarafından sunulabilmektedir. Bu bölümde eğitim ile ilgili bazı kavramların açıklanmasında yarar vardır.

1.1.1. Eğitimin Tanımı

Eğitim, insanın tavır ve davranışlarında bilinçli olarak eğitimin amaçlarına uygun bir şekilde meydana gelen değişiklikler sürecidir (Topçu, 2007: 19). Bu değişiklik, yeni bir davranış özelliğini kazandırabileceği gibi, olumsuz olan bir davranışı da ortadan kaldıracaktır. Eğitim, bir toplumun sosyal ve ekonomik hayatı, politik yapısı, kültürü ve bilimsel düzeyi ile karşılıklı etkileşim içerisinde. Eğitimde belirlenen amaç, belli hedeflere ulaşabilmek için ihtiyaç duyulan bilgi ve yeteneklerin karşılanmasıdır (Can,2004: 114). Eğitim sistemi ise insan kaynağının yetiştirilmesi sorununda kendini göstermektedir (Ereş, 2004: 1). Bu sorunun ele alınması, denetimli bir çevrede toplumsal bir süreç içerisinde bireyin toplumsal ve kişisel yeteneğinin geliştirilmesi şeklindedir (Tezcan, 1985: 4).

Eğitimi bireyin istekleri ve toplumun beklentileri arasında denge unsuru olarak gören görüşler de vardır (Özoğlu, 2007: 1). Bu görüşlerdeki ortak amaç eğitimin genel amaçlarını bireysel ve toplumsal olarak iki şekilde gerçekleştirdiğini kabul etmeleridir. Bu görüşlerde bireyin kişisel gelişimi toplumsal değerlere uyumu ve sosyal rolüne uygun deneyimler kazanmaktır. Toplumsal amaçların ortak görüşü ise milli bilinç, inanç ve değerler bütününe benimsemek ve korumaktır. Ancak bu koruma yeniliğe ve gelişmeye açık bir yapıdadır (Akın, 1993: 264).

Yarı kamusal mal ve hizmet olarak eğitim; Hem özel kesimin hem de kamu kesiminin üretim faaliyetinde bulunduğu faydası bölünebilen, pazarlanabilen ve topluma önemli ölçüde dışsal fayda sağlamakta olan mallardır. Yarı kamusal mallar devletin asli hizmet alanı olmakla beraber bir kısmını eğitimde özel okullar örneğinde

olduğu kendisinin gücünün yetmediği noktada tek merkezden hizmet verilmesi yerine rekabete açık bir sektörde bu hizmetleri halkın almasına imkân tanınan mallardır.

1.1.2. Eğitim Hakkı

İnsanların doğuştan birtakım hakları vardır. Bu haklardan biri olan eğitim devlet otoritesi tarafından ortaya çıkarılmayıp insana karşı sorumlu olduğunu ve sadece devlet tarafından benimsemekle kaldığını göstermektedir.

Eğitim hakkı,“İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına ilişkin sözleşmeye Ek Protokol” 2. Maddesinde “Eğitim Hakkı” başlığı altında tanımlanmıştır. Buna göre; “Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz, devlet, eğitim ve öğretim alanında alacağı görevlerini yerine getirmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefî inançlarına göre yapmasını sağlama hakkına saygı gösterir” ifadesi ile açıklanmıştır (Akad, 1997: 235).

Ek protokolün 2. maddesinde öngörülen eğitim hakkı esas itibarı ile temel eğitime yöneliktir. Devlet temel eğitim imkânını herkese sağlamakla yükümlüdür (Akad, 1997: 235). Böylece hukuk devletine bağlı olduğu insan hakları, devletlerin anayasalarına, anayasanın temel ilkelerinden biri olarak katılmıştır (Şafak, 1996: 119).

Eğitim hakkı sosyal hakların başında gelir. Eğitim öğretim hakkı toplum içinde yaşayan her bireyin en temel hakkıdır. İnsan var olduğu son ana kadar talim ve terbiye hakkına sahiptir (Dinçkol, 1990: 95). Hiçbir birey bu haklardan mahrum bırakılamaz, dışlanamaz ve engellenemez. Hükümlerlik gücünü elinde bulunduran devlet, bu konuda gerekli her türlü tedbiri almak zorundadır. Eğitim hakkı aynı zamanda “Devletin Temel Amaçları ve Görevleri” ni belirten Anayasanın 5. maddesinde olan,“ insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır” biçiminde bireyler için bir hak olduğu ve devlet için de bir görev olduğu belirtilmiştir (Tunaya, 1982: 227). Eğitim demokrasi ile doğru orantılıdır. Eğitim ve öğretim özgürlüğü, kişiye inançlarını, manevi niteliklerini kazanma ve gerçekleştirme olanaklarını sağlar (Güneş, 1998: 159).

Günümüzde gelişmiş olan ülkelere bakıldığında eğitime verilen önem ortaya çıkmaktadır. Refah seviyesinin yükselmesiyle eğitim arasında sıkı bir ilişki vardır. Asırlar boyu uygarlıkların bilim ve teknolojiye verdikleri önem ile devletin gelişmesi ve zenginleşmesi göz ardı edilemez. Eğitimin ve bilginin gelişmediği bir yerde kişilerin

hak ve özgürlüklerinden bahsedilmesi zor olacağı gibi; toplumsal olarak da çağdaş bir seviyeye ulaşmaları mümkün değildir. Eğitim konusu günümüze kadar sürekli değişen ve yenilenen bir yapıdadır. Cumhuriyetten günümüze kadar eğitim ve öğretim hakkı anayasalarımızda her zaman yer bulmuştur.

1961 Anayasasında “öğrenimin sağlanması” başlığını taşıyan hüküm 1982 AY. (Anayasa)’da “eğitim”i de kapsayacak şekilde düzenlenmiştir (Kuzu, 1990: 265). 1982 AY. 42. maddesi “*Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi*” başlığı ile bu alanı düzenlemiştir (Gözübüyük, 2000: 366). Buna göre; “Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir” denilmektedir. Bu bağlamda eğitim ve öğrenim hakkı yasal güvence altına alınmıştır.

Temel hak ve ödevlerin korunmasında en etkili mercii olan Anayasa Mahkemesi; temel hak ve ödevlerin düzenlenmesi için çıkarılan yasaların Anayasa’ya uygunluğunu inceleyerek yasama organının denetlenmesini üstlenmiştir (Teziç, 1991: 178).

Böylece hak ve özgürlüklerin anayasal güvence altına alınarak korunmuştur. Araştırma konumuzu oluşturan özel öğretim kurumları ile ilgili hüküm altıncı fıkrada belirtilmiştir. “*Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.*” denilmektedir.

1.1.3. Eğitimin Önemi

Eğitim, insanlık tarihi kadar eski olup, gerek birey olarak gerekse toplum olarak hayatı sürdürebilmenin neredeyse temel dayanağıdır. Eğitim olgusu neredeyse insan açısından nefes alma, yeme-içme gibi hayati bir ihtiyaç arz etmektedir. Eğitimin yöntem ve tekniği, araçları, niteliği, toplumdaki topluma değişse de eğitimde değişmeyen şeyin nihai amacı olduğu gerçeğidir. Bu da insanoğlunun mutluluğudur.

Sağlıklı bir toplumdaki bahsedilebilmesi için; öncelikle bireylerin bedensel, ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı olmaları gerekmektedir. Bireylerin tüm yönleriyle sağlıklı olabilmesi ise, onların çok yönlü gelişimine ve eğitimine önem vermek ve kaynak ayırmakla mümkündür. Çünkü her yönden sağlıklı yetişmiş bir birey; üretici, çok yönlü düşünebilen, etkili iletişim kurabilen, kendisi ve çevresiyle barış içinde yaşayabilen, hak ve sorumluluklarını bilen v.b. duyarlı bir vatandaş olacaktır. Sağlıklı

ve nitelikli bir eğitimden yoksunluk, toplumun mutsuzluk kaynağıdır ve gelişmesini önleyecek en önemli faktördür. Sağlıklı ve nitelikli bir eğitim bireyin mutluluk kaynağıdır ve bu kaynak toplumun mutluluk kaynağına dönüşür (Senemoğlu, 2001: 25-35).

Eğitim bireylerin ve toplumların kimliklerini belirler ve nesiller arası bağlantıyı kurar. Çünkü medeniyet, insanlığın geçmişteki bilgi birikiminin yeni kuşaklara aktarılmasıyla oluşur ve gelişir. Toplum bireylerinin eğitimden yoksun kalarak öğrenmeyip yoksun kalır ve yeni kuşaklara aktaramaz bu da toplumun başarısızlığı demektir ve gelecek vaat edemeyen bir toplum meydana gelir. Bu bağlamda değişimin kaynağı toplumun eğitimidir. Teknoloji ile bilgi bir servet kaynağı olmuştur ve maddi sermayenin önüne geçerek dünya ekonomisi için bir değişim süreci oluşturmuştur. Bilginin önemi ve değeri arttıkça, eğitim de bundan nasibini almıştır. Eğitimde hem bireysel hem de toplumsal olarak gelişme ve ilerlemenin, yaşamın kalitesini arttırdığı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

1.2. Kamu Hizmeti

Kamu hizmetinin tanımını Türk idare hukukunun kurucularından S.Sami ONAR'ın ifadesi ile yapacak olursak; “Devlet veya diğer amme hükmi şahısları tarafından veya bunların nezaret ve murakabeleri altında umumi ve kolektif ihtiyaçları karşılamak ve tatmin etmek, amme menfaatini sağlamak için icra edilen ve umuma arz edilmiş bulunan devamlı ve muntazam faaliyetlere amme hizmeti denilmektedir (Özay, 2004: 226). Bu ifade ile kamu hizmeti açıkça ifade edilmiştir. Kamu hizmeti kavramının anlamı kullanılış yerine göre değişmektedir.

Kamu hizmeti kavramı bazen faaliyet, uğraş bazen de kamu kuruluşu anlamında kullanılmaktadır. Anayasanın 128. maddesindeki “devletin kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür” ifadesinde kamu hizmeti faaliyet uğraş anlamında kullanılmıştır. Yine Anayasanın 70. maddesindeki “Her Türk kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir” ifadesinde kullanılan “kamu hizmeti” kavramı kamu kuruluşları anlamına gelir. Kamu hizmeti kavramının yasalarda, yargı kararlarında çoğunlukla kullanılmasına rağmen tek bir tanımıyla karşılaşmıyoruz. Bundan dolayı kamu hizmeti

kavramı konusundaki belirsizliğe dikkat çeken Anayasa Mahkemesi' 9.12.1994 tarih ve 1994/43 esas sayılı karara göre “en geniş tanımı ile kamu hizmeti, devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri karşılamak, kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinliklerdir” denilmektedir.

1.3. Eğitimin Özelleşmesi

Kamu hizmetleri birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Bu hizmetlerin yerine getirilmesi de ilke olarak devletin görevidir. Ancak toplum hayatının gittikçe genişlemesi sonucu ihtiyaçların artması kamu hizmetlerinin mutlaka devlet tarafından görülmesi koşulu artık aranmamakta, bunların dışında özel kurum ve kuruluşlarca da kabul bu hizmetlerin bir kısmı karşılanmaktadır. Başka bir deyişle, kamu hizmetleri ne şekilde yürütülürse yürütülsün kamu kurum ve kuruluşlarının gözetim ve denetimleriyle hizmeti yönlendirme yetkileri var olduğu sürece, hizmet kamusal niteliğini korumuş olur. Kamu hizmetinin özelleştirilmesi ihtiyacı toplumsal refahı ve kaynak kullanımının maksimum seviyeye çıkarılma düşüncesinden doğmaktadır (Özay, 2004: 227). Topluma sunulan hizmetlerin maliyeti yine toplum tarafından karşılanmakta ve sağlanan hizmetlerden azami faydanın sağlanması gerekir. Eğer toplum bireyleri arasında çeşitli dengesizlikler varsa bunları giderecek düzenlemelerin yapılması gerekir (Çetinkaya, 2001: 169).

Anayasamıza göre eğitim ve öğretim devletin gözetim ve denetimi altında yapılmaktadır. Devlet özel ilk ve orta dereceli okulların açılmasına izin vermekle bu görevini özel öğretim kurumlarına devredebilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının özel öğretim kurumları üzerindeki yetkisi yüzeysel bir denetimden ibaret değildir. İçerik olarak da hizmetin denetimi yapılmaktadır. Yapılan faaliyetin müfredata uygunluğu kurumların teftişi ile sağlanmaktadır. Özel öğretim kurumlarının kuruluş izni verildikten sonra kurumlar her yıl genel teftişe tabi tutulur ve denetleme sürekli sağlanır. Devlet okulları ile Özel öğretim kurumlarının, erişilmek istenen seviyeye uygun olarak kurulmalarının kanunla düzenlenmesi de yine Anayasanın bir gereğidir.

Anayasanın 42. maddesi gereği yürürlükte bulunan 625 sayılı ÖÖKK (Özel Öğretim Kurumları Kanunu)'nun 2. maddesi, özel öğretim kurumlarının bakanlığın denetim ve gözetimi altında olduğunu belirtmek suretiyle Anayasaya uygun düzenleme

getirmiş ve özel öğretim kurumlarının faaliyetlerini sadece kazanç sağlamak için düzenleyemeyeceklerini gelir sağlarken sosyal içerikli kamu hizmetinin bu kurumlar vasıtası ile yerine getirilmesi öngörülmüş bulunmaktadır.

MEB 2012-2013 istatistiklerine göre, ülkemizde her yıl yükseköğretim hariç okul öncesi, ilköğretim ve lise düzeyinde yaklaşık 25 milyon civarı öğrenciye eğitim verilmektedir. Böyle yüksek bir öğrenci potansiyeli olan ülkede devletin yükünü tahmin etmek zor olmayacaktır. Bundan dolayı resmi eğitim-öğretim kurumlarının yanında özel eğitim ve öğretim kurumlarının da faaliyet göstererek bu yükün paylaşılması mümkün olabilir. Ancak devlet özel eğitim ve öğretim kurumları üzerindeki denetim faaliyetini aksatmadan yürütmelidir. Eğitim içerisindeki özel öğretim kurumlarının payı günümüzde %2 civarındadır. Bu oranın %20lere çıkarılması düşünülmektedir. Genç ve eğitim talebi yüksek bir nüfusumuz vardır. Bunun genç nüfusa kaliteli bir eğitim sunulması açısından yararlı olacağı kanaatindeyiz. Ayrıca özel öğretim kurumlarının bu faaliyeti Anayasa'nın 42. Maddesinde belirtildiği gibi sadece kar amacı gütmeyen yapacağı için "sosyal devlet" ilkesini de zedelemeyecektir. Özel öğretim kurumlarının başarısı ortadadır. Bunda maddi imkânların yeterliliği büyük önem taşımaktadır. En fazla 25 kişilik sınıflarda yapılan eğitimle, 40 – 50 kişilik sınıflarda yapılan eğitimin karşılaştırılmaz. Bu nedenle eğitim hizmetinin içinde özel teşebbüsün payının artırılmasının çok daha faydalı olacağı aşikardır. Böylece devlet resmi okulların yanında denetim yetkisini üstlenerek hizmetin kontrolünü yine elinde bulunduracaktır. Bu alana ayırdığı kaynağı da mevcut resmi öğretim kurumlarında daha iyi hizmet vermek için kullanabilecektir.

1.4. Eğitim Kurumları

Eğitim kurumları bireylerin eğitilmesi görevini üstlenen kurumlardır. Bu kurumlarda bireyin ve toplumun ihtiyaçlarına göre öğretim faaliyetleri gerçekleştirilir ve öğrencilerde isteğe bağlı davranış değişikliği meydana getirilmeye çalışılır. Bir eğitim kurumu başlıca şu özelliklere sahiptir:

1. Kurumun belirli bir amacı vardır.
2. Kuruma devam zorunluluğu vardır.
3. Toplumun istekleri dikkate alınır ve toplumun dikkati bu kurumlar üzerindedir.

4. Kaynaklar sınırlıdır.
5. Rol ve statüler sınırlıdır.
6. İşler çoğunlukla küçük gruplarla yürütülür (Erden, 2000: 62).

İnsanın eğitimi hayatta kaldığı süreçte, çeşitli grup ve toplumlar içinde gerçekleşir. Bilgi birikiminin hızla artması ve uzmanlaşmanın önem kazanması için, bireylerin belli amaçlar doğrultusunda planlı ve programlı bir şekilde yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu da ancak nitelikli okullarda sağlanabilmektedir. Okul, toplumdaki bireylerin eğitilmesi görevini üstlenen kurumların ortak adıdır. Okullarda öğrencilere bireyin ve toplumun ihtiyaçlarına göre önceden hazırlanan programlar doğrultusunda öğretim faaliyetleri sunularak, öğrencilerde isteğe bağlı davranış değişikliği meydana getirilmeye çalışılır. Okullar verdikleri eğitimin düzeyi ve niteliğine göre anaokulu, ilköğretim okulu, lise, meslek okulu, yüksekokul ve üniversite gibi çeşitli isimler alabilirler (Erden,2000: 73). Bireyin davranışlarını eğitim amaçları doğrultusunda değiştirmek olan okulun sahip olduğu başlıca özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- 1.Toplumun isteklerine uygun bir çevredir. Yani içki, kumar, sigara, uyuşturucu vb. gibi toplumun benimsemediği alışkanlıkların bulunmaması.
2. Farklı yaşam biçimi olan öğrencilere, farklı olmayan bir öğrenme ortamı ve imkânı oluşturur. Farklı kültürden gelen öğrenciler ve öğretmenler önceden belirlenmiş davranış kuralları çerçevesinde birbirleri ile etkileşime girerler ve birbirlerini tanıyıp, anlarlar. Aynı sınıfı, aynı laboratuvarı, aynı formayı giyerler. Böylece hayatta var olan sosyal ve ekonomik farklılıklara sahip bireyler arasında dengeleyici bir ortam sağlanmış olur.
3. Profesyonel meslek elemanları sayesinde okulda davranış değiştirme süreci, planlı ve programlı olarak yürütülür.
4. Eğitim bilimlerinin ilkeleri doğrultusunda eğitim-öğretim hizmeti sunulur, öğrenciye bireysel ve grup rehberliği yapılır (Gözütok, 2006: 29).

1.4.1. Devlet Okulları

Devlet okulları en eski devlet örgütlenmelerinden günümüze kadar ihtiyaç duyulan ve her devletin, bir şekilde kendi sistemi doğrultusunda yönlendirmek istediği bireylere, ihtiyaçlarını karşılayarak eğitim verdiği kurumlardır. Devlet bu okullarda

verilen eğitimin içeriğini, tüzüğünü ve programını kendisi hazırlar ve bu eğitimi bir şekilde denetler. Bu okullar aracılığıyla hedeflenen amaç devlete ve millete yararı olabilecek olan bireyler yetiştirmektir (Solmaz, 2007: 11).

1.4.2. Özel Eğitim Kurumları

22/07/2005 tarih ve 25883 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Mili Eğitim Bakanlığı Özel Kurslar yönetmeliğine göre; kursun amacı, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak kişilerin; sosyal, kültürel ve meslekî alanlarda bilgi, beceri yetenek ve deneyimlerini geliştirmek veya isteklerine göre serbest zamanlarını değerlendirmektir (Solmaz,2007: 13).

Günümüzde eğitim–öğretim kademesinin hemen her alanında bulunan özel öğretim kurumları, devletin görevleri arasında bulunan eğitim hizmetinin büyük bir kısmını üstlenmiş durumundadır. Bu özel eğitim kurumları kreş, anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise, meslek yüksekokulu, üniversite lisans ve lisansüstü eğitim kademelerinde varlıklarını göstermektedirler. Bu eğitim kademelerinin yanında, hizmet içi eğitim, mesleki eğitim, dil ve kişisel gelişim kursları gibi öğretim kurumları içerisinde de özel eğitim kurumları yaygın bir şekilde hizmet vermektedir. Son yıllara baktığımızda bu kurslar içerisinde en önemlisi ve en hızlı büyüyen gelişeni şüphesiz dershanelerdir. Bu dershaneler ortaöğretimi tamamlayıp, Üniversite sınavında başarılı olamamış veya ortaöğretime devam edip Üniversite sınavına hazırlanan öğrencileri, özel yöntemlerle Üniversite Sınavı'na hazırlayan kurumlardır. Bunların dışında Yabancı Dil Sınavları (YDS) Açık Öğretim ve Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) kursları ile ayrıca Dikey Geçiş Sınavı (DGS), Akademik Lisansüstü Eğitim Sınavı (ALES) vb. kurslar da bulunmaktadır.

1.5.Özel Okulların Tarihi Gelişimi

Türk eğitim tarihinde Tanzimat dönemine kadar özel okullarla ilgili olarak belirgin ve somut bir gelişme yaşanmamıştır. Tanzimat'tan önceki tarihlerde Türklerin, özel okullarla ilgili bir çalışma yaptıkları görülmemiştir (Koçer, 1987: 115).

Özel okulların ülkemizde yüz yılı aşkın bir geçmişi vardır. Özel hocalardan ders almak âdeti ise, çok eskilere dayanan bir gelenektir. Bir çok alim, şair, yazar ve sanatkarların geçmişleri incelendiğinde, bunlar o dönemin alim ve sanatkarlarından ders alarak kendilerini geliştirdikleri görülmektedir (Özkaya, 1992: 7). Geçmişten günümüze

gelen hususi hocalardan ders alma geleneği günümüze kurumlaşarak yansımaları, özel öğretim kurumlarını meydana getirmiştir (Özel Okullar, 1996: 1).Türk tarihinde devlet idaresinde söz sahibi olan veya bilim ve sanat alanında ilerleme gösteren bilgin, sanatkar, şair ve yazarların özel ders almaları ve özel ders talebinin artması zaman içinde özel okulların ortaya çıkmasını ihtiyaç haline getirmiştir (Eren, 2005: 11).Şimdi özel okulların tarihsel sürecini dönem dönem aşağıdaki başlıklar halinde inceleyelim:

1.5.1. 1839-1876 Dönemi (Tanzimat Dönemi)

Özel okulların resmîyetlik kazanmaya başlaması 1856 Islahat Fermanına kadar uzanmaktadır (Özel Okullar, 1996: 1). 1856 Islahat Fermanında yer alan; *Osmanlı tebaasına dâhil olan herkes mekteplerin yönetmeliği dışına çıkmamak suretiyle gerek yaşça ve gerek yapılan kabul imtihanı sonucunda gereken şartları haiz oldukları takdirde cümlesi birbirinden ayrılmaksızın Osmanlı devletinde açık bulunan ve tedrisat yapan askeri ve sivil mekteplere alınmaları irade-i Padişah ıktizasıdır. Bundan başka her bir cemaat, maarif ve harf ve sanayie dair milletçe mektepler yapmaya izinlidir. Fakat bu çeşit mekatib-i umumiyyenin ders verme şeklini ve muallimlerini seçme işi, üyeleri Padişah tarafından seçilmiş Türk ve ekalliyet bilginlerinden karma bir Meclis-i Maarifin nezaret ve teftişi altında olacaktır.* İfadeleri ile eğitimin resmîyetlik kazanması, azınlıklarca açılacak olan özel okullarla ilgili olarak bazı ölçütlerin getirildiği görülmektedir. Maarif-i Umumiyye Nezareti'nin kuruluşu sonrasında eğitim sistemi içinde özel okulların yeri de netleşmeye başlamıştır (Özel Okullar I, 1991: 20). 10 Şubat 1864'de Meclis-i Maarif ikiye bölünerek bir Özel Okullar Dairesi diğeri Genel Okullar Dairesi olmuştur. Yapılan bu düzenlemelerle devlet kademesinde özel okullara yer verildiği görülmektedir. Tanzimat döneminde çıkarılan 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile de özel okullar hukuki dayanağa kavuşarak eğitim sistemi içerisinde yerini almıştır (Özel Okullar, 1996: 20).

Okullar iki ana başlığa ayrılmıştır. Bunlardan biri "Mekatib-i Umumiye" diğeri ise "Mekatib-i Hususiye" (özel okul) olarak adlandırılmıştır. Madde metninde özel okullarla ilgili olarak *"yalnız nezareti devlete ve tesis ve idaresi efrat veyahut cemaate aittir."*denilmek suretiyle, özel okullarla ilgili genel bazı şartlar konmuştur. Nizamnamesinin 129. ve 130. maddeleriyle Türk olsun olmasın Osmanlı tebaasının ve yabancıların özel okul açmaları ile ilgili hususlar düzenlenmiştir (Koçer, 1987: 115).

Osmanlı imparatorluğunun son dönemine kadar tüm eğitim sistemini düzenleyen 1869 Maarif Nizamnamesi'nde azınlık ve yabancı okullardan söz edilmektedir. Türk-İslam unsurunun her şeyi hükümetten beklediği öne sürülerek Tanzimat döneminde Türklerin açtıkları özel okullar hakkında bilgi bulunamamıştır. Girişimler varsa bile, bunların henüz çok az olduğu sanılmaktadır. Bu tartışmaya açık bir konudur. Çünkü Türk-İslam unsuru, yüzyıllarca vakıf yoluyla okullar açmış, Türk toplumunun eğitim hizmetlerini çok geniş ölçüde karşılamıştır. Tanzimat döneminde Türklerin paralı özel okul açmamalarının asıl nedeni, ticari amaçlı para kazanmak için okul açma düşüncesini eleştirmeleri olabilir (Akyüz, 2004: 160).

1.5.2. 1876-1908 Dönemi

Osmanlı topraklarında üç türlü özel okulun faaliyette bulunduğu görülmektedir.

Bunlar:

1. Büyük bir çoğunluğu Müslümanlarca açılan medrese ve mektepler,

2. Azınlıkta bulunan ve gayr-i Müslim Osmanlı cemaatlerince açılmış özel okullar ve kuruluşlar,

3. Yabancıların (Fransız, Alman, İtalyan, Amerika vb.) açtıkları kurumlardır (Özkaya, 1992: 7).

Gerek devlet gerekse özel okulların hepsi devletin denetiminde olduğu Kanun-i Esasi'nin 15. Maddesinde belirtilmiş, 16. maddesi de din dersleri dışındaki eğitimin, olabilecek programlarla yapılmasını ön görerek devlete bağlı insanlar yetiştirmeyi amaçlamıştır. (Ertuğrul, 2003: 81). Böylece, 1876 Kanun-i Esasisinde özel okullara yer verilerek bir nevi azınlık ve yabancıların elinde bulunan özel okul açma işinde Ülke vatandaşları da aktif rol alarak teşvik edilmişlerdir (Özel Okullar I, 1991: 21). Kanun-i Esasi döneminde, tüm özel okullar gelişme göstermekle birlikte, azınlık okulları ve yabancı okullar, devletin aleyhine çalışarak, Osmanlı topraklarını paylaşma hesapları yapmış ve devletin denetimi ve kontrolünü kağıt üzerinde bıraktırmışlardır (Sönmez, 1990: 33).

1.5.3. 1908-1918 Dönemi (Meşrutiyet Dönemi)

Meşrutiyet döneminde Maarif-i Umumiye Kanun Layihası hazırlanmış, fakat hazırlanan tasarı kanunlaşmamıştır. Bunun yanında Tedrisat-ı İbtidaiye Kanun-u

Muvakkatı (Geçici İlköğretim Kanunu) çıkarılmıştır. Tedrisat-ı İbtidaiye Kanun-u Muvakkatı'nın 7. maddesinde; *Tedrisat-ı ibtidaiye'ye mahsus olan müessesat ya umumi veya hususidir. Müessesat-ı İbtidaiye-i Umumiye, Devlet, Vilayet, liva, kaza veya mahalle tarafından tesis ve masarifi Devlet veya mahalli bütçesinden tesviye olunan mekattır. Müessesat-ı İbtidaiye-i hususiye, eşhas ve cemaat ve cemiyet ile şirketler tarafından tesis ve masarifi idaresi onlar canibinden te'diye olunan mekteplerdir. Resmi program tatbik olundukça mekatib-i vakfiye, mekatib-i umumiyyeden ma'dud olacak ve aksi halde mekatib-i hususiyeden addedilecektir.*

Tedrisat-ı İbtidaiye Kanun-u Muvakkatı'nda ilköğretim düzeyindeki özel okullara yer ayırdığı görülmektedir (Özel Okullar, 1991: 23). 1915 yılında yayınlanan Mekatib-i Hususiye Talimatnamesi ile özel okul açmak ve işletmek ile ilgili usul ve kaideler belirlenmiştir. Cumhuriyet döneminde de uzun süre yürürlükte olan bu talimatname ile yabancı okullar disiplin altına alınmaya gayret edilmiş ve yabancıların yeniden okul açmaları bazı kısıtlara bağlanmıştır (Sezer, 1999: 11). Bu talimatname mevzuatı ile günümüzdeki özel öğretim kurumlarının kuruluş ve işleyişleri ilgili esas teşkil etmiştir. II. Meşrutiyet döneminde bir yandan resmi eğitim alanında yenileşme ve düzenleme hareketlerine girilirken, öte yandan özel öğretim yoluyla da başarılı adımlar atıldı. II. Meşrutiyet dönemindeki iktidar olan İttihat ve Terakki Cemiyeti bu tür faaliyetlere ön ayak olmuş ve 1900'da "Osmanlı İttihat Mektepleri Cemiyeti"ni kurmuştur. Yine, aynı yıl içinde Türk özel okul kurucuları tarafından Haydarpaşa'da bir okul yaptırılmıştır (Sönmez, 1990: 41).

1.5.4. 1919-1922 Dönemi (Kurtuluş Savaşı Dönemi)

Kurtuluş savaşı döneminde Türklere ait özel okullarda herhangi bir gelişme görülmemiş bunun yanında azınlık ve yabancı okullar faaliyetlerine devam etmişlerdir. Ancak bu dönemde Anadolu'da çeşitli amaçlarla açılmış olan ve faaliyet gösteren çok sayıda Rum okulunun olduğu bilinmektedir. Yine bu dönemde yabancı okullar, gelişme ve genişlemelerine devam ettirmekteydiler (Özel Okullar I, 1991: 24). Bazı Azınlık ve Yabancı okulların olumsuz faaliyetleri üzerine dönemin Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisi Miralay İsmet Beyin 1920 yılında TBMM'de yaptığı konuşmasında; *"Ayıntap civarında Amerikan mektepleri kolejleri vardır. (lanet olsun sesleri) Bu Amerikan Kolejleri, Fransızların bugün üssülharekesidir. Bizim canımızı yakmak için ve ahalimizi*

öldürmek için Amerikan mekteplerini üssülhareke ittihaz ediyorlar. Taarruz ederler ve oraya top yerleştirirler, ambar olarak kullanırlar. Hâsılı mektep değil, memleketimizin içinde bir kale olarak inşa olunmuş zannolunur” diyerek okulların olumsuz faaliyetlerde bulduklarını söylemiştir (Sezer, 1999: 14).

Kurtuluş savaşında özel okullar statüsünde olan azınlık ve yabancı okullar sömürgeci yabancı ulusların da propagandalarından etkilenerek faaliyetlerde bulunmaları bu okulları bir yerel direniş örgütlerinin merkezi haline getirmişlerdir (Sönmez, 1990: 43).

1.5.5. 1923 Ve Sonrası Dönemi

Milli mücadelenin başarıyla sonuçlanmasından sonra Türkiye'deki yabancı okullar meselesi Lozan Konferansı görüşmeleri esnasında tartışılan konuların biriydi. 20 Kasım 1922 tarihinde başlayan Konferans 4 Şubat 1923 tarihine kadar süren birinci bölümde bu konuda bir anlaşmaya varılamadı. Ancak İtilaf Devletleri Türkiye'de bulunan azınlık ve yabancı okullarla ilgili eski imtiyaz ve muafiyetlerin tanınmasına ve yeniden verilmesi ile ilgili bir istekleri vardı (Sezer, 1999: 15). Özel okullar kanunla düzenlenecek esaslar çerçevesinde devlet okulları ile ulaşmak istenen hedeflere çalışacaklardır. 1965 yılında 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte kanunun çeşitli maddelerinde yapılan değişiklikler ve 1985 yılından itibaren özel öğretimle ilgili yönetmelik ve yönergelerin çıkarılması, tarihi gelişimi dikkate alındığında özel okulların Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda faaliyet gösteren kurumlar olarak eğitim sistemi içindeki yerini almıştır (Özel Okullar, 1991: 26).

Cumhuriyet'in ilanı ile bağımsızlığın korunması adına eğitime büyük önem verilmiştir bu nedenle 3 Mart 1924 tarihinde çıkartılan " Tevhid-i Tedrisat Kanunu " ile birlikte özel okulculuk çalışmalarında farklı bir sürece girilmiştir. Eğitimde birlik ve beraberlik, ortak bir amaç yoktu. Bu olumsuz etki, yabancı ve azınlıklara ait özel okullarda daha belirgindir. Eğitimimiz yabancı unsurların etkisi altında kalmıştır. Bundan dolayı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile birlikte tüm okullar Maarif Vekaleti' ne bağlanmıştır. Aynı kanun ile tüm bireylerin aynı hedef doğrultusunda yetiştirilmesi amaç edinilmiş, Türk Devleti'ni yıkıcı, toprak bütünlüğünü zedeleyici, Türk Tarihi'ni küçük düşürücü ve yabancı devlet propagandası yapan faaliyetler yasaklanmış,

Cumhuriyet öncesi açılmış yabancı okulların faaliyetleri kontrol altına alınıp gelişmeleri önlenirken, yenilerinin açılmasına da izin verilmemiştir. Eğitimde birlik ilkesinden yola çıkarak, devlet her düzeydeki eğitimi üzerine almış, dolayısı ile maliyeti de üstlenmiştir. Ancak ülkenin neredeyse tüm kaynakları Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda kullanıldığından, yeni kurulan devlet ekonomik bakımdan güçlü bir yapıda değildir. Bu yüzden eğitim konusunda özel girişimcilerin desteği istenilmiştir.

Türk Eğitim Derneği'nin (TED) 1928 yılında kurulması ile, eğitim alanındaki devlet-özel girişimci birlikteliği yeni bir boyut kazanmıştır. TED' in kuruluş amaçlarının en önemlilerinden biri, yabancı dilde eğitim-öğretim veren modern Türk okullarının bulunmadığı bir dönemde, Türk çocuklarını yabancı okullara başvurma zorunluluğundan kurtaracak yeni okullar açmaktır. Bu amaçla Mayıs 1931' de Ankara Yenisehir'de ilk olarak bir anaokulu açılmış, ardından aynı yerde kolej kısmı devreye girmiştir.

MEB 2012-2013 istatistiklerine göre, Geçmişten günümüze kadar geçen süre içerisinde, yapılan teşvikler sonucunda özel okullara her yıl yenileri eklenmiş ve bu sayı 2012-2013 eğitim-öğretim yılında 6068'e ulaşmıştır. Bu sayı her ne kadar çok gibi görünse de, diğer ülkelerdeki toplam öğrenci özel okul oranlarına bakıldığında hayli düşük seviyede kalmaktadır. Sonuç olarak devletin özel okullara gereken önemi vermediği görülmektedir.

1.6. Türkiye'de Özel Eğitim Kurumları Kanunu

5580 sayılı özel eğitim kurumları kanuna göre Türkiye'de eğitim alanında kurum açma ve personel çalıştırma gibi faaliyette bulunmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin durumundan bahseden bir kanundur.

1.6.1. Özel Öğretim Kurumları Kanunu

5580 sayılı özel eğitim kurumları kanununun 1. Maddesine göre;

MADDE 1

'Bu kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel öğretim kurumlarına kurum açma izni verilmesi, kurumun nakli, devri, personel çalıştırılması, kurumlara yapılacak malî destek ve bu kurumların eğitim-

öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir . Bu Kanun, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan özel öğretim kurumları ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarını kapsar'.

MADDE 2

5580 sayılı özel eğitim kurumları kanununun 2. Maddesine göre faaliyette bulunan özel okulların Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olduğu, özel eğitim okulları ile çeşitli kursları, uzaktan öğretim yapan kuruluşları, dershaneleri, motorlu taşıt sürücüleri kursları, hizmet içi eğitim merkezleri, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile benzeri özel öğretim kurumlarını çatısı altına almakta ve bunları denetlemektedir.

Yerli özel okulların yanında yabancılar tarafından açılan okullar, azınlık okulları, dershane, çeşitli kurslar, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi, öğrenci etüt eğitim merkezi, motorlu taşıt sürücüleri kursu, milletlerarası özel öğretim kurumları, uzaktan öğretim kurumu gibi kurumlar yer almaktadır.

1.6.2. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Özel Eğitim Kurumları

Günümüzde eğitim harcamaları, devlete bağlı kurum ve kuruluşlar ile özel teşebbüsler tarafından yapılmaktadır. Genel olarak işletme hakkı ve mülkiyetine göre okullar, devlet ve özel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

1.6.2.1. Devlet Okulları

Devlet okulları okul binası ve tesislerin, eğitim araç ve gereçlerinin devlete ait olduğu öğretmen ve personel maaşlarının devlet tarafından karşılandığı dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı yapılmaksızın herkese açık olduğu Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarıdır. Devlet okullarında eğitim harcamalarının hepsi devlet tarafından yapılır ve her türlü denetimi ve kontrolü yine devlet tarafından yerine getirilmektedir.

1.6.2.2. Özel Okullar

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan gerçek veya tüzel kişiler tarafından her türlü masrafın kendilerine ait olduğu Milli Eğitimin amaçlarına uygun eğitim faaliyetlerinde bulunan eğitim-öğretim kurumlarıdır (Aşanok, 1994: 35). 14.02.2007 tarihinde yürürlüğe giren 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları kanununa göre Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel öğretim kurumlarına kurum açma izni verilmesi, kurumun nakli, devri, personel çalıştırılması, kurumlara yapılacak malî destek ve bu kurumların eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Bu Kanun, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan özel öğretim kurumları ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarını kapsar.

1.6.2.2.1.Özel Türk Okulları

5580 sayılı özel eğitim kurumları kanununa göre; her derece ve türdeki özel öğretim kurumlarının açılış ve işleyişiyle ilgili usul ve esasları düzenlemektir. Kanunun 3. maddesi hükmü doğrultusunda özel öğretim kurumlarına kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı verilir. Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda bulunan özel veya tüzel kişiler tarafından açılmış olan bu okullarda anaokulu, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim derecelerinde resmi okullar statüsünde programlar uygulanmaya koyulmuştur.

1.6.2.2.2. Özel Yabancı Okullar

Lozan Antlaşmasına göre faaliyetlerine devam eden Osmanlı İmparatorluğu döneminde Alman, Fransız, Avusturya, İtalyan ve Amerikalılar tarafından kurulmuş olan okullardır. Türk çocukları günümüzde bu okullarda halen devam etmektedirler. Yabancı okullar, genelde azınlıkların yoğun yaşadığı yerlerde kurulmuşlardır. Buradaki amaç, azınlıklar arasında milliyetçilik bilincini geliştirmek ve Osmanlı'yı bölmektir. Özellikle Ermeniler üzerinde etkili olmaya çalışan Amerikan okulları, Bulgar, Rum, Arap ve Yahudiler ile Kürtleri de etkilemeye çalışmıştır. Bu tarz faaliyetler, 18. yy.

başlarında Yunan, 19. yy. başlarında ise Bulgar ve Arap Devletlerinin kurulmasına öncülük etmiştir (Sezer, 1999: 9-10).

1.6.2.2.3.Özel Azınlık Okulları

Lozan antlaşması ile güvence altına alınan Osmanlı imparatorluğu döneminde azınlıklar tarafından kurulmuş olan okullardır. Azınlık okulları; Rum, Ermeni ve Musevî azınlıklar tarafından kurulmuş, Lozan Antlaşması ile güvence altına alınmış ve kendi azınlığına mensup Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğrencilerin devam ettiği okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim özel okullarını ifade eder. Azınlık okulları ne özel ne de yabancı okullardır. Öğrenci başına kayıt ücreti alınmaz. Okullar, bağlı buldukları vakıfların ayırdığı bütçe ve veli bağışlarıyla ayakta durmaya çalışırlar.

1.6.2.2.4. Özel Uluslararası Öğretim Kurumu

5580 sayılı yasanın 2. maddesinde milletlerarası özel öğretim kurumları, yalnız yabancı uyruklu öğrencilerin devam edebilecekleri özel öğretim kurumları olarak tanımlanmıştır. Başka bir ifadeyle, bu kurumlar Türkiye’de açılan ve sadece yabancılara açık olan dolayısıyla Türk vatandaşlarının yararlanmadığı öğretim kurumlarıdır (Aybay, 2007: 233). Bununla birlikte söz konusu okullar ancak bir orta öğretim kurumu olabilir. Çünkü 5580 sayılı yasanın 5/a/1 hükmü uyarınca yalnız yabancıların devam edebileceği yükseköğrenim kurumu niteliğinde kurum açılmaz. 5580 sayılı yasanın 5/a/1 hükmüne göre yabancı uyruklu gerçek ya da tüzel kişiler milletlerarası özel öğretim kurumu açabilecekleri gibi, Türk vatandaşlarıyla ortaklık yoluyla 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu çerçevesinde de milletlerarası özel öğretim kurumu açabilirler (5580 sayılı yasa, md.5/a/1). Milletlerarası özel öğretim kurumlarının programları, eğitim-öğretim faaliyetleri ve diğer hususlarla ilgili işlemleri, kurum yönetiminin hazırlayacağı ve Milli Eğitim Bakanlığının onaylayacağı esaslara göre yürütür ve bu hususlarda ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı’nın denetim hakkı bulunmaktadır (5580 sayılı yasa md. 5/a/3 ve 4).

İKİNCİ BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİM KURUMLARI ÜZERİNDEKİ MALİ YÜKÜMLÜLÜKLER

2.1. Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Eğitim Sisteminde Vergi

20. yüzyılın başında eğitim görevi sadece devletin işi olarak görülüyordu. Devletin eğitim hizmetini vatandaşlarına sunması devletin beş temel hizmetinden biridir. Diğer hizmetleri ise güvenlik, sağlık, altyapı, sosyal güvenlik olarak sıralanmaktaydı. Bir taraftan eğitim, devlet tarafından vatandaşlarına verilmesi gereken bir hizmet olarak algılanırken, öte yandan isteyenlere özel teşebbüs tarafından sağlanabilen bir hizmet olması yeterince düşünülüyordu. Çünkü Cumhuriyetin ilk yıllarında herkesin aynı şartlarda eğitim alması gerektiğini ve sınıfsız bir toplum düşüncesinin olması gerektirdiğine inanılıyordu. Çünkü özel okulların bulunmasının, eğitim eşitliğini bozacağını toplumun fakir kesimi aleyhine ve zengin kesimin de lehine bozacağı varsayılıyordu.

Dünyada 1930'lu yıllarda egemen olan ve ekonomiye devlet müdahalesini savunan Keynesyen ekonomik model, eğitim hizmetinin devlet tarafından verilmesine uygun bir düşünsel ortam oluşturmuştur. Çünkü dünyada baş gösteren ekonomik krizden çıkış yolu olarak Keynes, Devletin ağırlıklı rolünün olduğu bir ekonomik model önermekteydi ve bu model hemen her yerde herkesçe kabul görmekteydi. Bu nedenle Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkemizdeki özel okullar sadece Osmanlı İmparatorluğu zamanından kalma, azınlıklara ait ve çoğu kez yabancı dilde eğitim veren, genellikle azınlık çocukları ile zengin Türk çocuklarının gittiği okullardan ibaretti. Dolayısıyla özel okulların vergilendirilmesi olgusu gelişmemişti.

1950'lerden sonra özel okullar teşvik edilmeye gayret edilmiş ve 1965 yılında Özel Öğretim Kurumları Kanunu çıkarılarak teşvik edilmeye çalışılmıştır. Buna ilaveten 1961 tarihli 222 sayılı İlk Öğretim ve Eğitim Kanunu çıkarılmış ve bu Kanun'un 76. maddesinin“g” bendinde; gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından makbuz mukabilinde yapılacak para bağışlarının, yıllık beyannameyle bildirilecek gelirden ve kurum kazançlarından indirilebilmesi esası getirilerek eğitim kurumlarımız geliştirilmeye çalışılmıştır.1980 yılından sonra Türkiye, dünyayla entegre olmaya önem

veren dışı açılımcı bir politika izlemeye başlamış, bu politikanın eğitim alanına da yansımaları olmuştur.

1983 yılında 625 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi değiştirilerek, özel meslek teknik okulları ile kalkınmada öncelikli yörelerde açılacak özel okullar öğretime başladıkları tarihten itibaren beş yıl, diğer bölgelerde açılacak özel okullar ise bir yıl süreyle gelir vergisi ve kurumlar vergisinden muaf tutulmuşlardır. Buradaki amaç özel eğitim kurumlarını vergilendirmekten çok, gelişmelerini sağlamaktır. Bu hüküm daha sonra Gelir Vergisi Kanunu'nun 20'nci maddesine eklenerek genişletilmiştir. Buna göre okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okullarının işletilmesinden elde edilen kazançlar, ilgili Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle Maliye Bakanlığının belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde beş vergilendirme dönemi gelir vergisinden muaf tutulmuştur. Böylece Türk vergi hukukunda eğitim işletmeleri için sınırlı süreli gelir vergisi muafiyeti dönemi başlamıştır. Öte yandan 1984 yılında kabul edilen Katma Değer Vergisi Kanunu ile mal ve hizmetler katma değer vergisine tabi tutulmaya başlanmış ancak eğitim hizmetleri normal oran yerine indirimli oranda vergiye tabi tutularak eğitim sübvansede edilmiştir.

Özel okulda çalışan öğretmenlere vergi avantajı, öğrenci burslarının vergi dışı bırakılması, eğitim kurumlarına yapılan bağış ve yardımların indirim konusu olması, bireylerin yaptığı eğitim giderlerinin matrahtan indirilmesi gibi uygulamalar hayata geçirilmiştir. Böylece özel okulların gelişmesi ve büyümesi devletin üzerinde bulunan eğitim yükünün azalması hedeflenmiştir.

5580 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 1/1 inci maddesi ile Türkiye'de yapılan ticari, sınai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesindeki teslim ve hizmetler katma değer vergisine tabidir. Aynı Kanununun, 5615 sayılı Kanunla değişik 17/2-b maddesine göre, 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Kanun hükümlerine tabi özel okullar tarafından ilgili dönemdeki kapasitelerinin %10'unu, üniversite ve yüksekokullarda ise %50'sini geçmemek üzere verilen bedelsiz eğitim ve öğretim hizmetleri ile kanunların gösterdiği gerek üzerine bedelsiz olarak yapılan mal teslimi ve hizmet ifalarının katma değer vergisinden istisna olduğu hüküm altına alınmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren özel eğitim kurumlarının kurucuları tarafından öğrenci veya kursiyelerine 5580 sayılı Kanun uyarınca bedelsiz

olarak verilecek eğitim ve öğretim hizmetleri (burslar), Katma Değer Vergisi Kanununun 17/2-b maddesi hükmü gereği katma değer vergisinden istisnadır. Ancak, söz konusu istisna kapsamındaki hizmet ifaları nedeniyle yüklenilen katma değer vergisi ise Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 30/a maddesi gereğince, indirim konusu yapılamayacak, indirilemeyen bu vergi gelir veya kurumlar vergisi matrahlarının tespitinde işin mahiyetine göre gider ya da maliyet unsuru olarak kabul edilebilecektir.

2.2. Gelir Ve Kurumlar Vergisinde Genel Düzenlemeler

Özel Eğitim işletmeleri faaliyetlerini bir kurum kimliği altında yerine getirebileceği gibi, şahsi işletme ya da adi ortaklık olarak da yerine getirebilir. Her iki durumda muhatap olunacak vergi kanunları bazı vergiler açısından bütünüyle, bazı vergiler açısından ise kısmen farklılıklar göstermektedir. Örneğin, kurum kimliği altında faaliyet gösterilmesi kurumlar vergisine tabi olmayı gerektirirken, aksi durumda gelir vergisi kanununa tabi olmayı gerektirir.

2.2.1. Eğitim İşletmelerinde Gelir Vergisi

Gelir Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazançlar ve iratların tutarı gelir vergisine tabi olduğu belirtilmiştir. 2. maddede gelire giren kazanç ve iratların hangileri oldukları belirtilmiştir. Buna göre; ticari kazançlar, zirai kazançlar, serbest meslek kazançları, ücretler, menkul sermaye iratları, gayrimenkul sermaye iratları, ve diğer kazanç ve iratlar gelirin unsurlarını oluşturmaktadır ve bu kazanç ve iratlar gelirin tespitinde gerçek ve safi miktarlarıyla dikkate alınır. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 37. maddesinin 2. bendinin 3 numaralı fıkrasında özel okul ve benzeri yerlerin işletilmesinden doğan kazançların da ticari kazanç sayılacağı ifade edilmiştir.

Vergi Usul Kanunu'nun, 176. maddesinde ise birinci sınıf tüccarların bilanço esasına göre, ikinci sınıf tüccarların ise işletme hesabı esasına göre defter tutmak zorunda oldukları belirtilmiştir. Eğitim işletmelerini işletenler Kurumlar Vergisi Kanununa tabi olmayı gerektirmeden birinci sınıf tüccar olabileceği gibi ikinci sınıf tüccar olmalarında hukuki bir engel bulunmamaktadır.

Vergi Usul Kanunu'nun 179. ve 180. maddelerinde eğitim işletmelerinin sınıf değiştirme koşulları anlatıldığı ve hangi usule göre defter tutacağı tespit edilmiştir. Birinci ya da ikinci sınıf tüccar sayılma, ticari kazancın tespit usulü açısından önemlidir.

Çünkü her iki usulde de ticari kazancın tespiti farklı hükümlere tabidir. Vergi Usul Kanunu'nun 38. maddesi bilanço esasında ticari kazancın tespitini düzenlemektedir. Buna göre; *“Bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet farktır. Bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce:*

1. İşletmeye ilave olunan değerler bu farktan indirilir;
2. İşletmeden çekilen değerler ise farka ilâve olunur.”

Vergi Usul Kanunu'nun 39. maddesi ise işletme hesabı esasına göre ticari kazancının tespitini düzenlemektedir. Buna göre;

*“İşletme hesabı esasına göre ticari kazanç, bir hesap dönemi içinde elde edilen hâsılat ile giderler arasındaki müspet farktır. Elde edilen hâsılat, tahsil olunan paralarla tahakkuk eden alacakları; giderler ise, tediye olunan ve borçlanılan meblağları ifade eder.”*Gerek işletme hesabı esasını gerekse bilanço esasına göre ticari kazanç tespit edilirken kazançtan indirilecek giderler Gelir Vergisi Kanunu'nun 40. maddesinde, gider kabul edilmeyen ödemeler ise 41. maddede açıklanmıştır.

2.2.2. Eğitim İşletmelerinde Kurumlar Vergisi

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 1. Maddesinde;

- a) İş ortaklıkları
- b) Dernek veya vakıflara ait iktisadi işletmeler
- c) Kooperatifler
- ç) İktisadi kamu kuruluşları
- d) Sermaye şirketleri gibi kurumların elde ettiği kazançlar kurumlar vergisine tabi olduğu ve kurum kazancının, gelir vergisinin konusuna giren gelir unsurlarından oluştuğu hükmü verilmiştir.

5520 sayılı KVK'nun 6. maddesine göre; kurumlar vergisi, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanır ve safi kurum kazancının tespitinde de, GVK'nun ticari kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır. Buna göre GVK'nun bilanço esasına göre ticari kazancın tespitini düzenleyen 38. madde hükmü ile ticari kazancın tespitinde indirilecek ve

indirilemeyecek giderleri düzenleyen 40. ve 41. madde hükümleri kurumlar vergisi mükellefleri açısından da geçerli olacaktır. Bunlara ilaveten KVK'nun 8. maddesinde, ticari kazanç gibi hesaplanan kurum kazancının tespitinde, mükelleflerin maddede sayılan giderleri de ayrıca hasıllattan indirebilecekleri ve aynı Kanun'un 10. maddesinde de kurumlar vergisi matrahının tespitinde; kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmek kaydıyla, kurum kazancından yapılabilecek indirimler gösterilmiştir.

2.3. Eğitim ve Öğretim Hizmetinin Alanı

KDV'nin uygulaması açısından "eğitim öğretim hizmetleri" ifadesi Vergi kanunlarında yer alan tüm ifadeler her şeyi ile birlikte değerlendirilmesi durumundadır. Eğitim öğretim hizmeti, hizmetten yararlananların beden, zihin ve duygusal açıdan gelişmelerini sağlayan, öğrencileri istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve bir üst öğrenime ya da iş alanlarına hazırlayan, onlara vatandaşlıkla alakalı temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıklarla minimum ortak bir genel kültür kazandıran, kişi ve toplum katkısı olan ve bu bilinci veren ve çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapılan faaliyetler bütünüdür (Küçük ve Akın, 2005: 85).

Eğitim öğretim sırasında, eğitim öğretim faaliyetleri ile doğrudan alakalı olmasa da bazı ek hizmetlerin verilmesi zorunlu olabilmektedir. İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim faaliyetleri yanında öğrencilerin yeme içme, barınma, kırtasiye, ulaşım, kıyafet gibi ihtiyaçları da özel okul işletmeleri tarafından karşılanabilmektedir. Mükellefler uzunca bir süre bu hizmetlerin "eğitim öğretim hizmeti" olarak sayılıp sayılmayacağı konusunda tereddütte kalmışlardır. Çünkü bu iki durumda uygulanması gereken katma değer vergisi oranı farklılık teşkil etmektedir. Bu hizmetlerin eğitim öğretim içinde bir hizmet olarak düşünülmesi durumunda %8, ayrı bir hizmet olarak görülmesi durumunda %18 KDV uygulanması gerekmektedir.

Maliye Bakanlığı'nın 01/06/2000 tarih ve 26299 sayılı yazı ile Milli Eğitim Bakanlığı'na verdiği görüş:

"...Pansiyon, yemek ve servis hizmetlerinin bizzat Bakanlığınızdan faaliyette bulunma izni alan özel okullar tarafından kendi öğrencilerine verilmesi halinde söz konusu pansiyon, yemek ve servis hizmetlerinin eğitim ve öğretim hizmetleri kapsamı içerisinde bir bütün olarak değerlendirilerek %8 oranında katma değer vergisine tabi tutulması, ancak söz konusu hizmetlerin bu okullar kontrolünde olsa bile dışarıdaki kişiler

tarafından verilmesi durumunda eğitim ve öğretim hizmetleri dışında ayrı bir hizmet söz konusu olacağından bu şekilde verilen pansiyon, yemek ve servis hizmetlerinde %18 nispetinde katma değer vergisi hesaplanması gerekmektedir...”

Maliye Bakanlığı'nın bu yazıdaki ifadesine göre, bu hizmetleri özel okulların öğrencilerine bizzat vermeleri durumu ile hizmetlerin bu okulların kontrolünde ancak üçüncü kişiler tarafından verilmesi durumları birbirinden ayrı olarak değerlendirilecektir. Buna göre, özel okulların bizzat kendi öğrencilerine verdiği yemek, servis ve pansiyon hizmetlerinde %8 oranında KDV uygulanacak, bu hizmetlerin üçüncü kişiler tarafından verilmesi durumunda KDV oranı %18 olacaktır. Bu yaklaşım Bursa Defterdarlığı tarafından verilen bir özeldede de belirtilmiştir. Bursa Defterdarlığı tarafından verilen 10.12.2003 tarih ve 4719 sayılı özelve göre:

“... 625 sayılı Kanun hükümleri gereğince ilgili Bakanlıktan faaliyette bulunma izni alan özel okullarda verilen eğitim ve öğretim hizmetleri ile bizzat okul tarafından verilmesi halinde yemek ve servis hizmetleri (Okulun öğrencilerine kendi bünyesinde, personeline hazırlattırarak yemek vermesi, okulun aktifinde kayıtlı araçlarla servis hizmetinde bulunması gibi) bir bütün olarak değerlendirilmesi gereken eğitim, öğretim hizmetleri kapsamında sayılarak %8 oranında katma değer vergisine tabi bulunmaktadır. Ancak, yemek ve servis hizmetlerinin okulun gözetimi ve kontrolü altında bile olsa üçüncü kişiler tarafından öğrencilere verilmesi durumunda, eğitim ve öğretim hizmetlerinden ayrı, müstakil bir hizmet söz konusu olacağından genel oranda KDV (%18) uygulanması gerekmektedir...”

Maliye Bakanlığı'nın 19.10.2001 tarih ve 56306 sayılı yazısında ise farklı bir değerlendirme yer vermiştir. Bu özelve, yukarıda yer alan özelve farklı olarak uygulanacak KDV oranı, öğrenciye verilen belgenin kim tarafından düzenlendiğine bakılarak belirlenecektir. Buna göre; öğrenciye verilen hizmet faturasını servis ya da yemek firması düzenlerse %18, bizzat okul düzenlerse %8 KDV oranı uygulanacaktır. Bahse konu olan özelve;

“...Bu çerçevede, bizzat okul tarafından verilecek yemek hizmeti eğitim ve öğretim hizmeti kapsamında değerlendirilerek %8 oranında katma değer vergisine tabi olacaktır. Ancak yemek hizmetinin okulun kontrolünde olsa bile dışarıdaki kişiler tarafından verilmesi durumunda, eğitim ve öğretim hizmeti kapsamı dışında ayrı bir

hizmet söz konusu olacağından %18 oranında katma değer vergisi uygulanması gerekmektedir. Buna göre; Servis ücreti ve yemek parası dâhil eğitim ve öğretim hizmeti için alınan bedele %8 oranında katma değer vergisi uygulanacaktır. Dışarıdan sağlanan yemek hizmetine ait tutarın faturadan ayrılarak %18 oranında katma değer vergisine tabi tutulmasına gerek bulunmamaktadır. Ancak dışarıdan sağlanan yemek hizmeti için ayrıca fatura düzenlenmesi halinde bu tutara %18 oranında katma değer vergisi uygulanması gerekmektedir. ..."Buna göre, özel okul işletmesine yemek hizmeti için ayrıca fatura düzenlemediği sürece %8 oranında KDV uygulanacaktır. Bunun için öğrenciye verilen hizmet karşılığında sadece eğitim ve öğretim hizmeti şeklinde bir fatura düzenlenmesi gerekmektedir. Buna göre, özel okul işletmesi tarafından üçüncü kişiler tarafından sunulan yemek veya servis hizmeti için öğrenciye ayrıca fatura düzenlendiği ya da bu hizmetlere ait faturada yemek ve servis hizmetinin ayrıca gösterildiği ya da faturanın dışarıdan hizmet sağlayan üçüncü kişiler tarafından doğrudan öğrenci adına düzenlendiği durumda KDV oranının %18 olması gerekir (Küçük ve Akın, 2005: 88).Açıklanan görüş farklılıkları, mükelleflerin bir kısmını tereddüde düşürmüş ve aynı mahiyetteki hizmetler için farklı oranlarda KDV oranı uygulanmasına neden olmuştur.

2004/8301 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile öğrencilere verilen servis hizmetleri de %8 oranında KDV'ye tabi tutularak yukarıda sözü edilen sorunlar ortadan kaldırılmıştır. Söz konusu BKK ile öğrencilere verilen yemek hizmetlerine uygulanması gereken KDV oranı hakkında bir değişiklik yapılmamıştır. Bunun için yemek hizmetleri bakımından konu belirsizliğini devam ettirmektedir. KDV oranındaki bu farklılık, özel okul işletmelerinin yemek hizmetlerine ilişkin yatırım kararlarında da belirleyici bir rol oynamaktadır. İki oran arasında %10'luk bir fark bulunmaktadır. Yemek hizmetlerine %8 oranında KDV oranı için çoğu özel okul işletmesi kendi mutfak ve yemekhanesini hizmete açmıştır. Böylece, eğitim öğretim kurumları, asıl işleri olan eğitimcilik haricindeki işlerle de uğraşmaya başlamışlardır.

2.3.1. Eğitim Ve Öğretimin Sunumunda Vergiyi Doğuran Olay

Malın el değiştirmesi ya da hizmetin yerine getirilmesi gerçekleştiğinde katma değer vergisinin ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Bunun için özel eğitim kurumlarının faaliyetleri katma değer vergisine tabidir (Kızılot, 1998: 170).

Ticari yaşamın normal işleyişi içinde malın el değiştirmesi veya hizmetin yerine getirilmesi bir anda başlayıp bitemez. Bazen malın el değiştirmesi veya hizmetin yerine getirilmesi belirli zaman dilimlerinde yapılabileceği gibi; kimi zaman da zamana yayılan mal teslimleri ve hizmetin yerine gelmesi söz konusu olabilmektedir. Malların kısmen teslim edilmesi veya hizmetin parça parça yapılmasının normal olduğu hallerde her bir parça mal teslimi veya hizmetin ifası vergiyi doğuran olay olarak nitelendirilmek durumundadır (Küçük ve Akın, 2005: 73). Hizmet faaliyetleri genelde devamlılık gerektiren bir faaliyettir, bir anda tamamlayamazsınız. Eğer hizmetin parça parça yapılması alışla gelen bir durum olmuş ise veya bu hususta anlaşmaya varılmışsa Kanun'un 10. maddesinin (c) bendine göre her bir parça yapıldığı andan itibaren vergiyi doğuracaktır (Kızılot, 1998: 631).

Eğitim kurumları, belirledikleri fiyat çizelgesi üzerinden öğrencilerin kayıtlarını yapar ve eğitim bedelinin tamamını peşin veya taksitler halinde tahsil etmektedirler. Eğitim bedelinin tamamen veya kısmen alınması durumunda, tahsil anında fatura düzenlenmesine ihtiyaç yoktur. Çünkü VUK'un 231. maddesinin 5. bendine göre fatura kesilmesi mecburiyetinin nedeni malın el değiştirmesi veya hizmetin yapılmasıdır. Bu maddede faturanın, malın teslimi veya hizmetin yapıldığı tarihten itibaren en fazla 7 gün içinde düzenleneceği ve bu süre içerisinde düzenlenmeyen faturaların da hiç düzenlenmemiş sayılacağı belirtilmektedir. Hizmet bedelinin tamamen ya da bir kısmının tahsil edilmesi fatura düzenlenmediği sürece tek başına KDV'nin doğmasına neden olmaz. Alınan bedel karşılığında fatura düzenlenmesi halinde KDV Kanununun 10/b maddesi gereğince KDV doğmaktadır (Yılmazcan, 1997: 59-64). Ancak hizmetin parça parça sunulması alışlagelen veya üzerinde anlaşılmışsa, aylık periyotların bitiminde hizmetin o ayı tamamlanmış sayılır yoksa fatura düzenlenmesi ve KDV'sinin de ödenmesi gerekmektedir. İşin devamı sırasında, bedelin bir kısmının ödenme aşamasına gelmesi veya tahsil edilmesi durumunda, KDV'nin hesaplanması gerekmektedir (Kızılot, 1998: 631). Dolayısıyla katma değer vergisinin ortaya çıkması açısından "hizmetin yapıldığı zaman"ın tespiti önem arz taşımaktadır. Maliye Bakanlığı çeşitli tarihlerde verdiği yapılması gereken işlemler Maliye Bakanlığının 02/11/2000 tarih ve SAYI: B.07.0.GEL.0.54/5410-243 sayılı yazısı ile bu hususa açıklık getirmiştir:

"..... Eğitim öğretim hizmetinden yararlananlar hizmetin bedelini peşin veya eğitim dönemi başlamadan evvel ödemeleri durumunda, yapılan tahsilat için fatura kesilmişse

kesildiği dönemde, fatura kesilmemiş ise verilen bedelin hizmet süresine bölünmesi suretiyle bulunacak miktar için aylar itibariyle fatura kesilmesi gerekmektedir. Öte yandan, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 10 uncu maddesinin (a) bendi hükmüne göre vergiyi doğuran olay, malın teslimi veya hizmetin yapılmasıyla meydana gelmektedir. Aynı maddenin (b) bendinde, malın tesliminden veya hizmetin yapılmasından önce fatura veya benzeri belgeler verilmesi halinde, bu belgelerde gösterilen miktarla sınırlı olmak üzere fatura veya benzeri belgelerin düzenlenmesiyle, (c) bendinde ise, parça parça mal teslimi veya hizmet yapılması alışlagelen veya bu hususlarda mutabık kalınan hallerde, her bir kısmın teslimi veya bir kısım hizmetin yapılmasıyla vergiyi doğuran olayın meydana geleceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümler karşısında eğitim öğretim hizmetlerinde bedelin tamamının veya bir kısmının öğrenimin başlamasından önce tahsil edilmesi halinde, fatura veya benzeri belge düzenlenmemiş olması koşuluyla katma değer vergisi doğmamaktadır. Öğretim hizmetinin başlaması ile hizmet verilmeye başlanacağından, bir vergilendirme döneminden fazla devam eden bu hizmetler için, takvim yılının her bir ayı itibariyle katma değer vergisi hesaplanması gerekecektir. Dönemler itibariyle hesaplanacak katma değer vergisi matrahının, bir öğretim yılı için belirlenen toplam bedelin, öğretimin kapsadığı ay sayısına bölünmek suretiyle hesaplanması mümkün bulunmaktadır.”

Danıştay 11. Daire tarafından verilen 06.06.1995 tarih ve E:1995/1801, K:1995/1783 sayılı kararına göre, eğitim hizmetlerinde hizmet, eğitim ve öğretim döneminin sonunda tamamlandığından, ücret ödemelerinin bir ödeme planı dâhilinde yapıldığı durumlarda, ücretlerin tahsil edildiği ayda fatura düzenlenerek KDV beyan edilmesinde isabetsizlik bulunmamaktadır (Kızılot, 1998: 685). Tüm bu düzenlemeler sonunda Maliye Bakanlığı'nın uygulamasına göre, bedelin nasıl ödendiğine bakılmaksızın bir eğitim ve öğretim dönemi ya da eğitim ve öğretim yılı için belirlenen bedel, eğitim ve öğretim hizmetinin fiilen yapıldığı ay sayısına bölünerek bir aya ilişkin olarak beyan edilmesi gereken katma değer vergisi hesaplanacaktır (Değer, 2007: 300). Ancak, herhangi bir nedenle önceden fatura düzenlenmesi halinde, fatura kesildiği anda KDV de hesaplanması gerekir (Özdemir, 2005: 218).

2.3.2. Devlet Okullarında KDV Oranı

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 18. maddesinde Türk Millî Eğitim sisteminin, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki ana bölümden kurulu olduğu; örgün eğitimin okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını içine aldığı, yaygın eğitimin ise örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü içine aldığı belirtilmiştir. Devlet tarafından verilen bu eğitim hizmetleri ticari nitelikte olmadığından KDV'ye tabi değildir.

2.3.3. Özel Eğitim Ve Öğretim Kurumlarında KDV Oranı

5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 2. Maddesine göre; okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kurslar, uzaktan öğretim yapan kuruluşlar, dershaneler, motorlu taşıt sürücüleri kursları, hizmet içi eğitim merkezleri, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile benzeri özel öğretim kurumları Kanun dâhilindedir.

5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 2. Maddesine göre, *dershane ifadesinin, öğrencileri bir üst okulun veya yüksek öğretime giriş sınavlarına hazırlamak, istedikleri derslerde yetiştirmek ve bilgi birikimlerini yükseltmek amacıyla faaliyet gösteren özel öğretim kurumlarını; çeşitli kurslar ifadesinin kişilerin sosyal, kültürel ve mesleki alanlarda bilgi, beceri, yetenek ve deneyimlerini geliştirmek veya isteklerine göre serbest zamanlarını değerlendirmek üzere faaliyet gösteren özel öğretim kurumlarını; özel eğitim okulu ifadesinin özel eğitim gerektiren kişilere hizmet veren, özel olarak yetiştirilmiş personelin bulunduğu, geliştirilmiş eğitim programlarının uygulandığı özel öğretim kurumunu; öğrenci etüt eğitim merkezi ifadesinin öğrencilerin, derslerine çalışmalarına, ödev ve projelerini yapmalarına yardımcı olan, ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda çeşitli faaliyetlerin yürütüldüğü özel öğretim kurumlarını ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi ifadesinin de özel eğitim gerektiren bireylerin konuşma ve dil gelişim güçlüğü, ses bozuklukları, zihinsel, fiziksel, duyuşsal, sosyal, duyuşsal veya davranış problemlerini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini yeniden azami seviyeye çıkarmak, temel öz bakım becerilerini ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla faaliyet gösteren özel öğretim kurumlarını içine aldığı açıklanmıştır. Buna göre, her çeşit kurslar, dershaneler, öğrenci etüt eğitim merkezleri, dikiş kursları ve*

benzeri kurumlarda verilen eğitim ve öğretim hizmetlerinde de %8 oranında KDV oranı uygulanacaktır (Değer, 2007: 695).

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kararname'nin 18. maddesine göre okulda özel eğitim gerektiren bireyler için özür ve özelliklerine uygun gündüzlü veya yatılı özel eğitim okulları açılabilir. Bu Kararnamenin 3. maddesine göre de, "özel eğitim gerektiren birey" ifadesi, çeşitli sebeplerle, bireysel özellikleri ve eğitim düzeyleri bakımından akranlarından beklenen seviyeden anlamlı farklılık gösteren bireyi ifade eder. Bu Kararname'de belirtilen amaçlarla açılan özel eğitim kurumlarında verilen eğitim ve öğretim hizmetleri %8 KDV'ye tabi olacaktır.

2.3.3.1 Özel Eğitim Kurumlarında Öğrenci Servisi Hizmetlerinde KDV Oranı

Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliği'ne göre *"taşıma"* bir ücret karşılığında okul öncesi eğitim, ilköğretim ve ortaöğretim ile yükseköğretim öğrencilerinin kamuya açık karayolunda minibüs ve otobüs gibi taşıtlarla evden okula, okuldan eve getirilip götürülmesini ifade eder. Okul servis aracı ise genel olarak okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim öğrencileri ile sadece rehber personel taşınmalarında kullanılan taşıtı ifade eder. Okul servis aracı işletenler özel "izin belgesi" almak zorundadırlar. Özel izin belgesi ile okul servis aracı işleten mükellefler öğrenci taşıma servis hizmetleri için %8 KDV oranına tabi tutulacaktır. Öğrenci dışındaki kimselerin taşınmasında %18 oranında KDV uygulanacaktır (Küçük ve Akın, 2005: 83).

2.3.3.2. Özel Eğitim Kurumlarında Yemek Hizmeti Ücreti Üzerindeki KDV Oranı

5580 sayılı özel eğitim kurumları kanun hükümleri gereğince özel okullarda verilen eğitim ve öğretim hizmetleri için uygulanan KDV oranı %8'dir. Ayrıca yemek hizmetinin bizzat okul tarafından verilmesi halinde, söz konusu yemek hizmetleri eğitim ve öğretim hizmetleri kapsamı içerisinde bir bütün olarak değerlendirilerek %8 oranında katma değer vergisi uygulanmaktadır. Ancak yemek hizmeti okulun kontrolünde olsa bile dışarıdaki kişiler tarafından verilmesi durumunda eğitim ve öğretim hizmeti kapsamı dışında ayrı bir hizmet söz konusu olacağından %18 KDV oranına tabi tutulması söz konusudur.

2.3.3.3. Özel Eğitim Kurumları Öğrenci Yurtlarında KDV Oranı

Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği'nin 1. maddesinde, orta öğretim ve yükseköğretim kurumlarında öğrenim görmekte olan öğrencilere hizmet veren özel öğrenci yurtlarının Yönetmelik kapsamına dâhil olduğu belirtilmiştir. Özel Öğrenci Yurtları Yönetmeliği'nin 2. maddesinde ise kamu kurum ve kuruluşlarına ait yurtlar hakkında yönetmelik esaslarının uygulanmayacağı açıklanmıştır. Yönetmelik'in 4. maddesinde; orta öğrenim veya yükseköğrenim öğrencilerinin barınma, beslenme ve diğer sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı yerlerin yurt sayılacağı esası belirtilmiştir. Yönetmelik'in 5. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişilerinin, bu Yönetmelikte belirtilen esaslara uygun olmak şartıyla orta öğrenim veya yükseköğrenim öğrencileri için yurt açabileceği belirtilmiştir. Özel öğrenci yurtlarında öğrencilerin barınma, beslenme ve diğer sosyal ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bu durumda bu kurumlarda verilen hizmetler herhangi bir ayrıma tabi olmaksızın %8 oranında KDV'ye tabi tutulacaktır (Değer, 2007: 695).

2.3.3.4. Dernek Ve Vakıflara Ait Okullarda KDV

Günümüzde gerçek veya tüzel kişilerin yanında, dernek ve vakıflar da özel okul açabilmektedirler. Dernek ve vakıflar tarafından açılan özel okullar KDV'ye tabi olup olmayacağı konusunda tereddütler yaşanmaktadır (Kızılot, 1998: 297).

1. maddesinin 3/g bendi ile vakıf ve derneklere ait veya tabi olan veyahut bunlar tarafından kurulan veya işletilen müesseselerin ticari, sınai, zirai ve mesleki nitelikteki teslim ve hizmetleri KDV'ye tabi tutulurken, KDV Kanunu'nun 17. maddesinin 1/a bendi ile de, kamu menfaatine yararlı dernekler ile Bakanlar Kurulu'nca vergi muafiyeti tanınan vakıfların ilim, fen ve güzel sanatları, tarımı yaymak ve ıslah etmek amacı ile yaptıkları teslim ve hizmetleri ise KDV'den istisna tutulmuştur. Ancak, bu istisna kapsamına ticari ve serbest meslek faaliyeti kapsamında yapılan eğitim ve öğretim hizmetleri girmemektedir (Değer, 2007: 531).

TTK'nın (Türk Ticaret Kanunu'nun) 11. maddesinde, ticari bir biçimde işletilen müesseselerin ticari işletme olarak sayılacağı belirtilmiş, 12. maddesinin 6. bendi ile de, özel okullar ve benzeri müesseselerin de ticarethane sayılacağı hükme bağlanmıştır. Aynı şekilde düzenlenen Gelir Vergisi Kanunu'nun 37. maddesinde de, özel okul işletmeciliğinin ticari faaliyet ve bu faaliyetlerden elde edilen kazancın ticari kazanç

olduğu ayrıca belirtilmiştir. Burada, dernek ve vakıfların ticari kazanç amaçlarının mümkün olmadığı, Anayasa'nın 130. maddesine göre vakıf üniversitelerinin kazanç amacına yönelik olmamak kaydı ile kurulabileceği ileri sürülebilirse de, ekonomiye dâhil olan ve sürekli olarak ürettiği hizmeti bir bedel karşılığında satan işletmelerin kurumlar vergisine tabi olacakları açık olduğundan, dernek ve vakıfların ticari faaliyet olarak değerlendirilen özel okul işletmeciliği bağlamında verdikleri eğitim ve öğretim hizmetleri KDV'ye tabi olacaktır. Dernek ve vakıfların okul işletmeciliğinde bir kazanç amaçlarının olmaması, faaliyetin kanunla verilen bir görev olması, ayrı bir sermayelerinin, işyerlerinin bulunmaması mükellefiyetlerini etkilemeyecektir (Oktar, 1996: 70).

Ayrıca, Üniversitelerarası Kurul'un 23.2.1992 Tarih ve 65 Sayılı Kararında, eğitim ve kültürün sadece okullarda ve üniversitelerde değil, hayatın her aşamasında temin edinilebileceği, tüm kişi ve kuruluşların ilim, fen ve güzel sanatları yayma, ıslah ve teşvik etme amacına hizmet ettiği, ancak KDV Kanunu'nun 17. maddesinin amacının bu olmadığı; ilim, fen ve güzel sanatları yaysa ve teşvik etse bile, kamu kurum ve kuruluşları eliyle yapılmayan, bunlar tarafından yapılsa da ticari ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde yapılan eğitim ve öğretim hizmetlerinin bu istisna kapsamına girmeyeceği belirtilmiştir (Yılmazcan, 1997: 59). Nitekim Danıştay 11.Dairesi'nin 12.06.1995 tarih ve E: 1995/1837, K: 1995/1860 sayılı kararına göre, "Vergi muafiyeti tanınan vakıfların özel okul işletmeciliği faaliyetinin KDV Kanunu'nun 1/3g maddesi bağlamında değerlendirilerek, KDV'ye tabi tutulmasında Kanuna aykırılık bulunmadığı" belirtilmektedir.

2.3.4. Ücretsiz Okutulan Öğrencilerin KDV İstisnası

KDV Kanunu'nun "Sosyal ve Askeri Amaçlı İstisnalarla Diğer İstisnalar" başlığını taşıyan 17. maddesinin, "Sosyal Amaç Taşıyan İstisnalar" alt başlıklı 2. bendine göre; 5580 sayılı Kanun hükümlerine tabi özel okullar tarafından ilgili dönemdeki kapasitelerinin %10'unu, üniversite ve yüksekokullarda ise %50'sini geçmemek şartıyla verilen ücretsiz eğitim ve öğretim hizmetleri KDV'ye dâhil değildir (Aygün, 2007: 38). 5580 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre kurumlar, öğrenim gören öğrenci sayısının %3'ünden az olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutmak zorundadırlar. 5580 sayılı Kanun'dan önce yürürlükte olan 625 sayılı Kanun'un Ek-4. maddesine göre

bu oran %2 idi.Bakanlıkça bu oran %10'a kadar artırılabilir (Aygün, 2005b: 127). KDVK'ya göre kanun kapsamına giren bir mal ya da hizmet tesliminin bedelsiz yapılması KDV uygulanmasını gerektirebilir.

KDVK'nın 27. maddesinde “*bedeli bulunmayan veya bilinmeyen işlemler ile bedelin mal, menfaat, hizmet gibi paradan başka değerler olması halinde matrah işlemin mahiyetine göre emsal bedeli veya emsal ücretidir*” denilerek bu hüküm açıklanmıştır. Bu hükme göre konusu katma değer vergisine tabi olan bir teslim olması durumunda, teslim bedelsiz yapılmış olsa bile emsal bedel üzerinden katma değer vergisi hesaplanması ve vergi dairesine beyan edilmesi gerekir. Ancak, yukarıdaki istisna hükmü gereğince, özel okullar tarafından kapasitelerinin %10'unu geçmemek üzere, üniversite ve yüksekokullar tarafından ise kapasitelerinin yarısını geçmemek üzere ücretsiz olarak okutulan öğrenciler için katma değer vergisi hesaplanmayacaktır. Ücretsiz okutulan öğrenciler için yapılan harcamaların bünyesindeki KDV'nin indirim konusu yapılmayıp, gider ya da maliyet unsuru olarak ele alınması gerekir (Kızılot, 1998: 302).

2.3.5. Özel Okul Öğretmenlerinin Ücretlerinde Vergi İstisnası

5580 sayılı Kanun'un 2. maddesinde dersane, çeşitli kurslar, motorlu taşıt sürücülere kursları gibi kurumlarda çalışan personel ile yöneticilik ve eğitim öğretim hizmeti yapanlar madde kapsamının dışındadır.

2.3.5.1. İstisnadan Faydalanma Şartları

GVK 61. maddesinde, “*Ücret, işverene tabi ve belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerdir. Ücretin ödenek, tazminat, kasa tazminatı (mali sorumluluk tazminatı), tahsisat, zam, avans, aidat, huzur hakkı, prim, ikramiye, gider karşılığı veya başka adlar altında ödenmiş olması veya bir ortaklık münasebeti niteliğinde olmamak şartı ile kazancın belli bir yüzdesi şeklinde tayin edilmiş bulunması onun mahiyetini değiştirmez...*” hükmü belirtilmiştir. 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun 9'ncü maddesinde;“..... Okullarda yöneticilik ve eğitim-öğretim hizmeti yapanlara, kıdemlerine göre (emekliler hariç) dengi resmi okullarda ödenen aylık ile sosyal yardım kapsamındaki ek ödeme tutarlarından az ücret verilemez.Sosyal yardım kapsamındaki

ek ödemeler, bütçe kanunlarıyla resmi okul öğretmen ve personeline sağlanan haklara denk olarak okul öğretmenlerine ve personeline de ödenir. Sosyal yardım kapsamındaki ek ödemelerden gelir vergisi kesilmez. Kurumlardaki ek ders ücreti miktarı, resmi okullar için tespit edilen miktardan az olamaz. Ancak, 8 inci madde uyarınca resmi okul ve kurumlardan ücretli olarak görevlendirilenlere verilecek ek ders ücreti miktarı, resmi okullar için tespit edilen ek ders ücretinin iki katını geçemez...” ibaresi geçmektedir.

5580 sayılı Kanun'un 2. maddesinde dersane, çeşitli kurslar, motorlu taşıt sürücüleri kursları gibi kurumlarda çalışan personel ile yöneticilik ve eğitim öğretim hizmeti yapanlar madde kapsamının dışındadır. 5580 sayılı Kanun'un Ek 32. maddesinde ise, *Eğitim Öğretim Hizmetleri Sınıfına dâhil öğretmen unvanlı kadrolarda görevli olup fiilen öğretmenlik yapanlara her öğretim yılında bir defaya mahsus olmak üzere ve öğretim yılının başladığı ay içinde Milli Eğitim Bakanı tarafından belirlenecek tarihte Bakanlar Kurulu'nca belirlenecek miktarda Öğretim Yılına Hazırlık Ödeneği ödeneceği, bu ödemenin de damga vergisi hariç, diğer vergi ve kesintilere tabi olmayacağı hükme bağlanmıştır* (Küçük, 2007: 67).

2.3.5.2. İstisnaya Tabi Olan Ücret Faktörleri

Özel Öğretim Kurumları Kanununa tabi kurumlarda çalışan öğretmen ve personele ödenen asli ücretleri ile sosyal yardımlar dışında kalan faktörlerin gelir vergisine tabi olup olmadığı uzun süreden beri tartışıla gelmiştir. Maliye Bakanlığınca “sosyal yardım” niteliğinde olmaması nedeniyle özel okullarda çalışan öğretmenlere ödenen eğitim ve öğretim tazminatının vergiye tabi olması gerektiği iddia edilirken muaflığın kişiye, istisnanın ise konuya tanınmış olduğu dikkate alınarak 657 sayılı yasa'ya göre gelir vergisinden istisna olan bir gelir kaleminin resmi ve özel okullarda çalışanlara ödenmesinin istisnadan yararlanma bakımından farklılık olamayacağı ileri sürülmüştür (Sönmez ve Korucu, 2000: 177-179). Sonuçta bu konu ile ilgili olarak yayınlanan 17.06.1997 tarih ve 1997/4 sıra numaralı Gelir Vergisi Kanunu İç Genelgesi mükelleflerle Maliye İdaresi arasında yargısal ihtilaflara neden olmuş ve anılan Genelge 2003/2 sıra numaralı Gelir Vergisi Kanunu İç Genelgesi ile yürürlükten kaldırılarak bu gelir unsurlarından hangilerinin gelir vergisinden istisna edileceği açıklanmıştır (Küçük ve Akın, 2005: 61).

Buna göre;

1. Sosyal haklar ve yardımlar niteliğindeki 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun ilgili hükümlerine göre gelir vergisinden istisna edilerek ödenen;

a. Aile ve çocuk yardımı (657 sayılı Kanun Madde 203),

b. Doğum yardımı (657 sayılı Kanun Madde 207),

c. Ölüm yardımı (657 sayılı Kanun Madde 208),

d. Tedavi yardımı (657 sayılı Kanun Madde 209),

e. Giyecek yardımı (657 sayılı Kanun Madde 211),

f. Yiyecek yardımı (657 sayılı Kanun Madde 212) ödemelerinin özel öğretim kurumlarında da ödenmesi halinde, bu ödemelerin, devletçe verilen tutarı kadar olan kısmı

2. 625 sayılı Özel Öğretim Kurumlarında çalışan öğretmen ve personele ödenen;

a. Eğitim-öğretim tazminatı,

b. Yabancı dil tazminatı ve

c. Öğretim yılına hazırlık ödeneğinin resmi okul öğretmen ve personeline yapılan tutarı kadar

olan kısmı gelir vergisinden istisnadır. Buna karşılık, 5580 sayılı Kanuna tabi özel öğretim kurumlarında çalışan öğretmen ve personele ödenen asli ücretleri ile sosyal yardımlar dışında kalan özel hizmet tazminatı, iş güclüğü, iş riski ve eleman teminindeki güclük zammı, ek ders ücreti ve kira yardımlarının gelir vergisine tabi tutulması gerekmektedir.

2.3.6. Eğitim Giderlerinin Vergi Matrahından İndirimi Konusu

GVK'nun 89. maddesinin 5281 sayılı kanun ile değişik 2. bendine göre, gelir vergisi mükellefleri, gelir vergisi matrahının tespitinde, beyan edilen gelirin %10'unu aşmaması, Türkiye'de yapılması ve gelir veya kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle teşvik edilmesi kaydıyla, mükellefin kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin olarak yapılan eğitim ve sağlık harcamaları gelirlerinden indirebilir.

2.3.6.1. İndirimden Faydalanabilecek Olanlar

GVK'nun 89. maddesine göre, *eğitim ve sağlık giderlerini, vergi matrahlarının tespitinde indirim konusu yapabilecek olanlar gelir vergisi beyannamesi veren gelir vergisi mükellefleridir.* Beyan edilen gelirin önemi yoktur, ancak eğitim harcamaları belirlenmiş olan yasal sınıra kadar bütün kazanç ve iratlardan indirilebilmektedir (Bıyık ve Kıratlı, 2006a: 643).

Gelir vergisi açısından mükellefin tanımı;

- a. Türkiye'ye yerleşmiş olanlar,
- b. Merkezi Türkiye'de olan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturanlar Resmî daire ve müesseselerde çalışanlar ve Türk vatandaşları tam mükellef olarak tanımlanır,
- c. Türkiye'ye yerleşmiş olmayan gerçek kişiler ise dar mükellef olarak tanımlanmıştır.

GVK'nun 85'inci maddesine göre mükellefler, *2. maddede yazılı kaynaklardan bir takvim yılı içinde elde ettikleri kazanç ve iratları için GVK'nunda aksi bir durum olmadıkça yıllık beyanname verirler.* Beyanname verilmeyecek haller ise aynı kanun'un 86. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, kanun'da tanımlanan "beyanname verilmeyecek durumlar" dışındaki hallerde beyanname vermek zorunda olan tam ve dar mükellefler eğitim giderleri indiriminden faydalanabilecektir. GVK'nun 89. maddesinin 2. bendinde yer alan parantez içi hükme göre, mükerrer 121. maddenin içinde eğitim ve sağlık harcamaları nedeniyle vergi indiriminden faydalanan ücretliler, aynı harcamalarını bu hükümden faydalanarak matrahlarından indiremezler.

Mükerrer 121. maddede, gerçek ücretlerin vergilendirilmesinde, yükümlünün kendisi, eşi ve çocuklarıyla ilgili eğitim, sağlık, gıda, giyim ve ikamet edilen eve ait kira harcamalarının yıllık toplamının, maddede belirtilen oranlardaki kısmının, ücretlinin ertesini yılda ödeyeceği gelir vergisinden düşüleceği veya işverenler aracılığı ile kendisine bizzat iade edileceği belirtilmektedir (Bahar, 2005: 158). Ama, "Gerçek Ücretlerde Vergi İndirimi" başlığını taşıyan ilgili mükerrer 121. madde, 5615 sayılı kanun ile 01.01.2007 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere kaldırılmıştır. Bundan dolayı 89/2. maddede yer alan parantez içindeki hükmün bir anlamı kalmamıştır. Buna göre, gerçek ücretli gelir vergisi mükellefleri de, gelirleri dolayısıyla beyanname vermeleri

durumunda GVK'nun 89. maddesinde belirtilen indirimden yararlanabileceklerdir. Eğitim harcamalarının beyan edilen gelirden indirimi, harcamanın yapıldığı yılın beyan edilen gelir tutarından fazla olamaz (Bıyık ve Kıratlı, 2006b: 623).

2.3.6.2. İndirimden Yararlanma Koşulları

İlgili kanun'da, gelir vergisi matrahının tespit edilmesinde, eğitim ve sağlık harcamaları indiriminden yararlanma koşulları şunlardır:

- a. Türkiye'de yapılması,
- b. Beyan edilen gelirin % 10'unu aşmaması,
- c. Gelir vergisi veya kurumlar vergisi mükellefi olan gerçek veya tüzel kişilerden alınacak belgelerle bunların teşvik edilmesi,
- d. Mükellefin kendisi, eşi ve çocukları tarafından yerine getirilmesi ve satın alınan mal ve hizmetlerin aynı kişiler tarafından tüketilmesi (Başak, 2004: 157).

5281 sayılı kanun öncesinde beyan edilen gelirin %5'i şeklinde olan harcama tutarı beyan edilen gelirin %10'unu aşmaması oldu. 5581 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren geçerli olacak olan %5 oran %10'a yükseltilmiştir. Beyan edilen gelir beyannamede gösterilecek safi kazanç tutarıdır (Maç, 2007: 101).

Eğitim giderinin vergi matrahından indiriminden yararlanabilmek için söz konusu eğitim giderlerinin Türkiye sınırları içinde yapılması şartı vardır ve yapılan eğitim harcamalarının gelir vergisi veya kurumlar vergisi mükellefi olan gerçek veya tüzel kişilerden elde edilecek belgelerle teşvik edilmesi gerekmektedir. Eğitim harcamalarının Türkiye'de yapılması ifadesi için anlamamız gerekenin ne olduğu hakkında yapılan herhangi bir düzenleme yoktur. Fakat bu konu hakkında, GVK'nun 89. maddesinin 2. bendi ile mülga Mükerrer 121. madde düzenlemelerine bakılarak Mükerrer 121. madde ile ilgili olarak 255 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde yapılan açıklamalar önemlidir. Buradan da anlaşılacağı üzere, bu harcamaların vergi indirimine tabi olabilmesi için harcamaların Türkiye'de gelir veya kurumlar vergisine tabi olan mükellefler tarafından yapılması gerekmektedir. Aynı şekilde; serbest bölge, free-shop gibi gümrük dışı sayılan yerlerde yapılan harcamalar (Bıyık ve Kıratlı, 2006a: 645) ile KKTC'de yapılan harcamalar indirimine tabi tutulamaz (Maç, 2007: 107).

Türkiye sınırları dışında yapılan eğitim harcamalarının mal veya hizmet sunan diğer iktisadi faaliyetlerin vergi ile ilgili kanunları uygulamasında tam veya dar mükellefiyet konusu vergilendirmenin yapıyor olmasının bir önemi yoktur. Örneğin; yurt dışında bulunan bir şubesinden yapılan eğitim harcamaları bu kurumların Türkiye'deki merkezinden alınan belgelerle teşvik edilse bile indirim tabi tutulmayacaktır ancak, kanuni ve iş merkezi yurt dışında olan kurumların Türkiye'de bulunan şubelerinde yapıyorsa eğitim harcamaları indiriminden yararlanabilir. Kanuni ve iş merkezi yurt dışında olan ama Türkiye'de faaliyette olan kurumlar irtibat bürolarında verdikleri eğitim hizmetleri karşılığında yapılan ödemelerin teşvik edilmesi ve irtibat bürosunun kurumlar vergisi mükellefiyetinin olması halinde bu harcamalar da indirim tabi tutulacaktır (Başak, 2004: 157).

Mal ve hizmetler üzerinden alınan gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerinin kazancı, vergiden istisna tutulması vergi indirimi uygulamasına bir etkisi yoktur, fakat bu mükelleflerden yapılan mal ve hizmet alımları ile ilgili harcamalar vergi indirimine tabi olacaktır. Bundan dolayı mükellefler, eğitim için yaptıkları harcamalar ile ilgili vergi indiriminden yararlanabilmek için gelir vergisi veya kurumlar vergisi mükelleflerinden alacakları;

a. Serbest Meslek Makbuzu

b. Fatura

c. Perakende Satış Fişi

d. Ödeme Kaydedici Cihazlara Ait Satış Fişi ile harcamalarını belgelendireceklerdir. Gelir vergisi çerçevesinde kazanç ve irat elde etmeyen ve bu sebeple de gelir vergisi mükellefiyeti söz konusu olmayan kişilerden ya da gelir vergisinden muaf olan kişilerden alınan hizmet bedelleri belgelendirilse dahi yapılan bu harcamaların indirim tabi tutulması söz konusu değildir (Başak, 2004: 165).

2.3.7. Emlak Vergisi İle İlgili Düzenlemeler

Devletin eğitim alanındaki gelir kalemlerinden biri de binalar ve arsalar üzerinden aldığı vergilerdir. Bu vergiler emlak vergisi çatısı altında toplanmıştır.

2.3.7.1. Emlak Vergisi Tanımı

Emlak vergisi; arazi, arsa ve bina sahiplerinin bir nevi her türlü emlak statüsündeki taşınmazlar için her sene ödemeleri gereken vergidir. Bu tür taşınmaza sahip olan bir birey yada kurum, kanunen emlak vergisi vermekle yükümlüdür.

2.3.7.2. Emlak Vergisi İle İlgili Genel Düzenlemeler

Emlak gelir vergisi bir gayrimenkul satışında elde edilen kazancın belirlenen belli bir oranının devlete ödenmesidir. 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'na göre, emlak vergisi bina ve arazi vergileri olmak üzere ikiye ayrılır. Kanun'un 1. maddesine göre, Türkiye sınırları içerisinde bulunan binalar bu Kanun maddelerine göre bina vergisine tabi tutulur. Meskenler için %0, 1 işyerleri için %0, 2 oranına tabi tutulur. 5216 sayılı Kanun'un 12. maddesinde de arazi vergisine tabi olan araziler belirtilmiştir. Buna göre, Türkiye sınırları içinde bulunan arazi ve arsalar bu Kanun hükümlerine göre vergilendirilir. Arazi vergisinin oranı %0, 1, arsalarda ise %0, 3'tür. Bu oranlar, 5216 sayılı Kanun'un uygulandığı büyükşehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde %100 artırımlı uygulanır. Sonuç olarak özel eğitim kurumları devletin eğitim yüküne her alanda ortak olduğu görülmektedir. Bu yüzden özel eğitim kurumlarının her alanda olduğu gibi emlak vergisi alanında da bazı teşviklerin ve desteklemelerin olması gerektiği görülmektedir. Örneğin, bina vergisi, arazi vergisi, arsalar üzerinden alınan vergiler gibi vergi türlerinin ya oranları düşürülmeli ya da özel eğitim kurumlarının bu vergi türlerinden tamamen muaf tutulması bir teşvik ve destek olabilir.

2.3.7.3. Emlak Vergisi İle İlgili Özel Düzenlemeler

Emlak Vergisi Kanunu'nun 4. maddesinin "f" bendine göre; amacı kazanç olmamak kaydıyla işletilen kütüphaneler, öğrenci yurtları, kreşler ve korunmaya muhtaç çocukları koruma birliklerine ait yurtlar ve işyerleri ile benzeri binalar bina vergisinden muaftır. Emlak Vergisi Kanunu'nun 4. maddesinin "r" bendinde de karşılıklı olmak kaydıyla Uluslararası Antlaşmalar hükümlerine göre azınlık sayılan bir örgüte ait özel okul binaları bina vergisinden muaf tutulmuştur. Emlak Vergisi Genel Tebliği'nde de belirtildiği üzere, Kanun'un 4. maddesinin ilk fıkrası hükmü gereği, bu binaların bina vergisinin dışında tutulabilmeleri için müteakabiliyet esnasından başka "kiraya verilmemiş olması" da gereklidir. Dolayısıyla Emlak Vergisi Kanunu'nun 14. maddesine göre il özel idarelerine, katma bütçeli idarelere, belediyelere ve köy tüzel kişiliğine, kanunla

kurulan üniversitelere ve devlete ait araziler arazi vergisinden istisnadır. Böylece üniversitelerin farklı amaçlarla elinde bulundurduğu araziler arazi vergisinden muaf olacaklardır.

2.3.8. Defter Tutma Yükümlülüğü

Eğitim ve öğretim kapsamında faaliyet gösteren yükümlülerin her biri, kendi faaliyet alanlarıyla ilgili özel mevzuatta belirtilen defter ve belgelerin yanında Vergi Usul Kanunu'nda belirtilen defter ve belgeleri de düzenlerler.

2.3.8.1. Defter Tutmanın Amacı

VUK'un defter tutmanın amacını belirten 171. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Mükellefler bu kanuna göre tutacakları defterleri vergi uygulaması bakımından aşağıdaki maksatları sağlayacak şekilde tutarlar:

- 1. Mükellefin vergi ile ilgili servet, sermaye ve hesap durumunu tespit etmek,*
- 2. Vergi ile ilgili faaliyet ve hesap neticelerini tespit etmek,*
- 3. Vergi ile ilgili muameleleri belli etmek,*
- 4. Mükellefin vergi karşısındaki durumunu hesap üzerinden kontrol etmek ve incelemek,*
- 5. Mükellefin hesap ve kayıtlarının yardımıyla üçüncü şahısların vergi karşısındaki durumlarını (emanet mahiyetindeki değerler dâhil) kontrol etmek ve incelemek.”*Buna göre defter tutmaktaki amaç, mükellefin kendisinin ve üçüncü kişilerin vergi, hesap ve servet durumlarının tespitine imkân sağlamaktır. Bu Kanun'un 175. maddesine göre mükellefler defter tutmaktaki amaç ve esaslara uymak kaydıyla, defterlerini ve muhasebelerini işlerinin bünyesine uygun olarak istedikleri usul ve tarzda yerine getirmekte serbesttirler.

2.3.8.2. Gerekli olan Defterlerin Tutulması

Vergi Usul Kanunu'nun 172. maddesine göre;

- 1 Kamu iktisadi müesseseleri (KİT)
2. Ticaret şirketleri,
3. Dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler,

4. Ticaret ve sanat erbabı,
5. Serbest meslek erbabı,
6. Çiftçiler, bu kanunun hükümlerine göre defter tutmak zorundadırlar.

VUK' da tutulması zorunlu olan defterler hangi tüccar sınıfına tabi ise o sınıfa göre değişiklik göstermektedir. Kanun'un 176. maddesinde, tüccarlar, tuttıkları defterlere göre birinci ve ikinci sınıf tüccarlar olmak üzere ikiye ayrılmıştır. 1. sınıf tüccarlar bilanço esasına göre defter tutarken, 2. sınıf tüccarlar ise işletme hesabı esasına göre defter tutarlar. 1. ya da 2. sınıf tüccar sayılmanın kuralları da Kanun'un 177. ve 178. maddelerinde belirtilmiştir. Özel öğretim kurumu eğer bir ticaret şirketi niteliğinde kurulmuşsa her koşulda 1. sınıf tüccar sayılacak ve bilanço esasına göre defter tutması zorunluluğu olacaktır. Ticaret şirketi şeklinde kurulmayıp bireysel işletme şeklinde faaliyet gösteren özel öğretim kurumları açısından ise yıllık gayrisafi iş hâsılatına bakılacaktır. Özel öğretim kurumlarının cari fiyat seviyeleri ve öğrenci sayıları dikkate alındığında hemen hepsinin bilanço esasına göre defter tuttıkları görülmektedir.

2.3.8.2.1. İşletme Hesabına Göre Tutulması Gereken Defterler

VUK'un 193. maddesine göre; işletme hesabına tabi olan mükelleflerin tutmaları gereken defter İşletme hesabı defteridir. VUK'un 194. maddesine göre; işletme hesabının sağ tarafına gelir sol tarafına da gider yazılır. Gider tarafına, satın alınan mallar veya yapılan hizmet karşılığında ödenen veya borçlanılan paralar ve işletme ile ilgili diğer bütün giderler; gelir tarafına ise satılan mal bedeli veya yapılan hizmet karşılığı olarak tahsil edilen paralarla tahakkuk eden alacaklar ve işletme faaliyetinden elde edilen diğer bütün hâsılat kayıt edilir.

2.3.8.2.2. Bilanço Hesabına Göre Tutulması Gereken Defterler

VUK'un 182. maddesine göre; bilanço esasına göre tutulması gereken defterler şunlardır:

1. Yevmiye defteri
2. Envanter defteri
3. Defteri kebir

Vergi Usul Kanunu'nun 183, 184 ve 185. maddelerine göre; yevmiye defteri, kayda geçirilmesi gereken muamelelerin tarih sırasıyla ve madde halinde düzenli olarak yazıldığı defterdir; envanter defteri; işe başlama tarihinde ve devam eden her hesap döneminin sonunda çıkarılan envanterler ve bilançoların kayıt olduğu defterdir. Envanter çıkarmak, bilanço günündeki mevcutları, alacakları ve borçları saymak, ölçmek, tartmak ve değerlemek amacıyla kesin bir şekilde ve müfredatlı olarak tespit etmektir; defterikebir ise yevmiye defterine geçirilmiş olan muameleleri buradan alarak usulüne uygun olarak hesaplara dağıtan ve sınıflandırmalı olarak bu hesaplarda toplayan defterdir. Sonuç olarak 1. sınıf tüccar sayılıp, bilanço esasına göre defter tutacak özel öğretim kurumları yevmiye defteri, büyük defter (defteri kebir) ve envanter defteri tutacaklardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİM HİZMETLERİNİN İKTİSADİ ETKİLERİ

3.1. Eğitimin Ekonomik Büyümeye Ve Kalkınmaya Etkisi

Eğitim, üretim faktörlerinden biri olan emeğin verimliliğini en üst seviyeye çıkarmada son derece önemli bir rol oynar. Ekonominin en temel faktörü olan insanın eğitilmiş olması ekonomik kalkınma ve büyümenin sürdürülebilir bir seviyeye getirilmesi için son derece önemlidir.

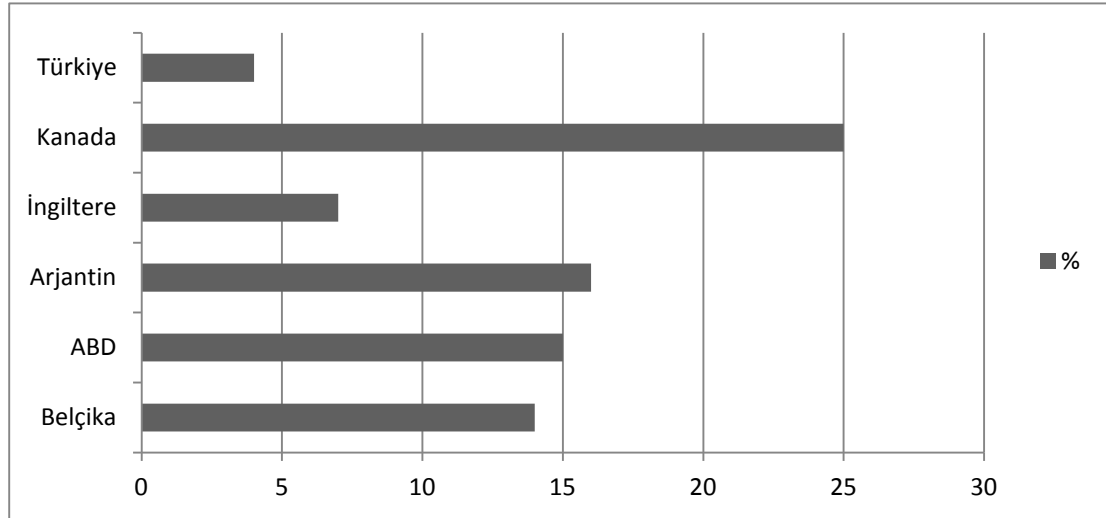
3.1.1. Eğitimin Ekonomik Büyümeye Etkisi

Eğitimin ekonomik büyümeye etkisine geçmeden önce ekonomik büyümenin ne anlama geldiğini açıklayalım. Ekonomik büyüme, bir ülkede üretilen mal ve hizmetlerin toplam tutarındaki artış anlamına gelir ve bir ülkenin milli gelirinde sürekli bir artış söz konusudur. Bir ülkedeki büyümede artışın olması için üretim için kullanılan üretim faktörlerinin toplam tutarının artırılması gerekmektedir (Hesapçioğlu, 1984: 35). 1960'lı yıllarda eğitim ekonomisi alanında yapılan çalışmaların sonucunda eğitim faktörünün bir üretim faktörü olarak ele alınması gerektiği, nitelikli işgücü, yetenek ve üretkenlik kapasitesini arttırarak milli gelirin artmasına katkıda bulunduğunu göstermiştir. Eğitim ile Ekonomi arasındaki ilişkiyi özetleyecek olursak (Korkmaz, 2006: 96-97):

1. Hem eğitim hizmetinin yürütülmesinde hem de eğitim hizmetinin yararlanılmasında bir maliyet unsuru vardır.
2. Eğitim, ekonomide ihtiyaç duyulan nitelikli insan gücü yetiştirir.
3. Eğitim için belli bir harcama yapılır.
4. Eğitim hem bireysel hem de toplumsal olarak gelir yaratma etkisi vardır.
5. Eğitime olan talep ekonomiyle doğrudan ilişkilidir.
6. Eğitim arzı ekonomik bir unsurdur.
7. Eğitim verimlilik ile ilişkisi mevcuttur.
8. Eğitim hizmeti bir mal ve hizmet özelliği taşır.

9. Eğitim finansman özelliği taşır.

Tablo 3.1. Bazı Ülkelerde Eğitimin Ekonomik Büyümeye Katkısı (%)

Kaynak: (OECD, 2005).

Tablo 3.1. de Bazı ülkelerde eğitimin ekonomik büyüme etkisi hakkında yapılan çalışmalar sonucunda eğitimin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi son derece önemlidir. Tabloda; Belçika'da eğitimin ekonomik büyüme katkısı %14, ABD'de bu oran %15, Türkiye ile ekonomisi benzer özellikler taşıyan Arjantin'de %16, İngiltere'de bu oran %7 ve Kanada'da ise bu oran %25 seviyesindedir. Türkiye'ye baktığımızda ise eğitime yeterince önem verilmediği ve gerekli olan maddi imkânlar sağlamadığı için eğitimin ekonomik büyüme katkısı %4 gibi düşük bir oranda kalmıştır. DİE 2006 verilerine göre, 2000 yılında Türkiye bütçesinden eğitime ayırdığı pay %5olarak kalmış ve 2006 yılında ise bu oran ancak %9'a ulaşabilmiştir. Bundan dolayı eğitimin her aşamasındaki fiziki alt yapı ve insan gücü eksikliği kapatılamamıştır. Bu da, etkin bir eğitim hizmetinin sunulamaması sonucu eğitimin kalitesini olumsuz etkilemektedir. Bazı ülkelerde kişi başına harcanan eğitim harcamalarına baktığımızda eğitimde kişi başına Japonya'da 950 dolar ile ilk sırada harcama yapılırken, Almanya'da bu miktar 817 dolar, İtalya'da 523 dolar, Yunanistan'da ise 240 dolar harcanmaktadır. Türkiye'de eğitim için yapılan kişi başına harcama ise yaklaşık 90 dolardır. Türkiye'de yapılan bu harcamaları Avrupa Birliğine üye ülkelerin eğitim harcamalarıyla kıyasladığımızda; Türkiye kişi başı eğitim harcamasında AB ortalamasının altında kaldığı görülmektedir.

Dolayısıyla eğitim için ayrılan bütçe ve öğrenci başına yapılan harcamalar da yine AB ortalamasının altındadır (Ereş, 2005: 33-42).

OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) ülkelerine baktığımızda, bütçenin önemli bir bölümü eğitime ayrılmaktadır. OECD ülkelerinde Amerika dışında öğrenci başına yapılan harcamalar ortalama olarak Türkiye'de öğrenci başına düşen harcamaların 6 katından fazladır (TÜBİTAK, 2006). Bir toplumun eğitim seviyesinin yükselmesi için, eğitilmiş ve nitelikli insan gücüne ihtiyaç vardır. İnsan gücü niteliğindeki artış, insana yapılan yatırım ile gerçekleştirilebilir. Dolayısıyla insanın eğitim seviyesi ile ekonomik büyüme arasında doğru bir ilişki vardır. Nitelikli insan gücü ile ekonomik büyüme ve kalkınma sağlanabileceği açıkça görülmektedir.

3.1.2. Eğitimin Ekonomik Kalkınmaya Etkisi

Adem (2005)'e göre kalkınma, *bireylerin refah düzeylerini artırmak amacı ile siyasal iktidarın belli ekonomik politikaları izleyerek, toplumun yapısını değiştirme girişimidir*. O halde kalkınma, hem ekonomi hem de toplum üzerinde önemli bir yer tutar. Anayasaya uygun ve ekonomik kalkınma amacıyla nüfusun yetiştirilmesi eğitimin hem toplumsal, kültürel ve psikolojik etkilerine hem de ekonomi üzerinde etkisinin olduğu bir gerçektir. 1950'li yıllarda, Avrupa ve Japonya'da ekonomiyi canlandırmak için Marshall Plânı hazırlanmış ve kısa bir zaman dilimi içinde başarılar elde edilmiştir. Bu ülkelerde teknoloji ve ekonomik büyüme kavramları önem kazanmış güçlü bir teknoloji ve ekonomik büyüme dönemi başlamıştır. Marshall Plânı Az gelişmiş ülkelerde de aynı şekilde uygulanmasına rağmen, eğitilmiş işgücü ve güçlü bir ekonomik altyapı yetersizliğinden bu uygulamanın yanlış olduğu kısa süre sonra anlaşılmıştır (Yılmaz, 2003: 37).

Ekonomik büyüme ve kalkınmadan söz edilebilmesi için eğitilmiş insan gücüne ihtiyaç vardır. Nitelikli insan gücü ile üretim artırılır, teknoloji gelişir, doğal kaynaklar ve sermaye en etkin ve verimli bir şekilde kullanılır. Günümüzde petrol ürününün olduğu birçok ülke, eğitilmemiş insan gücüne sahip olduklarından dolayı bu kaynakları gereğince kullanamamaktadır. Almanya ile Japonya yetişmiş insan gücü nitelikli bireylere sahip olduklarından dolayı kıt kaynakları en etkin ve verimli bir şekilde kullandıklarından ekonomik olarak büyük yol kat etmişlerdir (Fidan ve Erden, 1991: 39). Kaynakları eğitilmiş emek gücü ile etkin bir şekilde kullanan Japonya 1960'ta kişi

başına düşen milli geliri dünya ortalamasında iken, 1990 yılında bu oran dünya ortalamasının yaklaşık %120 üzerine çıkmıştır. Yunanistan örneğine bakarsak eskiden Türkiye ile kişi başına milli gelir bakımından yaklaşık eşit düzeye sahipti. Günümüzde ise Türkiye'nin gelir seviyesinden yaklaşık 5 kat daha fazla gelir seviyesine sahip olan Yunanistan kıt kaynakları etkin ve verimli bir şekilde kullanıldığından kişi başına düşen milli geliri artmıştır. Burada dikkati çeken faktör aynı dönemde Japonya ve Yunanistan'da eğitime yapılan yatırımlar dikkat çeker. Dolayısıyla eğitimin ekonomiye olan etkisinin ne kadar önemli olduğu görülmektedir (Sami, 2003: 47).

Eğitim ile kalkınma arasındaki ilişkide, bir ülkenin kalkınmasında toprak, sermaye ve emek faktörlerinin önemli bir yeri vardır. Bu 3 temel faktör arasında ise en önemlisi “emek” faktörüdür. Örneğin, yeterli sermaye ve kaynakları olmasına rağmen, Suriye, İran gibi yeterince kalkınmamış bazı komşu ülkeler örnek verilebilir. Nüfusun eğitim düzeyinin düşük olması bu ülkelerin kalkınmamalarının temel nedeni olarak açıklayabiliriz. Yetişmiş insan gücünün yeterli düzeyde olmaması sonucunda bazı zengin Ortadoğu ülkelerinin gelişmiş sayılmamalarının en büyük nedeni olarak görülmektedir (Adem, 1981).

1960'lı yıllarda yapılan araştırmalara göre, ekonomik büyüme ile eğitim düzeyi arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bazı ekonomistlere göre, okur-yazarlık oranı kişinin milli gelirini oluşturduğu ve kişi başına düşen milli geliri oranlarını gösteren tablolar hazırlamışlardır. Bundan dolayı her şartta geçerli olmamakla birlikte, bir ülkenin okur-yazarlık oranı o ülkenin kişi başına düşen milli gelirinin ortaya çıktığını ve kişi başına düşen milli gelirin de okur-yazarlık oranının tahminen bilinebileceği öngörülmüştür (Kaya, 1995: 60).

Türkiye 2000 yılında milli gelirinin yaklaşık yüzde 5'ini yani 6.8 milyar doları eğitime ayırmıştır. Türkiye'de ortalama eğitim seviyesini bir yıl artırmak demek kişi başına maliyeti 75 dolar arttırmak demektir. Dolayısıyla yapılan bu yatırımın karşılığında kişi başına düşen milli gelirden 260 dolarlık bir artış sağlanmaktadır. Eğitime yapılan yatırımlar sonucunda ülkeler daha fazla kazanmaktadırlar (Sami, 2003). Kim'in (1997) gelişmiş ülkeler üzerinde yaptığı çalışmasında, iktisadi büyümenin %50'den fazlasının teknolojik gelişmelerden kaynaklandığını ve verimliliği artıran, yeni ürünlere ve üretim metotlarına yol açtığı görülmüştür. 88 ülkeyi içine alan ve emek-

kalkınma arasındaki ilişkiyi inceleyen bir modelin sonuçlarına göre, okuma-yazma oranının %20'den %30'a artması sonucunda, GSYİH %8'den %16'ya kadar bir artışı sağladığı görülmektedir (Türkmen, 1999: 2).

Bir ülkenin kalkınması ve büyümesi için gerekli olan mesleklerin etkin bir şekilde yürütülmesini sağlayan yükseköğretim kurumlarının rolü son derece önemlidir. Çünkü bu kurumlarda öğrencilere sadece hazır bilgi verilmez bunun yanında ülkede baş gösteren sorunların bilimsel yollarla nasıl çözümleneceği, topluma yol gösteren araştırmacı emek gücü yetiştirir. Dolayısıyla nitelikli insanın yetiştiği üniversiteler, bilimsel bilginin ve insan kaynaklarının üretildiği yerler olarak son derece önemlidir. Nitelikli insan gücü yetiştirmenin yanında toplumun kültürünü gerçekçi bir şekilde araştırma, tanıma ve yayma yoluyla geliştirme görevi de eğitim kurumlarının önemini göstermektedir (Fidan ve Erden, 1991). Sonuç olarak bir ülkenin temel hedeflerinden olan kalkınma ve büyüme hedeflerini tutturabilmesi için sadece sermaye ve teknoloji transferi girişiminde bulunmamalı, eğitime kaynak ayırıp yeterli sayıda nitelikli ve iyi yetişmiş işgücüne de yatırım yapmalıdır.

3.2. Eğitimin İstihdama Etkisi

Eğitimin istihdam üzerindeki etkileri son derece önemlidir. Ülkede faaliyette bulunan bütün eğitim kademelerinde hem öğretmen hem personel istihdam edilmektedir. Bunun yanında Kırtasiye, okul üniforması, kitap, defter, okul araç-gereçleri, yemek hizmetleri, okul öğrenci taşıma hizmetleri, pansiyon hizmetleri gibi eğitimin pek çok alanında istihdam söz konusu olmaktadır. Gerek eğitim hizmetinin sunumu için öğretmen ve personel istihdam edilmesi gerek eğitim hizmeti sonucu nitelikli işgücü yetiştirilmesi gerekse de bilgi ve teknolojinin yaşamın her alanına girmesi sonucu nitelikli işgücü ihtiyacı eğitim faktörünün istihdam üzerindeki önemini göstermektedir.

Devletin asli görevlerinden biri olan eğitim hizmetinin sunumu için gerekli olan ihtiyaçlar yine devlet tarafından karşılanır. Devletin yeterli finansman kaynağına sahip olmadığı bir durumda ise özel eğitim kurumları devreye girerek faaliyette bulunabilir ve devletin eğitim yükünü hafifletebilir. Bunun yanında devlete verdiği vergiler ise yine devlete bir gelir kalemi olarak kazanç sağlanmaktadır. Gelişmiş ülke ekonomilerine incelendiğinde istihdam alanında nitelikli işgücünün daha etkin olduğu ve giderek

arttığı görülür. Çünkü eğitim işgücü alanına bilgi ve beceri kazandırmaktadır eğitilmiş insan yetiştirmektedir. Dolayısıyla bilgi çağı olan günümüz teknolojik gelişmelere çabuk uyum sağlayan ve kullanabilen eğitilmiş bireyler yetiştirilmesi konusunda eğitim son derece önemlidir. Dolayısıyla eğitim ile istihdam arasında doğrudan bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Gerek devlet okulları gerekse de özel eğitim kurumları on binlerce kişiye iş imkânı sağlayarak, ülkenin istihdamına önemli bir katkı yapmaktadır. 1990 yılının ortalarında eğitim alanında yapılan bazı araştırmalara göre işsizlik ile eğitimden yararlanabilme seviyesi arasında doğru orantının olduğu görülmektedir. Türkiye’de en fazla ilköğretim mezunlarının (%48.16) işsiz kaldığı görülmektedir. İlköğretim mezunlarının ise lise mezunları (%20,7) takip etmekte olduğu görülmektedir. Liseleri ise meslek liseleri yüksek okullar ve üniversiteler takip ettiği görülmektedir. Meslek lisesi mezun olanların %5,45’i yüksek okul ve üniversite mezunlarının %6,2 işsiz olduğu görülmektedir (Kutan, 1997: 67).

Tablo 3.2. Bazı Özel Öğretim Kurumları Ve Özel Yurtlarda İstihdam

Kurum Türü	Öğretmen Sayısı	Personel Sayısı	Toplam
Özel okullar	56.775	55.000	111.775
Özel dershaneler	50.209	20.000	70.209
Kreş ve gündüz bakımevi	7.608	4.500	12.108
Özel öğrenci yurtları	3.948	11.844	15.792
Genel toplam	118.540	91.344	209.884

Kaynak: (MEB, 2011).

Tablo 3.2.’de 2011 yılı MEB verilerine göre bazı özel öğretim kurumlarında istihdam edilen öğretmen ve personel sayıları gösterilmiştir. Tablodaki verilere göre özel öğretim kurumlarında 210.000 civarında öğretmen ve personel istihdam edilmektedir. Eğitim alanında faaliyette bulunan firmaların istihdama katkısı ise istihdam ettiği personel sayısı tam olarak bilinmese de önemlidir. Eğitimin hem gelişmiş olan ülkelerin hem de Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinin en büyük sorunlarından olan işsizlik sorununa önemli bir katkısı olduğu söylenebilir. Eğitimin gerek işgücü piyasasına eğitilmiş nitelikli emek-gücü yetiştirerek gerekse de eğitim alanında istihdam ile son derece etkisinin olduğu görülmektedir.

3.3.Özel Eğitim Kurumlarında Yönetim

Özel eğitim kurumlarında okulların kimler tarafından yönetileceği son derece önemlidir. Daha fazla para kazanmak isteyen bu özel işletmeler etkin bir yönetim sistemine ihtiyaç duyarlar.

3.3.1. Üretilen Hizmet Yönetimi

Özel eğitim kurumu bir işletmenin sağlıklı ve etkin bir şekilde ilerlemesi ve gelişebilmesi için yeterli seviyede üretimi gerçekleştirmesi gerekir. Üretim, talep edilen ihtiyaçlar doğrultusunda ihtiyaçları karşılayacak mal ve hizmetlerin üretilmesidir. Üretim faktörleri sonucu üretilen hizmetin fiziksel bir varlığı yoktur. Üretim faktörleri kaynakları ürüne dönüştürme sürecidir. İşletmelerde kar amacı güdüldüğü için üretim, işletmenin elinde bulunan malzeme, makine ve iş gücü kaynaklarının belirli miktardaki mamulün istenen kalitede istenilen zamanda en düşük maliyetle üretimini sağlayacak şekilde bir araya getirilmesidir. Üretim sistemi 5 ana faktörden meydana gelir (Özdemir, 2000: 24):

- a. Girdi
- b. Çıktı
- c. Dönüşüm süreci
- d. Geri bildirim
- e. Yönetici (karar verme)

Eğitim kurumlarında kullanılan materyaller olan yöneticiler, öğretmen, öğrenci, eğitim binası, sınıflar, kütüphane, kamera, dergi, uygun öğrenme materyalleri, çeşitli eğlence aktiviteleri, bütçe, yönetim kurulu üyeleri, hizmet öncesi eğitim seminerleri, aileler ve toplumun üyeleri girdi olarak belirlenir. Eğitim ortamında süreç öğretmeyi, öğrenimin materyallerini, öğretim metotlarını, programları, faaliyetleri ve öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerini içine alan geniş bir alana sahiptir. Bu bilginin ortaya çıkarılması için çeşitli aktivitelerden, topluma sağlanan hizmetlerden ve araştırmalardan oluşur (Cafıoğlu, 1996: 105-106).

Etkin ve kaliteli hizmet üretimi konusunda yöneticilere son derece önemli sorumluluklar düşmektedir. Üretimin gerçekleşmesi için kullanılan üretim faktörlerinin

en kaliteli olarak belirlenmesi ve sürecin her aşamasında kalite kontrol ile birlikte, kaliteli çıktılar elde edilmesi için çaba göstermeleri gerekmektedir. Yöneticiler gerekli eğitim araç ve gereçlerini temin ederek, öğretmen-öğrenci-veli arasındaki ilişkiyi arttırmaya gayret gösterip, eğitim sürecini denetim altında tutarak üretilen eğitim hizmetinin kalitesini artırma imkânına sahip olabilirler (Taymaz, 1995: 47). Kaliteli ve etkin bir hizmet modeli için öğretim elemanlarının eğitim hizmetlerinin üretilmesinde en önemli faktör olarak yerini aldıkları şüphesiz bir gerçektir. Öğretim elemanlarının kendi mesleki yeterlilikleri ve deneyimleri, kendi branşlarındaki yeniliklere açık olmaları, kişisel olarak olumlu özelliklere sahip olmaları daha kaliteli hizmet sunmalarında önemli rol oynamaktadır. Öğretim elemanları dışında diğer kurs çalışanlarının da kaliteli hizmetin üretimi, sunumu aşamalarında üzerlerine düşen görevleri en etkili şekilde yerine getirmeleri gerekmektedir (Gözütok, 2006: 41). Kaliteli ve etkin bir hizmet için öğretim elemanlarının yanında kullanılacak olan materyallerde çağa uygun olması ve öğrencilerin bu materyallerden son derece eşit bir şekilde yararlanması önemlidir.

3.3.2. Müşteri Odaklı Yönetim

İşletmelerin müşterinin istek ve arzularına cevap verebilmesi için üzerinde durması gereken durumlar şu şekilde sıralanabilir (Öçer, 2001: 2):

- a. Üretim, dağıtım, pazarlama, satış... gibi tüm faaliyet alanlarında bütünlük ve iletişim sağlanarak müşteriye daha iyi hizmet sunulmalı.
- b. Ürün ve hizmet kalitesinde gelişmeye her zaman açık olunmalı.
- c. Hizmetlerin daha iyi ve etkin bir şekilde karşılanması için bilgisayar paket programlarının geliştirilmesi gerekir.
- d. Yürütülen organizasyonlarda müşteriye karşı alışılmış davranışların ve kuralların, kısmen ya da tamamen değiştirilmesi gerekmektedir.
- e. müşteriye daha hızlı hizmet sağlanması için elektronik ortamdan yararlanmak.
- f. Müşteri odaklı yönetim felsefesi organizasyonda ana ilkelerden biri olmalı.
- g. Organizasyondaki hiyerarşik yapıya son verilmeli ve tüm çalışanların müşterinin ihtiyaçlarına cevap verme imkânı sağlanmalı.

h. Müşteri istek ve ihtiyaçlarının yerinde ve zamanında karşılanması gerekmektedir.

1. Müşteriye yakın olan departmanlarda çalışanların eğitimi sağlanmalı.

Özel işletmelerde geçerli olan bu maddeler kar amacı taşıyan özel eğitim kurumları için de geçerlidir. Müşteri istek ve arzuları son derece önemli olup en ön planda tutulması gerekmektedir.

3.3.3. Hizmetin Pazarlanması Yönetimi

Hizmet pazarlaması kısaca bir kişi veya kuruluş tarafından pazarlandığında bireyde fayda ve haz veren, tamamen maddi olmayan, hizmeti satın alanların herhangi bir fiziki faktöre sahip olmaları sonucunu doğurmayan faydalardır (Akdoğan, 1983: 12).

Hizmetin pazarlanması sonucunda (İçöz ve Tavmergen, 1999 : 35):

- 1- Müşteri istek, arzu ve ihtiyaçları müşterinin talebi doğrultusunda zamanında ulaştırılır.
- 2- Yöneticiler ile müşteri arasında giderek artan işbirliği sonucu daha iyi hizmetler ve daha mutlu tüketiciler ortaya çıkar.
- 3-Müşterilerin istekleri ve beklentileri saptanıp belirlenen bilgiler doğrultusunda onları memnun edebilme oranı artmaktadır.
- 4- Ön planda tutulan müşteri memnuniyeti sonucu verilen hizmetlerden dolayı daha memnun müşteriler ortaya çıkar.
- 5- Pazarlama çabaları ve pazarlamaya harcanan para ve insan kaynakları daha verimli bir şekilde kullanılır.
- 6- İşletmedeki tüm departmanlar, yöneticiler ve personel aynı amacı taşır ve belirlenen hedeflere ulaşmaya çalışılır.

3.3.3.1. Eğitim Hizmetinin Pazarlanması

Pazarlama bir mübadele değeri taşır yani değişim işlemidir. Pazarlama, ürünlerin el değiştirmesi işlemidir, sahibinin değişimini sağlayan işletmenin bir faaliyetidir (Cemalcılar, 1994: 25). Günümüzde eğitim sektöründeki pazarlama faaliyetleri en az eğitim sektörü dışındaki sektörlerde olan pazarlama anlayışı kadar önemlidir. Gelişmiş ülkelerde eğitime verilen değer ve eğitim için ayrılan bütçe, teşvikler ve yapılan harcamaların artmasıyla birlikte özel eğitim kurumlarının eğitim alanındaki sayısı da

giderek artmaktadır. Devlet tarafından sunulan eğitim hizmetlerinin kalite, fiziksel imkânlar gibi faaliyetlerde yeterli olmayışı, toplumun eğitimden beklentilerini yeterince karşılayamayışı kamu kurumlarının özel eğitim kurumları ile rekabette geri planda kalması özel eğitim kurumlarına olan ihtiyacı gözler önüne sermektedir. Artan özel eğitim kurumları ile meydana gelen rekabet son derece önem arz etmektedir. Bundan dolayı, özel eğitim kurumları rekabet ortamında rakiplerinin önüne geçebilmek için kaliteli ve en iyi eğitim hizmetini sunmak, müşteri merkezli çalışmak durumunda olmaları ile beraber pazarlama kavramına verilen önem de artmaktadır. Özel eğitim kurumlarının kalite, rekabet, fiyat, fikir ve kar gibi beklentilerle kurulmuş olmaları pazarlama kavramının önemini açıkça ifade etmektedir (ITO, 1997: 14-15).

Özel eğitim kurumları hedeflerine ulaşabilmek için müşteri istek ve arzularına yani müşteri memnuniyetine göre çalışmak ve pazarlama kavramına son derece önem vermek durumundadırlar. Yoksa müşteri memnuniyetli çalışma ifadesi eğitim hizmetlerine uyarlandığında, öğrenciler, veliler ve toplumun kurumdan beklentileri üzerine yoğunlaşmak gerekecektir. Öğrenci bazlı yapılan çalışmalar kurumun yapı ve işleyişini daha iyi bir duruma getirecektir. Dolayısıyla; eğitim hizmeti pazarlayan eğitim kurumları eğitim ve öğrenci baz alınarak pazarlama karması hedeflerini belirlemelidirler.

3.3.3.2. Eğitim Hizmetleri Bakımından Pazarlama Karması

Pazarlama karması denilince akla gelen ilk şey 4P'dir. Dünyada pazarlama denilince ilk akla gelen isim olan Philip Kotler tarafından literatüre kazandırılan "4P" adını Ürün (Product), Fiyat (Price), Dağıtım (Place), Tutundurma (Promotion) almaktadır. Bir pazarlama faaliyetinin yapılabilmesi için öncelikle bir ürüne ihtiyaç duyarız. Ürün planlaması yapılarak başlanan pazarlamada pazara ne ile ulaşacağımızı faaliyet konumuzun ne olduğuna karar vermek bunun özelliklerinin ne olacağını belirlemek 4P içerisinde ürünün (Product) görevidir. Pazarlamayla ilgili tanımlara bakıldığında birbiri ile alakalı faaliyetler bütünü olduğu görülmektedir. Pazarlama karması kavramı, işletme yönetiminin bu faaliyetleri ortaya çıkarıcı bir şekilde bir araya getirmesi çabalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Kotler, 2006: 32).

Pazarlama yöneticisi, örgütsel amaçlara ulaştıracak bir pazarlama karması oluşturmak için 4P'yi iyi ele alması gerekmektedir. Pazarlama karması elemanları yöneticilere pazarlama planlarının yapılmasında yol gösterici niteliğindedir. Demek ki pazarlama sürecini etkin bir şekilde kullanılabilmesi için 4P faktörlerinin etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir (Sümer ve Eser, 2006: 167). Pazarlama karmasında yaşanan gelişmeler sonucu günümüze pazarlama karması elemanlarında çeşitli değişikliklere gidilmiş ve karmanın eleman sayısının az olduğu artırılması gerektiği 4P'den 7P'ye çıkarılması yönünde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Ancak, geleneksel ortak fikir pazarlama karması; ürün, fiyat, dağıtım ve tutundurma elemanlarından meydana gelmektedir (Kotler, 2006: 37).

3.3.3.2.1. Özel Eğitim Kurumlarında Eğitimin Fiyatlandırılması

Özel işletmelerde pazarlama kavramının ve pazarlama karmasında 4p tekniğinin öneminin son derece önemli olduğundan bahsetmiştik. Özel eğitim kurumlarında eğitim hizmetleri pazarlama karmasının değişken bir yapıda olması ve kurum için gelir getiren tek faktör olan fiyat büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla, kar amacı ile kurulmuş olan özel eğitim kurumları, verilen eğitim hizmetinin ücret karşılığı olduğu bilinen bir gerçektir. Bunun sonucu olarak ücret karşılığında verilen eğitim hizmetinden ancak hizmetin bedelini ödeyenler bu hizmetten yararlanabilecektir. Verilen hizmetin bedelini ödeyenlerin sayılarını arttırabilmek için, eğitim hizmetlerinde pazarlama kavramı son derece önemli olup izlenebilecek fiyatlandırma planlarında öğrenci ve ailelerinin ortalama gelir seviyelerinin belirlenmesi, katkısı olabilecek kurum ve kuruluşlar, burslar ve diğer desteklerin de dikkate alınması gerekmektedir. Dikkate alınan bu faktörler sonucu verilen hizmetin bedeli olan ortalamanın aşagısında kalan öğrencilere de hitap edebilme olanağını sağlayabilme imkânı olabilecektir (Torlak, 2001: 400). Böylece ortalamanın altına çekilen fiyatlar sonucu daha geniş kitlelere hitap edilir ve daha çok müşteriye hitap edebilme imkânını doğuracaktır:

Her özel eğitim kurumu fiyatlandırma konusunda kendine has farklı amaçlar taşıyabilmektedirler. Hedeflenen öğrenci kitlesine ulaşmak ve ulaşılan öğrenci kitlesinden elde edilen öğrenci sayılarını elde tutmak için rakip eğitim kurumlarından önce davranmak zorunda kalabilmektedirler (Kotler, 2006: 42). Bunun için farklı yollara başvurmaktadırlar. Örneğin kurumlar; erken kayıtlarda indirimde gidebilmekte,

kendi öğrencisi için her yıl %indirim uygulayabilmekte, yemek hizmeti ücretsiz veya indirimli olabilmekte, servis hizmetindeki indirimler... gibi hem eldeki öğrenci için hem de dışardaki öğrenciyi kazanma adına yapılan teşvikleri uygulayabilmektedirler. Özel eğitim kurumlarında eğitimin fiyatlandırılması konusu pazarlamanın en önemli faktörlerinden biridir ve maliyete yönelik fiyatlandırma, talebi esas alan fiyatlandırma ve rekabete yönelik fiyatlandırma faktörleri de göz önünde tutulmalıdır (Mucuk, 2001: 151).

Özel eğitim kurumları fiyatlarını belirlerken maliyetlerini göz önünde bulundururlar. İşletmelerin amacı kar elde etmek olduğundan maliyetleri en aza indirerek daha fazla kar elde etme yollarını araştırırlar. Eğitim hizmeti için alınan fiyatı etkileyen unsurlardan biri de maliyetlerdir, yani eğitim için yapılan maliyetler dikkate alınarak belirlenir. Örneğin; işgücü, eğitim için araç gereçler, personel maaşları, harcanan zaman, elektrik, su... gibi maliyetler dikkate alınarak belirlenir. Eğitim hizmeti için alınan fiyatı etkileyen diğer bir unsur da taleptir. Fiyatlar eğitim hizmetlerine olan talebe göre belirlenir. Eğitim hizmeti üzerinden alınan fiyatı etkileyen bir diğer unsur ve en çok üzerinde durulan faktör rekabettir. Özel eğitim kurumları fiyatlarını belirlerken rakip işletme fiyatlarına göre hareket ederler ve ortalama üzerinden fiyatlarını belirlerler (Yamomota ve Telli, 1997: 88). Özel eğitim kurumlarında verilen hizmet ile fiyatlandırma arasında pozitif bir ilişki vardır. Yani eğitimde hizmet-fiyat dengesi çok önemlidir. Özel eğitim kurumunda müşterinin ödediği fiyat sonucu kaliteli bir hizmet alabiliyorsa bu kurumda etkin bir eğitim hizmetinin sunulduğunu söyleyebiliriz (Torlak, 2001: 411).

3.3.3.2.2. Eğitim Hizmetlerinin Mal/Ürün Olarak Değerlendirilmesi

Bir ürün olarak ele alındığına eğitim hizmeti için şunu söyleyebiliriz; öğrenciye aktarılan bilgiler sonucu öğrencide yerleşen ve bu bilgileri uygulayabilme kabiliyetiyle zihninde yer etmesi ile öğrencide meydana gelen davranış alışkanlıkları olarak tanımlanabilir (Torlak, 2001: 399). Eğitim hizmetlerinin sunumunda pazarlama planlaması üzerine yapılacak iyi bir hizmet geliştirme çalışması kurumdaki öğrenci sayısının artmasına ve kuruma daha çok öğrenci çekme konusunda son derece önemlidir. Sunulan hizmetin kalitesindeki bir artışın olması, hizmet miktarının

artırılması, hizmetin niteliğinin alışılmışın dışında sunulması yenilenmesi, hizmetin iyileştirilmesine yönelik olarak programlar geliştirilebilir.

Öğrenci memnuniyeti odaklı çalışmanın artırılması, müşteri memnuniyeti son derece önemli olduğundan müşteri konumunda olan öğrencilerin ve velilerin istek ve arzularını tatmin etmeye yönelik personel eğitimleri, hizmetin iyileştirilmesine yönelik nitelikli personel alımı ve hizmetin geliştirilmesi gibi hedeflere uygun planlar üzerinde durulmalıdır. Bundan dolayı daha fazla müşteriye hitap edebilmek ve daha fazla öğrenciyi kuruma getirebilmek için özel eğitim kurumlarının müşterisi konumunda olan öğrencilere kaliteli eğitim vermesi ve bu kaliteyi zamanla arttırması önem taşımaktadır.

Özel eğitim kurumlarında verilen hizmetlerde kaliteyi artırmak için yapılan ölçme ve değerlendirme çalışmaları da son derece önemli olup eğitim sürecini geliştirmekte katkı yapmaktadır. Burada yapılan ölçme ve değerlendirme metot, teknik ve yöntemleri özel eğitim kurumları kendileri belirleyebilmektedirler. Yapılan bu ölçme ve değerlendirme yöntemi sonucu yapılan düzeltmeler ile müşteri memnuniyetini daha çoklaştıracığı gibi özel eğitim kurumlarının hizmetlerini daha kaliteli sunabilmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Bu yöntemde müşteri konumunda olan öğrenci ve velilerin kurumdan ne ölçüde memnun oldukları tespit edilir. Yapılan tespitler sonucu müşteri durumunda olan öğrenci-veli istekleri göz önünde bulundurulur çözüm yollarına gidilirse kurum hem maddi kazanç sağlayacaktır hem de müşterileri tarafından reklamı yapılmış olur. Sonuç olarak müşteri memnuniyetini göz önünde tutan eğitim kurumu daha çok müşteriye ulaşılır ve daha çok öğrenci potansiyeline sahip olur (ITO, 1993: 12).

Eğitim kurumlarında eğitimin başarısı, öğrencinin aldığı notlar ve test puanları ile ölçüldüğünden özel eğitim kurumlarında eğitim hizmetleri geliştirilirken ve eğitim kaliteleri arttırılırken, daha iyi hizmet verebilmek için kullanılan öğrenme-öğretme metotlarını her zaman gözden geçirmek zorundadırlar. Bunun yanında özel eğitim kurumları rekabetin varlığını ve her geçen gün arttığını unutmayıp, rakiplerinden farklı kılacak çeşitli yenilikler geliştirmeli ve uygulamalıdır. Bu tür kurumlar; öğrencilerine verdikleri eğitim hizmetinin taklit edilemeyen ve kurumla özdeşleşen bir duruma getirmelidirler (Karahan, 2000: 84). Alışılmış olan öğretme teknikleri ve diğer

hizmetlerin farklılaştırılmasına örnek olarak teknolojik yeniliklerden yararlanmak, projeksiyon kullanma, akıllı tahta kullanma, servis hizmeti, yemek hizmeti... gibi kendisiyle bütünleşmiş hizmetler örneklerini verebiliriz.

3.3.3.2.3. Eğitim Hizmetlerinde Tutundurma

Küreselleşme ile günümüzün ekonomik koşulları ve değişen rekabet koşulları içinde pazarlamanın önemi büyük ölçüde artmıştır. Bugün işletmelerin pazarlama bilgi ve tekniklerine olan ihtiyacının maksimum seviyeye çıktığını görmekteyiz. Pazarlama karmasının öğeleri içinde yer alan tutundurma faaliyeti ve bu faaliyetin dört önemli aşaması; reklam, kişisel satış, satış geliştirme ve halkla ilişkiler ile bunlar arasında bağlantılar vardır. Tutundurma; “Bir işletmenin ürün ya da hizmetinin satışını kolaylaştırmak amacıyla, üretici ya da aracı işletmenin denetimi altında yürütülen, müşterileri ikna etmeye yönelik planlı ve eşgüdümlü faaliyetlerden oluşan iletişim sürecidir. ” Dolayısıyla tutundurma kısaca “tutum ve davranışları etkilemek için, satıcı ile aracı arasında kurulan iletişim” olarak ifade edebiliriz. Eğitim hizmetleri açısından tutundurma ile ilgili planların geliştirilmesinde, reklam, tanıtım, halkla ilişkiler, eğitimcilerin kimliği, performansı ve başarıları son derece önem taşımaktadır. Dolayısıyla eğitim kurumları hem yazılı hem görsel şekilde reklam verirler ancak verilen veya dağıtılan broşürler genelde potansiyelli öğrencilere dağıtılması tutundurma faktörünün etkin kullanıldığına bir göstergesidir (Torlak, 2001: 400).

Özel eğitim kurumlarının yaptığı reklamlar sonucu çevreye, öğrencilere ve velilere ismini duyurmaya çalışmaktadırlar. Yapılan bu reklamlar ile diğer eğitim kurumlarına karşı farkındalık oluşturmak istemektedirler. Örneğin, eğitimde öğrenci hakkında bilgi vermek için veliye telefonla ulaşma hizmeti, akıllı tahta kullanımı bilgisayar destekli eğitim vb. gibi özellikleri uygulamaktadırlar. Öğrencilerin yoğunlukta oldukları yerlere asılan bez afişler tutundurmada en çok kullanılan reklam yöntemlerinden biri olarak göze çarpmaktadır. Asılan bu afişlerde veya gazete ve televizyonda kurumun logosu derece yapan öğrenciler ve kazandıkları üniversite ve bölümü yazılıp kullanılır. Özel eğitim kurumlarında kurum ile belirlenen hedef kitle arasında etkin bir çalışmanın yürütülebilmesi için halkla ilişkiler faktörü büyük bir önem taşımaktadır (Ersen, 1996: 52).

3.3.3.2.4. Eğitim Kurumlarında Dağıtım Hizmeti

Pazarlamada dağıtım kanalları, bir ürün veya hizmetin üreticisinden tüketicisine ulaşana kadar izlenen süreçtir. Diğer bir tanımla, değişim değeri olan malların üretildiği yerden, tüketildiği yere kadar ulaştıran, bunun için çalışan, birbiriyle ilişki halinde olan kurum ve kuruluşların oluşturduğu sistemdir. Dağıtım ise, üretilen mal ve hizmetlerin üreticiden tüketicilere dağıtılması ile ilgili tüm gayretler demektir. Bunun için üretilen mal ve hizmetin müşteri memnuniyeti için müşteri tarafından istenilen yerde ve istenilen zamanda kendisine sunulması dağıtımın olmazsa olmazı arasındadır (Mucuk, 2001: 249). Bazı hizmetler vardır ki aynı zaman dilimi içerisinde üretilip tüketilir. Eğitim hizmetleri de bu hizmetler grubuna girer ki üretici ile bu hizmeti tüketen müşteri farklı yerlerde bulunamazlar. Yani ikisini de ayrı olarak düşünmek imkânsızdır (Mucuk, 2001: 293). Dolayısıyla, eğitim ve öğretimin dağıtımından sorumlu olan personel öğretmenler ve eğitmenler olduğundan müşteri memnuniyeti için müşteri istek ve arzularına cevap vermek öğretmenler ve eğitmenler için son derece önemli bir görevidir.

Özel eğitim kurumları eğitimin dağıtımını konusunda rakiplerinin önünde olabilmek için pazarlama anlayışlarında bazı farklı stratejiler belirlemektedirler. Örneğin; öğrencinin ihtiyacına göre kendini geliştirmesi, araştırma ve ödevini yapabilmesi gibi faaliyet alanları için uygun ortamların hazırlanması, internet hizmetinin sunulması, yemek hizmeti, spor hizmetleri, ulaşım hizmetleri, barınma hizmetleri v.b. gibi daha farklı hizmetler ile hizmet kalitesini yükseltebilirler. Etkin ve verimli bir eğitim hizmeti dağıtımında disiplinin olması hem öğretmenin hem de öğrencinin derslerine zamanında girip zamanında çıkması büyük önem taşımaktadır (Taymaz, 1995: 47).

3.4. Özel Eğitim Kurumlarında Yönetim Ve Organizasyonun Önemi

Özel eğitim kurumlarında yöneticilerin daha kaliteli bir eğitim için üzerindeki sorumluluklar oldukça önemlidir. Günümüz eğitim anlayışına ayak uydurmak ve çağdaş eğitim seviyelerini yakalayabilmesi için, 'öğretim' ve 'yönetim - denetim' faktörleri büyük önem taşımaktadır (Gedikoğlu, 2005: 48). Özel eğitim kurumunun olmazsa olmaz ilişkisi olan öğretmen-öğrenci-veli ilişkisini canlandırmak için ihtiyaç olan eğitim araç ve gereçleri temin eden yöneticiler, eğitim sürecini denetimleri altında tutup daha kaliteli bir hizmet sunulması imkânına sahip olabilirler. Personel seçiminde de yine

yöneticilerin çok titiz bir çalışma içinde olmaları müşteri istek ve arzularına cevap verebilecek kapasitede alanında uzman kişileri kadrosuna katmak için gayret göstermeleri gerekmektedir (Tokuçoğlu, 2005: 42). Dolayısıyla eğitmen ve öğretmenlerin yerine göre öğrencinin bütün sorunları ile ilgilenebilen hiçbir öğrenciyi geri çevirmeyen öğrenciye işte öğretmen veya eğitmen dedirtebilecek bir potansiyele sahip olması gerekmektedir.

Özel eğitim kurumunda verilen derslerin müfredata uygun ve ders programının aksatılmadığı bir şekilde zamanında yapılması, kontrol ve denetiminin yapılması, eğitimde meydana gelebilecek dersin ertelenmesi gibi özel durumlarda öğrencilere bilgi verilmesi son derece önemlidir. Özel eğitim kurumlarında çalışan personelin güler yüzlü olması, işini severek yapması ve öğrencilere hizmet etmeye her zaman istekli olduklarını hissettirmeleri ve öğrencilere gereken sevgiyi ve ilgiyi göstermeleri müşteri memnuniyeti açısından önemli konular arasındadır. Gerekirse yöneticiler tarafından personele seminerler ile bilgi verilmeli, eğitilmeli ve personeli teşvik etmeleri ihtiyacı olabilir. Öğrenci de gerekli yollarla motive edilirse başarı da kendiliğinden gelecektir (Temelli, 2000: 38).

Müşteri memnuniyeti endeksli çalışan yöneticilerin öğrencilerin daha rahat edebilmesi için gerekli olan tüm araç ve gereçleri sağlamalı iyi bir hizmet sunumu için ferah ve rahat sınıflar oluşturmaları gerekir. Yöneticilerin ve personelin öğrenciye değer vermesi gerekir, öğrenci memnuniyetsizliklerini veya şikâyetlerini her zaman dinlemesi gerekir ve bu memnuniyetsizlikleri bertaraf etmek için çalışmalar yürütmeleri gerekir. Bertaraf edilmeyen olumsuz durumlar zamanla çevreye yayılacak ve eğitim kurumu için kötü reklam teşkil edecektir. Bundan dolayı bu şikâyet ve memnuniyetsizlikleri olabildiğince en aza indirmesi başta yöneticinin sonra personelin görevleri arasındadır. Sonuç olarak öğrenciyi kuruma bağlamak, yeni öğrenciler kazanmak ve çevreye olumlu bir hava estirmek için öğrenci şikâyetleri son derece önemli istek ve arzularına mümkün olduğunca cevap verilebilmeli.

3.5. Özel Eğitim Kurumlarının Finansman Kaynakları

Tam kamusal ve yarı kamusal mal ve hizmet özelliği taşıyan eğitim hizmeti bu özelliği ile karma bir yapı olma özelliğini taşımaktadır. Bütün ülkelerde eğitime son derece önem verilir ve ekonomik maliyeti göz önünde tutularak bu hizmet sunulmaz.

Türkiye’de eğitimin finansmanı genel olarak devlet eliyle yapılır özel eğitim kurumlarının payı ise kamu sektörüne oranla çok düşük olmasına rağmen bu kurumların da katkısı yok sayılamaz. Eğitim hizmetlerinin etkin bir şekilde verilebilmesi için hem gerekli olan parasal kaynakların elde edilmesi süreci hem de bu kaynakların farklı bölgelerde, illerde, eğitim tür ve düzeylerinde, farklı sosyo-ekonomik düzeydeki bireyler ve gruplara dağıtım süreci de büyük önem taşımaktadır. Eğitim süreci içinde parasal kaynakların eşit bir şekilde dağıtımı ve etkin kullanılması eğitimde amaç ve hedeflere ulaşmada bir amaç değil de bir araç olarak kullanılmaktadır (Tural, 2002: 27).

Özel eğitim kurumları farklı alanlarda faaliyet gösteren işletmelere göre ilk yatırımları daha düşük maliyetli olduğundan özel eğitim işletme sahipleri genellikle finansman durumunu birikimleri ile karşılamaktadırlar. Mesela yeni kurulan bir özel eğitim kurumu ilk 5 yıl vergiden muaf tutulması bu eğitim kurumu için finansman kaynağını oluşturmuş ve öğrencilerden alınmış olan ücretler ise yapılan harcamaların kaynağını oluşturmuştur. Özel eğitim kurumları genişleme politikası yoluyla devlet tarafından yapılan açık öğretim sınavları, kamu personeli seçme sınavı, üniversite giriş sınavları gibi sınavlar kurumları yeni kurslar açma yolunu açmakta ve özel eğitim kurumları için yeni bir finansman kaynağı oluşturmaktadır (Arıkboğa, 2003: 22).

Özel eğitim kurumları tarafından üretilen mal ve hizmetlere bedel ödeyemeyecek durumda olanlar bu kurumlar tarafından çıkarılan sınavlara hazırlık testleri, kitaplar, setler gibi kaynaklara ulaşmaları da özel eğitim kurumları için finansman kaynağı oluşturmıştır. Özel eğitim kurumlarının maliyetlerini oluşturan personel maaşları, kira, yemek hizmeti, servis, elektrik... gibi maliyetleri en aza indirebilmek için müşterinin dersleri istediği gün ve saate konulması gerek hafta sonu gerekse de hafta içi plan ve programın müşteri istek ve arzularına göre yapılması son derece önem teşkil etmektedir. Özel eğitim kurumlarının öğretmen maaşlarında tasarruf yapmak için stajyer öğretmen çalıştırmaları yine bu kurumlar için bir tasarruf sağlamaktır ve bu da finansman kaynağı demektir. Özel eğitim kurumlarında bina kirası yine bir maliyet teşkil etmekte ve öğrenci için daha cazip halde görünebilmesi için binanın hem içi hem de dışı daha çekici bir hale büründürülür. İçinin ısıtma ve soğutma imkânları, boyama, resimler vb. unsurlar önem arz etmektedir (Kavak, ve Ekinci, 1994: 65-72). Sonuç olarak özel eğitim kurumları etkin bir hizmet modeli sunmasının yanında devamlılığını sağlamak ve kar

maksimizasyonu çitasını yükseltmek için maliyetlerini en aza indirmek için etkili bir finansman modeli yöntemi kullanmanın yollarını aramalıdır.

3.6. Kalkınma Planları Döneminde Özel Eğitim Kurumları

Devlet Planlama Teşkilatının kurulduğu tarihten bugüne kadar 9 adet Beş Yıllık Kalkınma Planı uygulamaya konulmuş ve son dönemde 10. Kalkınma Planı da yayınlanmıştır. Eğitim planlaması, eğitim sistemine ilişkin önceden belirlenmiş amaç ya da amaçlara ne kadar sürede ve hangi araçları kullanarak ulaşılabileceğinin belirlenmesidir. Bu amaçları yerine getirmek için devletin daha çok eğitim kurumuna olan ihtiyacı özel eğitim kurumlarına her geçen gün muhtaç olduğunun ve özel eğitim kurumlarının üstlendiği temel prensipler sonucu kalkınma planlarında kendine yer bulması devletin özel eğitim kurumlarına verdiği önemin bir göstergesidir (Eren, 2005: 23).

3.6.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1963-1967)

Bu dönemde eğitim ile ilgili gerekli olan hedefler belirlenmiş bu hedefler arasında, Türk toplumunun ihtiyaç ve imkânlarına uygun insanlar yetiştirmek ve eğitim imkânlarından bireylerin kabiliyetlerine göre faydalanmalarını sağlamak, sağlık hizmetlerinin dağılışı ile eğitim hizmetlerinin dağılışı arasında çok yakın bir ilgi olduğu, ilköğretimde okul çağındaki herkese on beş yıl içinde okul imkânlarının sağlanması, teknik eğitime özel önem verilmesi, sanayi ile bağlantılı bir sistemin kurulması ve gece eğitimi konuları yer almıştır. Bu dönemde ilköğretim okulları dışındaki eğitim kurumlarında verilen eğitim hizmetinin finansmanına bu hizmetten faydalanan vatandaşların belli kriterlerde ve kendi imkânları nispetinde bu hizmeti sunmaları istenmiştir. Bu hizmeti sunabilme imkânına sahip olamayanlara ise burs sistemi ile yükselme yollarının açık tutulması hedeflenmiştir. Bu uygulama yükseköğretimden başlanarak yavaş yavaş gerekli ve mümkün diğer kademelere de erişilecekti. Diğer yandan halkın eğitim yatırımlarına daha çok katılımı sağlanacaktı. Böylece eğitim kademelerinde-ilköğretim hariç- harçlar ile finansmanı sağlanmış olacaktır (DPT, 1970: 441-443).

3.6.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1968-1972)

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planından itibaren bakıldığında devletin her dönemde eğitime önem verdiği ve teşvik ettiği görülmektedir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planından (1963-1967) farklı olarak,

özel eğitim kurumları ve yaygın eğitim konuları yer almıştır. İlk defa ikinci Beş Yıllık Kalkınma Planında özel okullarla ilgili hükümlere yer verilmiştir. 1968-1972 dönemini kapsayan İkinci beş yıllık kalkınma planında özel okullar ek kapasite oluşturan birer kurum olarak görülmektedir. İlköğretim, ilkokul çağındaki herkesi kapsayacağı ve üst kademelerdeki eğitim kurumlarının ise, ekonomik kalkınmayı sağlayacak insan kaynaklarını oluşturacak bir kapasitede olması hedeflenmiştir. Gerekli yönlendirmelerin yapılamaması sonucu yükseköğretimin belli alanlarına aşırı talep oluşmuştur. Ortaya çıkan bu ihtiyacı karşılamak amacıyla İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972) döneminde özel yüksekokulların sayısı 40'a ulaşmış ve bu okullardaki öğrenci sayısı toplam yükseköğretimdeki öğrencilerin yüzde 30'u kadar olmuştur (DPT, 1973 : 86).

Özel eğitim kurumlarının çeşitli kademelerinde kamu sektörünün yanında faaliyet göstererek, belirli gelir grubundaki öğrencilere eğitim imkânı sağlayarak kamu eğitim kurumlarının üzerindeki yükün azaltılması bakımından faydalı olmaktadır. Eğer bu özel öğretim kurumları düşük nitelikte hizmet sağlarsa, kamu eğitim kurumlarının niteliğini düşürür ve özellikle yükseköğretim kademesinde insan gücü politikasını bozucu ve sonucunda istihdam sorunlarını doğuracak kapasiteler ortaya çıkararak tüm eğitim sistemini bozabilir (DPT, 1970: 122).

3.6.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1973-1977)

Bu dönemde hissedilen eksikler; kalkınma planlarında eğitimin amacı olarak öngörülen fonksiyonları yerine getirecek köklü bir sistem ve muhteva değişikliğinin sağlanamaması, uygulanan eğitim metotlarının ve öğretim elemanlarının yetersizlikleri, bölgeler arasında eğitim kademelerinin dengesiz dağılımı, örgün eğitim sisteminin ekonomik ve sosyal yapının gereklerine uygun değişimlere açık olmaması ve yaygın eğitimin bu eksiklikleri giderecek bir düzeyde olmamasıdır .Dersliklerin yetersizliği sonucunda ikili ve üçlü öğretimin artması ve aynı zamanda öğretmenlerin dengesiz dağılımı sonucunda, ilköğretimde bir öğretmenin birden fazla sınıfı okutması gibi kaynakların sınırlı olması nedeniyle okul öncesi eğitimin de 1995 yılına kadar Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili diğer kuruluşların çabaları bir model geliştirme ölçeğinde olacak ve bu model çerçevesinde özel sektör teşvik edilecektir . Üçüncü beş yıllık kalkınma planı döneminde özel eğitim olarak sadece özel anaokullarından söz

edilmektedir. Bu planda okul öncesi eğitimde özel sektörün teşvik edilmesinin doğru olacağı kabul edilmektedir (DPT, 1974: 109-110).

3.6.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1979-1984)

Türkiye'de eğitimin dışında meydana gelen gelişmeler sonucu toplumsal yapı temel bir dış etken olarak eğitim sistemini geniş ölçüde biçimlendirmekte ve yönlendirmektedir. Eğitim sistemi, gerek sosyal adaletin sağlanmasında, gerek kalkınmanın gerektirdiği nitelikte ve nicelikte insan gücü yetiştirmede bir araç olarak yetersiz kalmıştır. Eğitim için kullanılacak olan kaynakların yetersiz olması, sosyal adaleti ve eğitimde fırsat eşitliliğini gerçekleştirecek bir araç olarak kullanılamaması ve eğitim içeriğinin ekonominin ve toplumun değişen koşullarına ayak uyduracak bir şekilde geliştirilememesi vb. yetersizlikler III. Kalkınma Planı döneminde de kaynaklar sınırlı kalmış ve eğitimin tüm toplumun bireyelerine dengeli, etkin ve verimli bir şekilde dağılımı meydana gelememiştir (DPT, 1980: 147).

Bu dönemde özel okulların eleştirildiği görülmektedir. Özel Eğitim Kurumları ve özel dershanelerde meydana gelen artış III. Plan döneminde eğitimin dengeli ve verimli bir biçimde dağılımının gerçekleşmediğinin bir kanıtı olarak ifade edilmektedir. Öte yandan, öğretmenlerin istihdam koşulları, ekonomik ve sosyal sorunları, öğretmen mesleğine katılımı, dolayısıyla niteliği düşürmektedir. Her kademedede esasen yetersiz olan öğretmenlerin bölgelerarası ve kırsal - kent dengesiz dağılımı geri kalmış yöreler ve kırsal bölgelerde eğitim standardının daha da düşmesine sebebiyet vermiştir. Öğretmen sayısındaki bu yetersizliğin yanı sıra öğretmen yetiştiren kurumların niteliği de giderek düşmektedir.

3.6.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1985-1989)

Bu dönemin sonunda belirlenen hedeflerden biri ilköğretim öncesi okullaşma oranını %10'a çıkarmaktır. Bunun gerçekleştirilmesi ve okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması için devlet özel sektöründe elini taşın altına sokmasını istemekte ve kamu ve özel kurumlar ellerinden geldiği kadar gayret göstereceklerdir. Bu dönemde özel okulları teşvik edici programlar uygulanacaktır. Eğitimin kalitesinin artırılması ve etkin bir eğitim sistemi için teftiş ve denetim mekanizmalarının geliştirilmesi için gerekli olan düzenlemeler uygulanacaktır (DPT, 1987: 184). Beş Yıllık Kalkınma Planında özel okulların teşvik edileceği belirtilerek, eğitimin kalitesinin, teftiş ve

denetim mekanizmasının geliştirilmesi için gerekli olan düzenlemelerin yapılacağı karara bağlanmıştır.

Beşinci beş yıllık kalkınma planında eğitim-öğretim kurumlarının her seviyesinde öğrenciler kazandırılacak bilgi ve becerilerin hayata dönük olması sağlanacaktır. Örgün eğitim sisteminin belli kademesinde daha ileri gitmeyi hayata atılacak olan gençlere, örgün eğitim imkânlarından da faydalanılarak düzenlenecek yaygın eğitim programları yoluyla meslek kazandırma uygulaması başlatılacaktır. Mesleki ve Teknik alanda iş-öncesi ve hizmet-içi eğitim programları, kamu ve özel bütün işyerlerinde, verimliliği artırıcı ilkeler gözetilerek yürütülecek; özel sektör iş öncesi ve işbaşı uygulamalarında teşvik edilecektir (DPT: 1974).

3.6.6. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1990-1994)

Okul öncesi eğitimde, yüzde 10 hedefine ulaşamadığı görülmekte ve altıncı kalkınma planı için yeni hedef yüzde 11.5 olarak belirlenmiştir. Ortaokullarda yeni hedef yüzde 80, lise düzeyindeki okullaşma oranı ise yüzde 35'den yüzde 45'e yükseltilmesi ve yükseköğretimde ise, açık öğretim dâhil olmak üzere okullaşma oranının yüzde 15 olması hedeflenmiştir. Plan döneminde orta öğretimde okullaşma oranının yüzde 45,2 olarak gerçekleşmesi hedeflenmiştir. Genel orta öğretimde okullaşma oranı yüzde 24,0, mesleki-teknik eğitimde ise yüzde 21,2 olacaktır. Mesleki ve teknik eğitimde endüstri meslek liseleri ile otelcilik ve turizm meslek liselerine ağırlık verilecek, kız meslek liseleri fonksiyonel hale getirilerek geliştirilecektir (DPT: 2174).

Bu Kalkınma Planı döneminde; şehirleşme hızının yüksek olduğu yerleşim yerlerine öncelik verilerek eğitimin fiziki altyapısının ihtiyaçlara uygun bir şekilde daha etkin ve tutarlı bir duruma getirmek için çalışılacaktır. Plan döneminde sınıf mevcutlarının özel okullarda en fazla 30 resmi okullarda ise en fazla 40 olması uygulanacaktır. Devlet tarafından özel kesimin ve vakıfların okul ve özel üniversite kurmaları teşvik edilecek, eğitim konusunda kullanılan metot ve teknolojilerin geliştirilmesinde destek verilerek eğitim araç ve gereçlerinin üretiminde bu kesimin daha fazla katkı sağlaması için planlar uygulanacaktır (DPT, 1992: 193). Yine bu dönemin en önemli özelliği olan özel okulların eğitimi geliştirecek birer kurum olarak görülmesi ve okul açmalarının teşvik edilmesine devam edileceği üzerinde

durulmaktadır. Dolayısıyla planda eğitim metot ve teknolojilerinin geliştirilmesinde bu kesimden faydalanması gerektiğinin belirtilmesi özel okullara verilen önemin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.6.7.Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (1996-2000)

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde sekiz yıllık zorunlu eğitim uygulamasına geçilmesinden dolayı ilkokullarda sağlanmış olan yüzde 100'lük okullaşma oranı ile birlikte ortaokullardaki yüzde 65 düzeyindeki okullaşma oranının da yüzde 100 çıkartılarak sekiz yıllık temel eğitimde okullaşma oranının yüzde 100 olması amaçlanmıştır. Kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşlarının mesleki ve teknik eğitim alanına yeterince yönelemeyişleri önemli bir sorun alanı oluşturmaktadır. Bu durum kamunun eğitim maliyetlerini artırmakta ve eğitimin kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Kamu ve özel eğitim kurumlarının kurulması ve yaygın mesleki eğitimin teknik ve finansman yönünden desteklenmesine önem verilecektir. Özel kesimin eğitime yatırım yapmasını teşvik etmek, özel okullarda okuyan öğrencilerinin eğitim harcamalarının bir kısmının vergi avantajlarına tabi tutmak, burs ve benzeri yollarla destek vermek; yükseköğretimde vakıf üniversitelerinin eğitim bütçelerinin bir kısmının devlet tarafından karşılanması ile ilgili uygulamadan ilk ve ortaöğretim düzeyindeki özel okulların da yararlandırılmasını sağlamak; ihtiyaç duyulan alanlarda yeni kapasiteler ortaya çıkarmak ve mevcut kapasiteyi genişletmek gibi yeni düzenlemeler ortaya çıkarmak için çaba gösterilecektir (DPT, 1998: 427).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde ele alınan politikalar incelendiğinde ve önceki Beş Yıllık Kalkınma Planları ile karşılaştırıldığında genel yaklaşımlar çerçevesinde dikkate alındığında, “özel öğretim kurumlarının artırılması” ifadesinin, “özel okulların artırılması” biçiminde değerlendirilmesi açık olarak ifade edilmektedir (Eren, 2005: 38).

3.6.8.Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (2001-2005)

Bu dönemde okul öncesi eğitimde yüzde 25, ilköğretimde yüzde 100, ortaöğretim (liseler) yüzde 75 ve bunun içinde genel lise eğitimi yüzde 40 iken mesleki ve teknik eğitim yüzdesi 35; yükseköğretimde hedef yüzde 37.3 ve bu hedefte örgün öğretim yüzde 28.3 iken açık öğretim yüzde 9 olması hedeflenmiştir. Aynı zamanda zorunlu eğitimin 12 yıla çıkartılması için hazırlıkların yapılması vurgulanmıştır. Bu

dönemde özel okullarla ilgili olarak; eğitimin bütün kademelerinde özel öğretim kurumlarının artırılmasına olan ihtiyaçlar devam etmiş ve özel eğitim kurumlarındaki öğrencilerin toplam öğrenci sayısı içindeki payı %1.7 ile çok düşük bir seviyede kalmıştır. Bu dönemde eğitimi daha da yaygın hale getirebilmek için kamu kesiminin yanında mahalli idareler, gönüllü kuruluşlar ve özel sektörün katkısı sağlanmaya çalışılacaktır. Özel Öğretim Kurumları Kanunu çerçevesinde çeşitli teşvik politikaları uygulanıp özel eğitim kurumları sayısının artırılması benimsenmiştir (DPT, 2000: 81-84).

1999-2000 öğretim yılında 59.374 kamu ve özel okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında toplam 12,7 milyon öğrenci ve 484.089 öğretmen bulunmaktadır. Öğretim gören bu öğrencilerden 246.514'ü özel örgün eğitim kurumlarına devam etmektedir. Ayrıca, 6.531 kamu ve özel çıraklık ve yaygın eğitim kurumunda yaklaşık 3 milyon kişiye eğitim hizmeti verilmiştir. Bütün eğitim kademelerinde özel öğretim kurumlarının payının artırılması gereği önemini korumaktadır. Toplumun eğitim düzeyinin yükseltilmesi amacıyla 1997 yılında yürürlüğe konulan 4306 sayılı Kanun ile zorunlu temel eğitimin süresi 8 yıla çıkarılmıştır. Aynı Yasa ile ihtiyaç duyulan ilave kaynakların sağlanmasına ilişkin düzenlemeler de yapılmıştır. Ayrıca Dünya Bankasından sağlanan krediyle Temel Eğitim Projesine işlerlik kazandırılmıştır. Eğitimde yeni teknolojilerin kullanılması ve yaygınlaştırılmasında yeterli gelişme sağlanamamıştır. İlköğretimden başlamak üzere eğitimin her kademesinde bilgisayarlı eğitime geçilmesi, her okula internet erişiminin sağlanması ve müfredat programlarının yazılım programları olarak üretilmesi önem taşımaktadır (DPT, 2000: 80-84).

3.6.9.Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (2007-2013)

Bu dönemde okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla öğretmen ve fiziki altyapı ihtiyacı karşılanacak, eğitim hizmetleri çeşitlendirilecek, toplumsal farkındalık düzeyi yükseltilecek, erken çocukluk ve ebeveyn eğitimleri artırılacaktır. Öğretmen açığı bulunan alanlarda ihtiyacın karşılanması için üniversite kontenjanları artırılacak, öğretmenlerin bölgelere ve yerleşim yerlerine göre dengeli dağılımı sağlanacak, özlük haklarında hizmet yaptıkları yerleşim yerleri ve hizmet şartları itibarıyla farklılaşmaya gidilebilmesine imkân sağlanacaktır. Eğitimin yaygınlaştırılmasında merkezi idarenin

yanı sıra mahalli idareler, gönüllü kuruluşlar ve özel sektörün katkısı artırılacaktır. Toplumda yaşam boyu eğitim anlayışının benimsenmesi amacıyla e-öğrenme dâhil, yaygın eğitim imkânları geliştirilecek, eğitim çağı dışına çıkmış kişilerin açık öğretim fırsatlarından yararlanmaları teşvik edilecek, beceri kazandırma ve meslek edindirme faaliyetleri artırılacaktır. İlköğretimde okul terklerinin azaltılması için başta kırsal kesime ve kız çocuklarına yönelik olmak üzere gerekli tedbirler alınacak ve ortaöğretime geçiş oranları yükseltilecektir. Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatında hizmet esasına dayalı bir yapılanmaya gidilecek, kurumsal kapasite güçlendirilecek, taşra teşkilatlarına ve eğitim kurumlarına yetki ve sorumluluk devredilmesi sağlanacaktır. Eğitime ayrılan özel kaynaklar eğitimde fırsat eşitliğine imkân sağlayacak şekilde yönlendirilecektir. Bütün eğitim kademelerinde özel sektörün payı artırılacak, kamu kaynaklarının en fazla ihtiyaç duyan kesimlere yönlendirilmesi sağlanacaktır. Etkin bir kalite değerlendirme ve denetim sistemi kurulması koşuluyla özel yükseköğretim kurumlarının açılabilmesine imkân sağlanacaktır (DPT, 2007: 93-95).

Ülkenin kalkınması ve büyümesinde ekonomik terimlerle ifade edilen faktörler ne kadar önemli ise, yetişmiş eğitilmiş insan faktörü de o derece, hatta daha da önemlidir. Bu yaklaşımın şimdiye kadarki Beş Yıllık Kalkınma Planlarında çeşitli şekillerde ifade edildiği görülmektedir. Özel okullarda gerçekleştirilen daha cazip fiziki ortam ve eğitim kalitesi bakımından gösterilen önemli gelişmeler de özel okulları örnek alınan kurumlar haline getirmesi devletin de bu kurumlara bakış açısını değiştirmiştir. Özel okullar hizmet sağlamak ve resmi eğitim kurumlarına çeşitli konularda öncülük etmek için rekabet edecek kurumlar halini almaları adeta eğitim hizmetinin kalitesinde değişimler görülmüştür. Bu değişim kalkınma planlarındaki ifadelerde yer almaktadır (Eren, 2005: 41). 1980'li yılların başından itibaren hükümetler; kalkınma planları doğrultusunda, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Yasasında gerekli değişiklikleri yaparak özel okul teşviklerini işletmeye başlamıştır (Keskin ve Demirci, 2003: 51).

3.6.10. Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı Dönemi (2014-2018)

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde küreselleşme ile eğitim seviyesinin ve işgücü niteliğinin yükselmesi, ülkelerin ve bireylerin ekonomik gelişmişliğini etkilemeye devam edecektir. Dolayısıyla tüm ülkelerde nitelikli işgücüne olan talebin artacağı öngörülmektedir. Yeni teknolojilerin yaygınlaşması, dünyanın

çeşitli yerlerindeki insanların aynı anda yeni bilgilere hızlı ve kolay erişimlerini sağlamak eğitim faaliyetlerinde yenilenme ihtiyacı doğmaktadır. Eğitimde alternatif finansman modelleri geliştirilecek, özel sektörün eğitim kurumu açması, özel kesim ve meslek örgütlerinin mesleki eğitim sürecine idari ve mali yönden aktif katılımı özendirilecektir. Özel eğitime ihtiyaç duyan engellilerin ve özel yetenekli bireylerin, bütünleştirme eğitimi çerçevesinde, uygun ortamlarda eğitimlerinin sağlanması amacıyla beşeri ve fiziki altyapı güçlendirilecektir. Kalabalık ve birleştirilmiş sınıf ile ikili eğitim uygulamaları azaltılacak, öğrenci pansiyonları yaygınlaştırılacaktır (DPT, 2013: 12-33).

Tablo 3.3.'te eğitimde gelişmeler ve hedefler belirlenmiştir. Buna göre belirlenen hedefler arasında ilköğretim ve ortaöğretimlerde derslik başına düşen öğrenci sayılarının 30'un üstünde olan il sayılarını indirmek için çalışmalar yürütülecektir. 2018 yılı itibariyle derslik başına düşen öğrenci sayılarında 30'un altında ilköğretimde 76 ortaöğretimde 66 il olarak hedeflenmektedir. Yine okul öncesi eğitimde okullaşma oranı %24 iken bu oran 2018 yılı itibariyle %70 olarak hedeflenmektedir. Burda yükseköğretim kurumlarında da yine öğretim üyesine düşen öğrenci sayısını düşürme hedeflenmiş 41,6 kişiden 36 kişiye düşürme planlanmıştır.

Tablo 3.3. Eğitimde Gelişmeler ve Hedefler

Derslik Başına Öğrenci Sayısı 30 ve Altı Olan İl Sayısı	2006	2012	2013	2018
İlköğretim	51	63	66	76
Ortaöğretim	57	55	57	66
Okul Öncesi (4-5 Yaş) Eğitimde Brüt Okullaşma Oranı (%)	24,0	44,0	47,0	70,0
Yükseköğretimde Brüt Okullaşma Oranı (%) ¹				
Örgün	29,1	42,9	47,2	55,0
Toplam	46,0	81,6	87,0	94,0
Öğretim Üyesi Başına Öğrenci Sayısı ¹	41,6	43,1	43,0	36,0
Yükseköğretimde Dünyadaki Uluslararası Öğrenci Havuzundan Alınan Pay (%)	0,54	0,64 ²	0,76	1,50

Kaynak: 2006 ve 2012 yılı verileri Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Kalkınma Bakanlığı, Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM), OECD ve Avrupa Topluluğu İstatistik Ofisi'ne (Eurostat) aittir. 2013 ve 2018 yılı verileri Onuncu Kalkınma Planı tahminleridir. 1. Lisansüstü öğrenciler hariçtir. 2012 yılı verisi 2011-2012 eğitim öğretim yılına aittir. 2. 2010 yılı verisidir.

Tablo 3.3.'te Türkiye'de eğitim alanındaki bazı gelişmeler ve hedefler gösterilmiştir. Tabloda derslik başına düşen öğrenci sayılarının düşürülmesi gereken il sayılarının artırılması hedeflenmiş, okullaşma oranının artırılması hedeflenen il sayıları gibi hedefler belirlenmiştir. Tabloda hangi illerin olduğu veya olmadığı görülmemektedir. Eğer bu tabloda İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük iller yoksa belirlenen hedeflere ulaşılması bir anlam ifade etmeyecektir. Çünkü bu iller Ülke nüfusunun nerdeyse yarısını oluşturmaktadır. Sonuç Olarak; Ülkelerin ekonomik kalkınma ve büyümelerinde teknolojinin geliştirilmesi ve teknolojik ürünlerin kullanılmasında eğitimli insan faktörünün ne derece önemli olduğu göz ardı edilmeyecek bir unsur olduğunun kalkınma planlarında yer alması bunu kanıtlar niteliktedir. Devletin tek başına ekonomik kalkınma ve gelişmeyi sağlayamayacağını her geçen kalkınma planlarında rastlamaktayız. Özel eğitim kurumlarında verilen kaliteli ve etkin hizmet sonucu devletin bu alanda faaliyet gösteren kurumlara bakış açısını değiştirmiş ve özendirmek için politikalar üretilmiştir. Kalkınma planlarında ele

alınan özel eğitim kurumlarının her kademesinde yapılan vergi avantajları gibi teşvik edici politikaların uygulama alanı bulması da bunu destekler niteliktedir. Özel eğitim kurumlarının sayısının artması ile devletin üzerindeki yük de hafifleyeceği bir gerçektir. Öncelikle devletin yapılacak olan yeni binaların maliyetinden, öğretmen maaşlarından, elektrik giderinden, su giderinden araç-gereç gideri vb. gibi maliyetlerden tasarruf sağlayacaktır. Dolayısıyla ekonomik kalkınma ve büyümeye etki eden ve nitelikli birey yetiştiren özel eğitim kurumlarını devletin desteklemesinin yanında teşvik edici politikalar da üretmesi gerekir. Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan nitelikli işgücü ihtiyacı, yeni teknolojilerden faydalanma ihtiyacı, eğitilmiş insan faktörü ihtiyacı, nüfus artışı ile ihtiyaç hasıl eden yeni eğitim binaları ve öğretmen ihtiyaçları vb. gibi ihtiyaçlar kamu kurumları tarafından yeterince karşılanamadığından özel eğitim kurumlarına olan ihtiyaç artmıştır. Yine öğretmen başına düşen öğrenci sayısında azaltmaya gitmek için yeni eğitim binalarına ve yeni dersliklere ihtiyaç vardır. Kamu eğitim sektörü ihtiyaçlara tam olarak cevap veremediğinden özel eğitim kurumlarına ihtiyaç kaçınılmaz olmaktadır.

3.7. 2012-2013 MEB Öğretmen, Öğrenci Ve Okul İstatistikleri

MEB 2012-2013 yayınlamış olduğu istatistiklere göre, MEB'in okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarını kapsayan 2012-2013 eğitim öğretim yılı istatistiklerine göre, örgün eğitimde 61 bin 592 okulda, 17 milyon 234 bin 452 öğrenci eğitim görüyor. Bu kurumlarda toplam 832 bin 726 öğretmen, 538 bin 442 derslikte görev yapıyor. Yurt genelinde resmi ve özel 3 bin 287 anaokulu olmak üzere toplam 27 bin 197 okul öncesi eğitim kurumu bulunuyor. Okul öncesi eğitimden 1 milyon 77 bin 933 öğrenci faydalanırken, bu kurumlarda toplam 62 bin 933 öğretmen çalışıyor. Okul öncesi eğitim kurumlarında ise 49 bin 372 derslik bulunuyor.

MEB 2012-2013 döneminde yayınlamış olduğu istatistiklere göre, yine Türkiye'de 28 bin 177'si resmi olmak üzere 29 bin 169 ilkokulda 5 milyon 593 bin 910 çocuk eğitim alıyor. Bu öğrencilerin 2 milyon 862 bin 730'u erkek, 2 milyon 731 bin 180'da kız öğrencilerden oluşuyor. Bu okullarda 234 bin 920 derslikte, 282 bin 43 öğretmen görev yapıyor. Türkiye'de ortaokulda ise 16 bin 987 eğitim kurumunda eğitim gören 5 milyon 566 bin 986 öğrenci bulunmaktadır. Ortaokullarda 269 bin 759 öğretmen, 124 bin 584 derslikte eğitim veriyor. Açık öğretim ortaokulunda ise 367 bin

277 öğrenci eğitim alıyor. Ortaöğretim kurumlarının tamamında toplam 4 milyon 995 bin 623 öğrenci eğitim görüyor. Ortaöğretimdeki derslik sayısı ise 129 bin 566 olarak belirlendi. Açık öğretim lisesinde ise 1 milyon 14 bin 409 öğrenci okuyor. Örgün eğitime bağlı 1.261 özel eğitim kurumunda ise 220 bin 649 öğrenci bulunuyor, bu kurumlarda 10 bin 344 öğretmen görev yapıyor.

3.7.1. Eğitim Oranı Düşük Olan İller

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2010–2011 istatistiklerine göre okullaşmanın en düşük olduğu iller şöyle: %84.27 ile Bitlis, %84.57 ile Van ve %85.05 ile Hakkâri olurken, Türkiye'de 6 yaş üstü okur yazar olmayan 4 milyon 672 bin 257 kişinin 3 milyon 757 bin 203'ünün kadın olduğu belirlendi. Okuryazar olmayan kişilerde ise kadınların oranı yüzde 12.3 olurken erkeklerde ise bu oran yüzde 3.1 olarak gerçekleşti.

Milli Eğitim Bakanlığı 2010–2011 istatistiklerine göre, Türkiye'de okullaşma sorununun hala tam anlamıyla çözülemediğinin belirtildiği raporda okul öncesinde okullaşma oranının ortalama yüzde 37, ilköğretimde yüzde 98 ve ortaöğretimde yüzde 69 seviyesinde olduğu belirtildi. Okula gitmeyenlerin önemli bir bölümünü ise kız çocuklarının olduğu görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı 2010–2011 istatistiklerine göre okulöncesi eğitimde 3-5 yaş grubunda okullaşma oranının toplamda yüzde 29.85, kız çocukları için yüzde 29.43 olduğunun ifade edildiği raporda, erkek çocukları için ise bu rakamın yüzde 30.3 olduğu belirlendi. 4-5 yaş grubuna bakıldığında ise toplamda yüzde 43.10; kız çocukları için yüzde 42.47; erkek çocukları için ise yüzde 43.70 olarak gerçekleşti. Ortaöğretimdeki okullaşmada cinsiyete göre farkın büyümekte olduğu 2010-2011 itibariyle net okullaşma oranının yüzde 69.33 iken, bu oranın erkekler için yüzde 72.35, kızlar için ise yüzde 66.14 olduğu ifade edildi.

3.7.2. Özel Okullarda Okuyan Öğrenci Sayısındaki Artış

MEB 2010–2011 istatistiklerine göre değerlendirme yaptığımızda eğitim ve öğretim yılında eğitimin özel eğitimin desteklenmesi kamusal hak olmaktan çıkarılması çalışmalarının olduğu görülmektedir. 2010–2011 eğitim öğretim yılı itibariyle 1.054 özel anaokulu, 898 özel ilköğretim okulu, 798 özel lisenin faaliyette olduğu görülmektedir. 1930 yılında, çoğu yabancılara ait özel okulların sayısı 300 civarında iken, 2011 yılında bu sayı 2.750'ye ulaştığı görülmektedir. 1930 yılında özel okullarda okuyan öğrenci

sayısı 30.000 civarındayken, bugün özel okullarda okuyan öğrencilerin sayısı 498.000 ulaştığı görülmektedir. Günümüz koşullarında halen derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısı çok olup, Türkiye’de okul ve derslik sayısının öğrenci sayısına paralel olarak ve ihtiyaca yanıt veren düzeyde olmadığı açık bir şekilde görülmektedir.

3.7.3. Özel Okulların Eğitim Kalitesinin Artmasına Katkısı

Kar amacı taşıyan özel işletme konumunda olan özel eğitim kurumları arasında rekabet olacaktır. Bu rekabetin bir sonucu olarak verilen hizmetin kaliteli olması çok önemli olup öğrenci potansiyelini belirleyici rol üstlenmektedir. Daha iyi hizmet sunan daha etkin ve kaliteli hizmet sunan özel eğitim kurumu rakiplerinin önünde olacaktır. Özel eğitim kurumları öğrenciye cazip gelecek kaliteli bir eğitim ortamı, yoğun sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerin yapılmasına elverişli ortamlar, okulun her bölümündeki birimlerde görülebilen sağlıklı ortamlar, öğrenilen konuların uygulanabildiği laboratuvarlar, öğrenci yoğunluğunun minimum düzeyde olduğu sınıflar özel okulların öğrencilerine sağladığı imkânlar arasında gösterilebilir. Özel eğitim kurumları; buldukları bölge bakımından, fiziki mekân, ulaşım kolaylığı, kapasite alanı yönünde farklılıklar gösterdikleri gibi hizmet anlayışı bakımında da farklılıklar göstermektedir.

Özel eğitim kurumlarının sağladığı bütün avantajların yanında öğrenciye özgüven kazandırma, öğrenciyi ilgili alanlarda kaliteli hizmet sunmakla daha etkin bir şekilde yetiştirmesi özel eğitim kurumlarının bir başarısıdır. Bunun yanında özel eğitimin genel eğitim içindeki payının %2-3 civarında olması çok düşük bir oran olarak göze çarpmaktadır. Gelişmiş ülkelerin eğitim sistemi incelendiğinde özel eğitimin genel eğitim içindeki payı %15-20 civarındadır. Dolayısıyla Türkiye’de uygun olan özel eğitimin pek çok ülkede olduğu gibi %15–20 düzeyine çıkartılmasıdır. Burada yine temel hükümler ve esaslar dışında özel okulların aldığı öğrencinin, çalıştırdığı personelin, personele verdiği ücretin, öğrencilere verilen hizmetlerin, okulun elde ettiği geliri nasıl harcaması gerektiğinin kararlarını özel okulların kendisi vermesi gerekmektedir. Kısaca eğitimde kaliteyi hedefliyorsak eğer öncelikle derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısında azalmaya gidilmelidir. Görünen o ki devletin böyle bir imkânı şuan için pek görünmüyor. O halde devletten beklenen özel eğitim kurumlarına destek vermek ve özel eğitimciliğin önünü açıp teşvik edici politikalar üretmektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın alt problemlerine dayalı bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Kamusal Mal Ve Hizmet Olarak Eğitimin Değerlendirilmesi

Ülkede yaşayan her bireyin her alanda kendisini geliştirmesi için gerekli ihtiyaçları hazırlamaya çalışması Türkiye Cumhuriyeti devletinin sosyal bir hukuk devleti olduğunun bir kanıtı olarak anayasamızın ikinci maddesinde kendisine yer bulmuştur. Anayasamızın 42. maddesinde yine eğitim ile ilgili olarak “Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi” başlığında; *Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır* hükümleri bulunmaktadır.

Eğitim hakkının kamusal bir hizmet olarak devletin ödevlerinden biri olması özelliği taşıması, devletin yerine getirmekle sorumlu olduğu ve ücretsiz olarak sunmakla yükümlü olduğu bir hizmet faaliyetidir. Ülkede yaşayan her bireyin haklarından biri olan eğitimde eğer devlet bazı eğitim aşamalarını zorunlu tutuyorsa o zaman devletin yapacağı işlerden biri de gerekli ve ihtiyacı karşılayacak olan yeterli düzeyde kurumları açması gerekmektedir. Devletin yükümlülükleri arasında sayılan haklardan biri olan eğitim hakkı, vatandaşlara eğitim özgürlüğünün tanınması, eğitim hakkını yerine getirme adına yeterli değildir. Yani, devlet vatandaşların hakkı olan eğitim hakkını sunmayı tam olarak karşılayamıyorsa eğitim hakkının gerçekleşmesi için özel kesimi destekleyip teşvik etmekten başka çaresi yoktur. Çünkü bu yük devletin hem yüküdür hem de sorumluluk alanıdır (Soytürk, 2002: 6).

Toplumı meydan getiren her birey küreselleşmenin getirdiği her daim yenileşme hareketleri ile kendini geliştirmek çağa uygun eğitim hizmeti almak en tabii haklarından biridir. Fakat devletin ekonomik gücünün sınırlı olması bu hakkı karşılamada yetersiz kalmış derslik ve öğretmen başına düşen öğrencilerin çok olması da beraberinde eğitimde kalite düşüklüğünü getirmiştir. Dolayısıyla özel eğitim kurumlarına olan ihtiyaç yine kendini göstermiştir. Devlet eğer küreselleşmenin getirdikleri karşısında

değişim ihtiyacı hissetmek istemiyorsa yarı kamusal mal ve hizmet özelliği taşıyan eğitim hizmetini sadece kendisi de üstlenip karşılayabilir. Ancak dış ülkelerle rekabet edebilmek için nitelikli insan gereklidir burada tabiki nitelikli insan da eğitilmiş insan olduğunun altını çizmekte yarar vardır. Eğitilmiş ve nitelikli insan yetiştirmek için de derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarını azaltmak gerekmektedir ki bu da özel eğitimin olmazsa olmaz olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özel eğitim Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan her birey faydalanabilmektedir ve hiçbir zaman eşitlik ilkesine aykırı olmadığını yine devletin bir hukuk ve demokratik bir yapıya sahip olduğunu Anayasamızda rastlıyoruz. Esen'e (1969) göre, özel okullara belli bir bedel ödeyebilecek gücü olan kişiler gidebilmektedir. Zengin ve varlıklı diye özel okullara gitmek eşitlik ilkesine aykırı olmadığı gibi eşitlik ilkesine ters de düşmez. Bunun için devletin bireylerin haklarından biri olan eğitim hakkını sağlamaya gayret göstermeli kimseyi ötekileştirmeden herkese aynı hizmeti sunma gayreti içinde olmalıdır. Eğer bu ihtiyaçlara yeterince cevap veremiyorsa devletin yine özel eğitim kurumlarının önünü açması ve yeterli teşvik edici faktörler sunmalıdır. Yine anayasamızda kazanç hürriyetinin olduğunu herkesin kanunlara aykırı olmamak koşuluyla para kazanabileceğini her bireyin istediği okula çocuğunu gönderebileceğini görmekteyiz (Sönmez, 1990: 98).

Devletin herkese eşit bir şekilde eğitim hizmeti sunması gerektiğini geçen bölümlerde söz edilmişti. Türkiye'deki okullara baktığımızda bile okullardaki sınıf mevcutları birbirini tutmamaktadır. Her yıl değişen ve bazen artan sınıf mevcutlarının karşımıza çıktığı görülmektedir. Burada önemli olan devletin yeterli düzeyde eşitlikçi bir eğitimin kalitesi için elinden geldiği kadar gayret göstermek yetiştiremediği yerlerde ise özel eğitimin önünü açıp teşvik etmesi gerekmektedir. Devletin görevleri arasında ise teşvik ettiği özel eğitim kurumlarını denetimini yapmak kontrolünü sağlamaktır. Çünkü özel sektör daha fazla kazanç elde etmek için rekabet artacak ve rekabetin artması sonucu en az maliyetle en fazla kazanç elde etmek için sömürme gibi vergiden kaçınma gibi meşru olmayan yollara başvurma durumları olabilir. Bunun için de haksız rekabeti önleyici standartların konulması gerekir (Kozlu, 2003: 292-296).

Türkiye'de eğitime yeterli bir düzeyde kaynak ayrılamaması ve eğitimde kalitenin yeterli düzeyde olmaması devletin bütçeden eğitime ayırdığı payı arttırması ile

özel öğretim kurumlarına vereceği destek ile Türk eğitimini uluslararası düzeyde rekabet edebilir seviyede nitelikli insan gücü yetiştirmesine katkısı olacaktır. Yine maddi durumu kötü olan ailelerin başarılı çocuklarının iyi eğitim imkânlarından yararlanması durumu eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması adına önemlidir. Dolayısıyla özel öğretim kurumlarının yürüttükleri eğitim hizmetlerinin devlet tarafından desteklenmesi gerektiği zorunlu bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Devletin eğitime olan talebin artması sonucu kıt kaynaklarla bu ödevi ihtiyacı karşılayabilecek şekilde cevap vermesi gerekmektedir. Devletin öncelikli sunması gereken tam kamusal mal ve hizmetlerden olan savunma ve yargı gibi hizmetlere de kaynak ayırmak zorundadır. Haliyle gelişmekte olan bir ülke olarak devletin tüm bunlara cevap verebilmesi ve bunlara yeterince kaynak ayırması çok zordur. Bu sebeple özel okulların yaygınlaşmasını desteklemek devleti hem finansal açıdan rahatlatır, hem de eğitim sektörü için yeni kaynakların üretilmesini sağlayacağından son derece önemlidir. Devlet hem bina hem öğretmen maaşlarından gibi faktörlerden tasarruf yapar. Özel okulların desteklenip artmasıyla bütün sektörlerde olduğu gibi eğitim sektöründe de rekabet artacaktır. Rekabet demek daha kaliteli ve müşteri memnuniyeti odaklı bir çalışma demektir. Rekabetin artmasının doğal sonucu olarak daha fazla eğitimsel hizmetler sunulur. Derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları azalır kalite artar (Erdoğan, 2002: 79). Buradan hareketle devletin eğitimdeki hedefi kalite ve nitelikli insan gücü yetiştirmek ise özel eğitim kurumlarının artması için gerekli gayretleri göstermeli ve özel eğitim kurumlarına öncülük etmelidir. Yapacağı teşvik ve istisnalar ile cazip teklifler sunmalıdır. Yoksa bu yük devletin omuzlarında kalır ve hızlı nüfus artışının getirdiği eğitim ihtiyacına cevap veremeyip derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında büyük bir artış olur. Bu da eğitimde kaliteyi son derece etkiler.

4.2. Özel Liselerde Yatırım Değerleri

MEB'in, 2012 yılı verilerine göre, Liseler, ortalama 16 derslikli okullar olarak hizmet vermekte, ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumlarına ait Standartlar Yönergesine göre; kurucu veya kurucu temsilcisi odası, müdür odası, öğretmenler odası, Büro hizmetleri odası, rehberlik servisi odası, spor salonu, laboratuvarlar, kütüphane, teneffüşhane, müzik dersliği, resim dersliği, oyun bahçesi,

bilgisayar laboratuvarları müdür yardımcısı odası, arşiv ve dosya odası, yardımcı hizmetliler odası gibi bölümlerin bulunması gerekmektedir.

Tablo 4.1. 2013 Yılı Türkiye’de Devlet Liselerinin, Özel Liselerin Ve Öğrencilerin sayıları

Okul Türü	Lise Sayısı	Öğrenci Sayısı
Devlet Liseleri	9.384	3.824.549
Özel Liseler	1.033	156.665

Kaynak: (MEB, 2013).

Tablo 4.1.’de Türkiye’de 2012-2013 yılı itibariyle faaliyette olan özel liselerin sayısı ve öğrenci sayıları gösterilmiştir. Bu tabloya göre devlet lise sayısı özel liselerin sayısının yaklaşık 9 katıdır. Bunun yanında öğrenci sayısı bakımından ise devlet lisesinde okuyan öğrenci sayısı özel liselerde okuyan öğrenci sayısının yaklaşık 24 katıdır. Bu da bize devlet liselerinde derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının özel lise verilerine göre daha fazla olduğunu göstermektedir.

Özel okul binaları tek tek ele alındığında daha az maliyetli yatırımlarla hizmet sunan özel okullarımız, kuruluş yeri olarak da nerdeyse Türkiye’nin en güzel yerinde hizmet vermeye gayret gösterirler. Özel eğitim kurumlarında fiziki mekân oldukça önemlidir ve eğitim hizmetini olumsuz yönde etkileyebilecek her türlü faktörden arınmış olmalıdır. Öğrencilerin ihtiyaç duyduğu her türlü memnuniyetin ifadesi olan rahatlık sağlanmaya gayret gösterilir. Özel Eğitim Okullarında sınıf mevcutları genellikle 20 öğrenciden oluşur. Eğitim amacına uygun olarak yapılan özel okul binaları, çevreye de çok önem verdiklerinden, öğrencilerin serbest zamanlarda vakit geçirebilmeleri için geliştirilmiş bahçeler, çeşitli bitki ve ağaçlarla donatılmıştır. Hatta az sayıda özel okulda minyatür hayvanat bahçeleri bile bulunmaktadır. Dolayısıyla eğitimde kalite ve ekonomide tasarruf için devletin özel okulları teşvik etmesi gerekmektedir. Özel liselerin bina, arsa ve demirbaş yönüyle ekonomiye katkılarının yüksek oranda olduğu görülmektedir. Çünkü ülkelerin ekonomik büyüme ve gelişmelerinin nitelikli işgücü ile olacağını ve nitelikli işgücünün de kaliteli bir eğitimden geçtiğini söylemiştik. Kaliteli eğitim için devletin kaynaklarının yeterli bir seviyede olması gerekir. Az gelişmiş ülke ekonomilerinde kaynakların yeterli düzeyde

olmadığından yani kaynakların kıt olmasından dolayı özel teşebbüslerin de bu yüke ortak olmasının önünü açmasından başka çaresi yoktur. Çünkü eğitimin bir devlet ödevi olduğunu ve sorumluluk alanı olduğu kadar kişilerin de kendini yetiştirmesi için bir ihtiyaç olduğu bu ihtiyaçlar çerçevesinde imkânlar aradıklarını devletin unutmaması gerekir (Eren, 2005: 50).

4.3. Eğitimin Kalitesini Arttırmak İçin Gerekli Olan Bütçe

MEB'in 2013 yılı verilerine bakıldığında, 2013 mali yılı için öngörülen merkezi yönetim bütçesi 403 milyar 988 milyon, Milli Eğitim Bakanlığı'na öngörülen bütçe ise 47 milyar 496 milyon 378 bin 650 liradır. Söz konusu rakam, geçen yıl MEB bütçe rakamı olan 39 milyar 169 milyon 379 bin 190 liranın yüzde 21, 26 fazlasıdır. Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi tahmini milli gelirin yüzde 3, 02'sine, merkezi yönetim bütçesinin yüzde 11, 76'sına karşılık gelmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı için öngörülen 47 milyar 496 milyon 378 bin 650 liralık bütçenin 32 milyar 983 milyon lirası personel giderlerine, 5 milyar 210 milyon lirası sosyal güvenlik prim ödemelerine, 3 milyar 952 milyon lirası mal ve hizmet alımlarına, 1 milyar 368 milyon lirası cari transferlere, 3 milyar 955 milyon lirası sermaye giderlerine, 27 milyon lirası ise sermaye transferlerine ayrılmıştır. MEB bütçesi geçen yıla göre her ne kadar yüzde 21, 26 artış göstermekte ve bu artışın personel giderlerine karşılık gelen oranı ortalama artışın yüzde 19, 04'ü olsa da, gerek 2012 yılında öğretmenliğe atananların gerekse 2013 yılında öğretmenliğe atanacak olanların sayıları dikkate alındığında, bu artışın öğretmen maaşlarına aynı oranda yansımayacağı, hatta öğretmenleri az da olsa memnun edebilecek bir artışın bile hayata geçirilemeyeceği açıktır.

Zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ile oluşan/oluşacak okul, derslik ihtiyacının karşılanması; derslik başına düşen öğrenci sayısının OECD ülkeleri seviyesine getirilmesi, Milli Eğitim Bakanlığı'nın orta vadede okul öncesi eğitimde hedeflenen seviyeye ulaşma, bu yıl ilkokul 1. sınıfa kayıt olan öğrencinin fazlalığı, liselerin zorunlu olmasıyla öğrenci sayılarında artışı sağlanması, ikili eğitim uygulamasından normal eğitim uygulamasına geçilmesi; ilköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak ikiye ayrılması ile ayrı binalarda eğitim verilmeye başlanmasına paralel olarak okul ve derslik ihtiyacı artmıştır.

Sonuç itibarıyla, bütçede eğitime ayrılan payda öngörülen oran, önceki yıllara göre artmış olsa da, yeni eğitim sistemi ile birlikte öğretmen, okul ve dersliklere duyulan ihtiyaç, eğitimde beklenen kalitenin artırılmasına dönük hedeflerin gerçekleşmesi öngörülen bütçe rakamları yeterli değildir. Eğitimin kalitesinin artırılması için hükümetin birinci önceliği eğitim olmalıdır. Bu nedenle eğitime ayrılan bütçe, eğitim ve eğitim çalışanlarının ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacak bir bütçe olmalıdır.

Sayılarla Özel Okullar:

Özel okullar bütün dünyada genellikle üç gerekçeyle gelişme göstermişlerdir.

- 1) Kamu okullarının kapasite yetersizliği,
- 2) Kamu okullarının nitelik yetersizliği,
- 3) Farklı eğitim alma isteği.

Bu gerekçelerden kamu okullarının kapasite ve nitelik olarak yetersizliği özellikle gelişmekte olan ülkeler bakımından daha doğrudur. Türkiye’de kamu okullarının yetersizliğinden kaynaklanan sebeplere daha yakın bulmak mümkündür. Kalkınma planlarında ilk önceleri özel okullar düşük nitelikte hizmet sağlayan ve kamu eğitim kurumlarının niteliğini düşüren müesseseler olarak görülmekte iken, devletin bakışı 1985 yılından itibaren değişmeye başlamış, değişen bakış açısına uygun olarak özel okulların gelişmesine fırsat ve imkân tanıyan düzenlemeler bu tarihten sonra başlamış ve alınan tedbirlerle özel okullar örnek alınan kurumlar haline gelmiştir. Özel Okulların 2012-2013 öğretim yılında okul ve öğrenci durumları incelenecektir.

Tablo 4.2. 2013 Yılı Türkiye’de Özel Okullar, Öğrenci Ve Okul Sayıları

Okul Türü	Okul Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam
Özel Okul Öncesi Eğitim	3 013	65 694	59 030	124 724
Özel İlköğretim	1896	178.006	153669	331.675
Özel Ortaöğretim	1 033	85 128	71 537	156 665
Özel Mesleki Ve Ve Teknik Lise	126	17 854	8 107	9 747

Kaynak: (MEB, 2013).

Tablo 4.2.’de Ülkemizde özel gerçek ve tüzel kişiler tarafından işletilen 3013 Anaokulu, 1896 ilköğretim okulu, 1033 lise (Özel Fen Lise, Özel Anadolu Lise ve Özel Lise) ve 126 mesleki ve teknik lise olmak üzere toplam 6068 adet okul bulunmaktadır. Bu okullarda 622.811 öğrenci okumaktadır. Devlet okulları büyük bir oranda kapasite sıkıntısı yasayarak, seviyeli eğitim yaptırılmamasının ızdırabını ve derdini çekerken, birçok özel okulun kapasitelerinin altında eğitim ve öğretim yapmaları neticesinde özel okullarda finans sıkıntısı baş gösterebilir.

Avrupa ülkelerinde özel okulların genel eğitim içerisindeki payı; Almanya’da %14, Fransa’da İlköğretim ve okul öncesi eğitimde %13, 6, Ortaöğretimde ise, %20, Hollanda ‘da ilk ve orta okul öğrencilerinin %70, İsviçre ‘de %5, Danimarka’da %12 ve Amerika’ da %9.2’dir. Özel okulların eğitim sistemimiz içerisindeki önemi büyük olmasına rağmen diğer ülkelerle kıyaslandığında yeterli seviyede olmadığı bir gerçektir. Türkiye’de özel okulların toplam eğitim içindeki payının %2 civarında ile çok düşük kalması, özel okulların Türk eğitim sistemi içinde daha çok gelişme gereğini ortaya koymaktadır. Özel okulların gelişmesinin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Yedinci ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarında belirtildiği gibi eğitimin günümüze yansıyan problemlerinin temelinde yapılanma ve kaynak yetersizliği bulunmaktadır. Özel okullar, eğitim öğretim görevlerini devletin denetim ve gözetimi altında yerine getirmekte, bu ise devletin bu alandaki yükünü azaltmaktadır. Eğitime

kaynak sağlanmasında, özel okullarca oluşturulan kapasitelerin önemi büyüktür. Ancak bu kapasite yeterli düzeyde değildir. Eğitim sistemimizin gelişmesine ve eğitimde kalitenin artmasına katkı yapan özel okulların artırılması için destekleyici tedbirler alınmalıdır. Özel sektörün eğitim yatırımları, devletin toplam eğitim giderlerini azaltacak diğer bir deyişle kişi başına eğitim harcaması miktarını artıracaktır. Özel okulların devletin eğitim yüküne çok ciddi bir katkısının olduğu bellidir. Özel okulların bu katkılarının çoğalarak artması için özel okulların teşvik edilmesi akılcı bir tutum olacaktır.

Tablo 4.3. 2013 Yılı Bazı Büyük İllerdeki Özel Okul Sayılarına Ait Liste

İl	Okul Öncesi Eğitim	İlköğretim	Ortaöğretim	Toplam
Adana	19	12	26	57
Bursa	58	26	29	113
İzmir	204	32	37	273
Aydın	11	8	6	25

Kaynak: (MEB, 2013).

Tablo 4.3.'te Bazı büyük illerde faaliyette olan okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim sayılarını göstermektedir. Özel okulların ekonomik seviyesi yüksek ve daha fazla talep olan bölgelere veya kent merkezlerine yönelmesi doğaldır. Özel okulların büyükşehir merkezlerine yığılması sanıldığı gibi, sosyal dengeyi bozacak bir nitelik arz etmez. Aksine devlet bu illere yapacağı yatırımları imkân eşitliğinin sağlanamadığı, kırsal bölgelere ve dezavantajlı bölgelere kaydırarak, bu bölgelerde daha yaygın ve nitelikli eğitim imkânı sağlayabilir. Eğitim kurumları arasında etkileşim ve rekabetin oluşturulması için, özel okul bulunmayan illere özel okul yapılması önem arz etmektedir.

Özel okullar sermayenin yoğun olarak bulunduğu İl'lerde toplanmıştır. Sosyo-ekonomik olarak gelişen bu İl'lerde de özel okul sayısının çok az olduğu ve bazı il'lerde ise özel okul bulunmadığı görülmektedir. Özel okullar belli bir ücret karşılığı hizmet veren kurumlardır. Öğrencilerin eğitimi için belli bir ücret almalarına rağmen günden

güne toplumun her kesimine hitap etmektedir. Özel okullar geçmiş yıllarda çoğunlukla ekonomik yönden belirli bir gelir seviyesine sahip ve bu bedeli ödeyebilecek kesime açılmaktayken, günümüzde bu durum değişmiş ve bu bedeli ödeyebilen ödeyemeyen herkes gelir yönünden her seviyedeki öğrenciye hitap eder hale gelmeye başladığı söylenebilir.

4.3.1. Özel Okullarda Çalışan Öğretmen Sayıları

Tablo 4.4.'te görüldüğü üzere, özel eğitim okulları olmasaydı maaşları devlete üzerinde yük olacak olan öğretmenlerin her türlü giderlerinin özel okullar tarafından karşılandığı öğretmen sayıları gösterilmektedir.

Tablo 4.4. Özel okullarda Çalışan Öğretmen Sayıları

Okul Adı	Özel Ortaöğretim	Özel İlköğretim	Özel Okul Öncesi Eğitim
Öğretmen Sayısı	22 378	20 546	12 895

Kaynak: (MEB, 2013).

Devletin yüklerinden biri olan özel okul öncesi eğitim kurumlarında, özel ilköğretim okullarında ve ortaöğretim okullarında toplam 55.819 öğretmen görev yapmaktadır. Özel okul sektörü sadece öğretmen değil yemekhane, pansiyon, temizlik v.b. alanlarda da iş imkânı sağlayıp eğitim sektörüne önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Türkiye'deki işsizlik durumu ve özellikle de üniversite mezunu işsizlere çözüm bulunması her hükümetin birinci meselesidir. Genel eğitim içerisindeki özel okullar %2 oranıyla da işsizliği önlemede önemli bir kaynak durumuna gelmişlerdir. Özel okullar on binlerce kişiye iş imkânı sağlayarak, ülkenin istihdamına önemli bir katkı yapmaktadır.

Tablo 4.5. Bazı Branşlara Göre Öğretmen Açığı

Bölüm	Öğretmen Açığı
Rehberlik	16 bin 900
İngilizce	12 bin 857
İlköğretim Matematik	7 bin 601
Türkçe	7 bin 163
Okul Öncesi	6 bin 848
Zihinsel Engelliler	6 bin 379
Sınıf Öğretmenliği	6 bin 411

Kaynak: (MEB, 2013).

Tablo 4.5.'te bazı okullarda bazı branşlardaki bölümlere ait öğretmen ihtiyaçlarını göstermektedir. Tablo incelendiğinde devletin hem öğretmen ihtiyacı var hem de bunların maaşlarını, bina masraflarını, araç-gereçlerini karşılayacak bütçeye sahip değil. Dolayısıyla bu tablo bile bizlere özel eğitim kurumlarına ne kadar ihtiyaç duyulduğunu devletin üzerindeki bu yükün özel kesimle paylaşması gerektiğini gösteriyor ve devletin özel eğitim kurumlarını teşvik ve desteklemelerle arttırması gerektiğini gözler önüne sermektedir.

4.3.2. Özel Okullar ile Devlet Okullarının Üniversite Başarı Durumları

Aşağıdaki tablolarda özel okullar ile resmi okulların 2012-2013 yıllarına ait toplam öğrenci ve kazanan öğrenciler üzerinden resmi ve özel okulların başarı oranları karşılaştırılmıştır.

Tablo 4.6. Okul Türlerinin 2012-2013 Yıllarına Ait Özel Okullar İle Resmi Okulların Üniversite Başarıları

ÖSYM	140 ve üstünde puan alan adayların yüzdesi	180 ve üstünde puan alan adayların yüzdesi	YGS puan ortalaması	Aday Sayısı
Fen Lisesi	99.95	99.86	400.802	10.348
Özel Fen Lisesi	99.86	98.99	368.995	4.157
Sosyal Bilimler Lisesi	100.00	100.00	342.160	1.037
Öğretmen Liseleri	99.70	99.27	326.157	30.698
Askeri Lise	100.00	99.29	305.446	842
Anadolu Lisesi	99.87	99.33	298.103	193.062
Polis Koleji	98.99	98.48	296.277	198
Y. Dil Eğitim Yapan Lise	97.17	90.25	264.169	34.795
Lise Yabancı Dil Ağırlıklı	97.77	89.59	229.470	13.362
Özel Lise	91.66	76.15	215.708	8.911
Astsubay Hazırlık Okulu	97.72	86.87	206.913	571
Düz Lise	89.85	72.16	197.756	853.225
Sağlık Meslek Lisesi	95.31	79.04	196.841	32.855
İmam Hatip Liseleri	89.47	72.42	195.737	92.789
Teknik Liseler	91.22	68.45	190.108	70.145
Diğer Meslek Liseleri	87.79	68.25	184.598	23.856
Güzel Sanatlar Lisesi	86.19	62.16	176.671	5.785
Sekreterlik MeslekLisesi	86.49	59.46	176.500	37
Otelcilik Ve Turizm M.L.	84.59	57.13	173.996	12.333
Kız Meslek Liseleri	76.23	50.13	172.761	133.037
Ticaret Meslek Liseleri	72.28	41.90	164.768	103.807
Spor Lisesi	76.16	42.46	161.894	902
Özel Akşam Lisesi	61.65	31.39	157.621	6.498
Endüstri Meslek Liseleri	59.10	27.72	153.410	171.489
Akşam lisesi	45.86	18.05	146.422	133

Kaynak: (ÖSYM, 2013).

Özel Liseler 2012-2013 yılında yapılan sınavda iyi bir başarı oranı göstermişlerdir. Özel liselerin devlet liselerinden daha başarılı olması, devlet liselerindeki sınıf mevcutlarının yüksek olmasına bağlanabilir. Son yıllarda Üniversite sınavı sonucunda gerek toplam yerleşen aday oranı, gerekse dört yıllık fakültelere gönderdiği öğrenci oranı bakımından özel ve resmi okulları kendi türleri itibarıyla karşılaştırdığımızda, Resmi Fen ve Anadolu Liselerinin, Özel Fen ve Yabancı Dille Eğitim Yapan Liselerle oransal olarak başarılarının bir birine yakın olduğunu görüyoruz. İlköğretim öğrencileri arasında en zeki öğrencilerin Fen Lisesi ve Anadolu Liselerini kazandığı doğrudur. Ancak özel okullar da Fen ve Anadolu Lisesi sınavını kazanan zeki öğrencilerin bir kısmını sınavı kazanma sıralarına göre parasız ya da cüzi ücretlerle bünyesine katmaktadırlar. Özel eğitim okullarının artması sonucu beraberinde gelen rekabet kavramı özel okulların içinde de kaliteli ve başarılı eğitim veren okullar bulunmaktadır. Yani birbiri ile yarışan özel okullar birbirinin önüne geçebilmektedirler. Bu okullar üniversite kazanma bakımından ilk sıralarda yer almakta, ulusal ve uluslararası yarışmalarda ülkemizi başarıyla temsil etmektedirler. Türk eğitim sisteminin temel fonksiyonun üniversiteye endekslenmesi ve bu nedenle bireyin kişiliğini oluşturacak diğer tüm alanların geriye itilmesi hususundaki değerlendirmeler herkesin katılabileceği görüşlerdir.

Tablo 4.7. Okul Türlerine Göre 2013 ÖSYS İstatistikleri

Okul türü	Aday Sayısı	Lisans	Sınavsız Önlisans	Ygs Önlisans	Aöf	Toplam	Lisans Yerleşme Oranı	Sınavsız Yerleşme Oranı	Sınavla Yerleşme Oranı(Ygs, Lys)	Aöf Oranı	Aöf Hariç Yerleşme Oranı	Toplam Yerleşme Oranı
Otelcilik Ve Turizm Meslek	13.184	1.688	3.412	533	1.175	6.808	0, 13	0, 26	0, 26	0, 09	0, 43	0, 52
Diğer Meslek Liseleri	25.677	2.857	5.609	1.185	2.473	12.124	0, 11	0, 22	0, 25	0, 10	0, 38	0, 47
Öğretmen Liseleri	31.247	18.660	0	312	728	19.700	0, 60	0, 00	0, 63	0, 02	0, 61	0, 63
Y.Dil Eğitim Yapan Özel L.	35.927	19.629	0	1.447	1.180	22.256	0, 55	0, 00	0, 62	0, 03	0, 59	0, 62
Sağlık Meslek Liseleri	43.247	2.326	10.737	443	9.709	23.215	0, 05	0, 25	0, 29	0, 22	0, 31	0, 54
Teknik Liseler	72.264	11.096	16.089	3.971	4.134	35.290	0, 15	0, 22	0, 27	0, 06	0, 43	0, 49
İmam Hatip Liseleri	116.306	16.882	0	6.035	31.730	54.647	0, 15	0, 00	0, 47	0, 27	0, 20	0, 47
Ticaret Meslek Liseleri	117.890	6.837	37.552	3.547	15.136	62.982	0, 06	0, 32	0, 22	0, 13	0, 41	0, 53
Kız Meslek Liseleri	144.210	10.260	25.447	8.434	19.281	63.422	0, 07	0, 18	0, 26	0, 13	0, 31	0, 44
Endüstri Meslek Liseleri	195.227	4.539	55.613	6.798	15.085	82.035	0, 02	0, 28	0, 14	0, 08	0, 34	0, 42
Anadolu Lisesi	196.086	107.676	0	4.549	4.705	116.930	0, 55	0, 00	0, 60	0, 02	0, 57	0, 60
Lise (GENEL LİSE)	887.467	167.694	0	91.749	94.806	354.249	0, 19	0, 00	0, 40	0, 11	0, 29	0, 40
Genel Toplam	1.924.550	385.795	154.510	132.112	205.367	877.784	0, 20	0, 08	0, 38	0, 11	0, 35	0, 46

Kaynak: (OSYM, 2013).

Not: Yukarıdaki sayılar tercih yapanların değerlendirmesidir. Tercih yapmayanlar yada yeterli puan alamadığı için yapamayanlar yansıtılmamıştır.

Tablo 4.7.'de ÖSYM'nin açıklamasına bakıp ÖSYS bilgileri ışığında yerleştirmeye ilişkin bilgiler dâhilinde değerlendirme yapacak olursak; en çok aday genel lisede oran %46 nerdeyse her 2 kişiden biri genel lise okumuş lisansta en çok yerleşme oranı %60 ile Anadolu öğretmen liselerinde daha sonra %55 ile yabancı dille eğitim yapan özel lise ile Anadolu liselerinde daha sonra ise %19 ile genel lise geliyor.AÖF dâhil YGS yada LYS ile en çok yerleştirme gerçekleşen okul türleri Anadolu öğretmen liseleri %63 ile önde ardından %62 ile yabancı dilde eğitim yapan özel lise ve %60 ile Anadolu liseleri geliyor. Bunları %47 ile imam hatip liseleri ve %40 ile genel liseler izliyor.

AÖF'ye en çok yerleşenler %27 ile imam hatip liseleri ardından %22 ile sağlık meslek liseleri AÖF hariç en çok yerleştirme oranları sırasıyla Anadolu öğretmen liseleri %61, yabancı dille eğitim yapan özel lise %59, Anadolu lisesi %57 toplam yerleşmede Anadolu öğretmen liseleri %63, yabancı dil eğitim yapan özel liseler %62, Anadolu liseleri %60, sağlık meslek liseleri %54, ticaret meslek liseleri %53, otelcilik ve turizm meslek liseleri %52 tercih yapan öğrencilerin %46'sı bir programa yerleşmiş durumda. Bunların %20 si lisans, %15 sınavlı ve sınavsız önlisans, %11 ise AÖF'ye yerleşti. Genel toplama bakıldığında en düşük yerleşme oranı %40 ile liselerde (genel lise) Lisansa yerleştirmede genel lisenin oranı %19.

Tablo 4.8. 2012 Yılında ÖSYS'de Türkiye Geneli Okul Türlerine Göre Başarı Karşılaştırması

Okul Türü	Başvuran öğrenci sayısı	Lisans yerleşen öğrenci sayısı	%	Ön lisans yerleşen öğrenci sayısı	%	Açık öğretim kayıt yapan öğrenci sayısı	%	Boşta kalan öğrenci oranı
Genel Toplam	1.895.478	357.479	18,86	284.367	15,00	223.784	11,8	54,34
Özel Lise Toplam	53.410	24.337	45,56	2644	4,95	2985	5,58	43,91
Devlet lisesi Toplam	1.842.068	333.142	18,08	281.723	15,29	220.799	11,98	54,65

Kaynak: (ÖSYM, 2013).

Tablo 4.8.'de 2012 yılında üniversiteye giren son sınıf öğrencilerini göstermektedir. Üniversite sınavına giren tüm Türkiye'de devlet ve özel okullardan

mezun durumda olacak olan öğrencilerin lisans, önlisans, açıköğretim ve boşta kalanların sayıları ve oranları gösterilmiştir. 2012 yılında Türkiye’de toplam 1.895.478 kişi üniversite sınavına girmiştir. Üniversite sınavına girenler arasında 53.410 öğrenci özel okullarda okuyan öğrenciler 1.842.068 öğrenci de devlet okulunda okuyan öğrenciler olarak görülmektedir.

Devlet lisesinden lisansa yerleştirme oranı %18,08 iken Özel liselerde lisansa yerleştirme oranı %45,56 ile büyük bir oran farkı olduğunu görmekteyiz. Bu da iki okul arasında yerleştirme bakımından kaliteyi göstermektedir.

Devlet lisesinden mezun olup önlisansa yerleşen öğrenciler %15,29 ile özel liseden önlisansa yerleşen öğrenci oranı olan %4,95 i geçmiştir. Açıköğretim yerleşme oranlarına baktığımızda ise devlet lisesinden mezun olup açıköğretime yerleşme oranı özel liseden daha ilerdedir. Buradan şunu çıkarabiliriz özel liseye kayıt yapan öğrenciler genelde lisans alanında yerleşme hedeflemişlerdir. Sonuç olarak özel okulculuğun doğasında olan rekabet sonucu eğitimde kalitenin artması üniversite yerleştirme oranlarında devlet okullarının önünde olduğu açıkça görülmektedir. Dolayısıyla öğrencilere üniversite kazandıran okullar başarılı okullar olarak kabul edildiğine göre özel okullar devlet okullarına göre başarılı olduğu aşikârdır.

4.3.3. Eğitim Giderlerinin Bütçedeki Yeri

Devletin son dönemlerde eğitim için yaptığı harcamaların bütçe içindeki oranı ile eğitimin kalemlerini oluşturan faktörler için yaptığı harcama oranları aşağıdaki tablolarda ifade edilmiştir.

Tablo 4.9. Merkezi Yönetim Bütçe Harcamalarının Fonksiyonel Dağılımı (2008-2012)

Harcama Kalemleri	2008	2009	2010	2011	2012
Genel Kamu Hizmetleri	17, 8	16, 3	16, 7	18, 1	19, 3
Savunma Hizmetleri	7, 3	6, 8	6, 1	6, 0	6, 1
Kamu Düzeni Ve Güvenlik Hizmetleri	7, 9	7, 6	7, 7	8, 2	7, 8
Ekonomik İşler Ve Hizmetler	16, 5	15, 4	16, 8	16, 1	14, 6
Çevre Koruma Hizmetleri	0, 1	0, 1	0, 1	0, 2	0, 1
İskan Ve Toplum Refahı Hizmetleri	2, 2	1, 7	2, 7	1, 8	1, 6
Sağlık Hizmetleri	7, 4	7, 3	6, 5	6, 9	5, 2
Dinlenme, Kültür Ve Din Hizmetleri	2, 2	2, 1	2, 2	2, 4	2, 2
Eğitim Hizmetleri	17, 3	16, 6	16, 9	17, 9	17, 6
Sosyal Güvenlik Ve Sosyal Yardım Hizmetleri	21, 4	26, 1	24, 3	22, 4	25, 4
Toplam	100, 00	100, 00	100, 00	100, 00	100, 00

Kaynak: (DPT, 2008-2012).

Tablo 4.9.'da 2008-2012 yılları arasında Merkezi Yönetim Bütçe Harcamalarının Fonksiyonel Dağılımı gösterilmiştir. Merkezi yönetim bütçe harcamaları içinde fonksiyonel dağılımına baktığımızda sıralamada %25'lik bir pay ile sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri için yapılan harcamalar gelmektedir. Genel kamu hizmetleri %18 pay ile ikinci sırada yer alırken eğitim hizmetleri %17'lik pay ile üçüncü sırada yer almaktadır. 2008-2012 yılları arasında eğitim harcamaları için ayrılan bütçeye baktığımızda fazla bir değişikliğin olmadığını görmekteyiz. Oysaki eğitim de belli bir kaliteyi yakalamış olan ülkeler eğitime gereken önemi vermişler ve bütçeden eğitime her geçen yıl daha fazla bir oran ayırmışlardır. Genel kamu hizmetlerine ayrılan bütçe oranında her yıl küçük de olsa bir artış yaşanırken eğitim hizmetlerine ayrılan bütçe oranında her yıl dalgalanmalar olmuş bir standart yakalanılamamıştır.

Tablo 4.10. Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin fonksiyonel sınıflandırılmaya göre dağılımı

Ödenek Türü	2005	2008	2011	2014
MEB Toplam	14 835 422 184	22 915 565 000	34 112 163 000	55 704 817 610
01 Personel Giderleri	9 610 527 500	15 404 236 000	24 609 049 000	38 261 980 610
02 Sos.Güv.Kur.Dev.Pir.Giderleri	1 223 833 000	1 816 273 000	3 882 102 000	5 940 776 000
03 Mal Ve Hiz. Alım Giderleri	1 300 715 000	2 215 117 000	2 578 274 000	4 599 639 000
05 Cari Transferler	1 501 873 586	2 070 515 000	1 029 113 000	1 677 322 000
06 Sermaye Giderleri	1 185 399 818	1 261 704 000	1 665 000 000	5 192 300 000
07 Sermaye Transferleri	13 073 280	147 720 000	348 625 000	32 800 000

Kaynak: (MEB, 2014).

Tablo 4.10.'da Türkiye'de 2005-2014 yılları arasında 3'er yıllık dönemler itibariyle Millî Eğitim Bakanlığının bütçesi ödenek türüne göre sınıflandırılmış ve her bir sınıf için yapılan harcamalar tutarı gösterilmiştir. Tabloda yapılan harcamalara bakıldığında ilk sırada personel giderleri için yapılan harcamalar görülmektedir. MEB tarafından yapılan harcamalarda son sırada yer alan harcama kalemi ise sermaye transferleri olmuştur. Türkiye'de toplam MEB bütçesinin yarısından fazlası personel giderlerine gittiği görülmektedir. Dolayısıyla halen öğretmen açıklarının olduğu günümüzde ve bunun yanında MEB'in yeterli finansal kaynaklara sahip olmadığı düşünüldüğünde MEB bütçesinin bunu karşılayacak gücü maalesef yok. O halde özel eğitim kurumlarına olan ihtiyaç daha da önem kazanmaktadır. Özel eğitim kurumları devlete yük olmanın aksine devletin eğitim yükünü hafifleten bir faaliyet alanıdır. Özel eğitim kurumları burada devreye girer ve devletin yetişemediği gücünün yetmediği yerde devletin üzerinde bir yük olan eğitim konusunda yükü paylaşan bir paydaş olur.

4.3.4. Bazı Özel Eğitim Kurumlarında İstihdam Edilen Öğretmen Ve Personel Maliyetleri

Tablo 4.11. ve Tablo 4.12.'de MEB'in 2011 verilerine göre bazı özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmen ve öğretmen dışındaki personellerin birim net maaşları (asgari), yıllık toplam maaş tutarı ve maaşların yıllık vergi ve SSK tutarı (%60) netten bürüte olarak gösterilmiştir.

Tablo 4.11. 2011 Yılı Öğretmen İstihdamında Maliyetler

Kurum Türü	Öğretmen Sayısı	Öğretmen Birim Aylık Net Maaşları(Asgari)	Yıllık Toplam Maaş Tutarı	Maaşların Yıllık Vergi Ve SSK Tutarı (%60) Netten Brüte
Özel Okullar	56.775	1.500	1.021.950.000	613.170.000
Özel Dershaneler	50.209	800	482.006.400	289.203.840
Etüt Merkezleri	1.065	800	10.224.000	6.134.400
Kreş Ve Gündüz Bakımevi	7.608	800	73.036.800	43.822.080
Özel Öğrenci Yurdu	3.948	800	37.900.800	22.740.480
Toplam	119.605	.....	1.625.118.000	975.070.800

Kaynak: (TOBB, 2011: 21).

Tablo 4.11.'de görüldüğü üzere MEB kayıtlarına göre tabloda gösterilen bazı özel eğitim kurumlarında 119.605 civarında öğretmen çalışmaktadır. Özel eğitim kurumlarında çalışan öğretmen maaşını özel eğitim kurumu karşılamaktadır ve devleti böyle bir yükten kurtarmaktadır. Bunun yanında çalışan öğretmenlerin vergisini yine devlete ödeyerek devlete bir gelir kazandırmaktadır. Tablodaki bazı özel eğitim kurumlarında çalıştırılan öğretmenler için bu eğitim kurumları devlete yaklaşık olarak 2011 yılında yıllık 975.070.800 TL ödeme yapmıştır (vergi ve SSK tutarı). Demek ki bu kurumlar devlete bir yük değil aksine devlet için bir gelir kaynağı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.11.'de söz konusu olan özel eğitim kurumlarında çalıştırılan öğretmen maaşlarında yine devleti bir yükten kurtarmaktadır. İstihdama katkısı ile işsizlik sorunu

ile uğraşan Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülke için bulunmaz bir çare gibi görünmektedir. Eğer bu çalışanlar devletin okullarında olsaydılar devlet bunların maaşlarını, sigortalarını gibi çeşitli giderlerde bulunmak zorundaydı. O halde özel eğitim kurumları devlete bir yük değil de devletin yükünü paylaşan bir paydaş olduğu görülmektedir. Dolayısıyla devlet hem işsizlik konusunda hem de ekonomi konusunda rahatlamak istiyorsa özel eğitim kurumlarını arttırmak için gerekli olan teşvikleri sağlamalı ve bu kurumları desteklemelidir.

Tablo 4.12. 2011 Yılı Personel İstihdamında Maliyetler

Kurum Türü	Usta Öğretici Memur Servis Elemanları	Birim Net Maaşları (Asgari)	Yıllık Toplam Maaş Tutarı	Maaşların Yıllık Vergi Ve SSK Tutarı (%60) Netten Brüte
Özel Okullar	55.000	700	462.000.000	277.200.000
Özel Dershaneler	20.000	700	168.000.000	100.800.000
Etüt Merkezleri	1.000	700	8.400.000	5.040.000
Kreş Ve Gündüz Bakımevi	4.500	700	37.800.000	22.680.000
Özel Öğrenci Yurdu	11.844	700	99.489.600	59.693.760
Toplam	92.344	.....	775.689.600	465.413.760

Kaynak: (TOBB, 2011: 21).

Tablo 4.12.'de görüldüğü üzere MEB kayıtlarına göre tabloda gösterilen bazı özel eğitim kurumlarında 92.344 personel çalışmaktadır. Özel eğitim kurumlarında çalışan personelin maaşını özel eğitim kurumu karşılamaktadır ve devleti böyle bir yükten kurtarmaktadır. Bunun yanında 92.344 personelin vergisini yine devlete ödeyerek devlete bir gelir kazandırmaktadır. Tablodaki bazı özel eğitim kurumlarında çalıştırılan personeller için devlete yaklaşık olarak yıllık 465.413.760 TL ödeme yapmıştır (vergi ve SSK tutarı). Demek ki bu kurumlar devlete bir yük değil aksine devlet için bir gelir kaynağı olduğu görülmektedir.

Tablo 4.12.'de söz konusu olan özel eğitim kurumlarında çalıştırılan personel maaşlarında yine devleti bir yükten kurtarmaktadır. İstihdama katkısı ile işsizlik sorunu

ile uğraşan Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülke için bulunmaz bir çare gibi görünmektedir. Eğer bu çalışanlar devletin okullarında olsaydılar devlet bunların maaşlarını, sigortalarını gibi çeşitli giderlerde bulunmak zorundaydı. Yine özel eğitim kurumlarının arazi, bina, elektrik, su, gibi giderlerden kurtarmaktadır. Bunların yanında yine ödedikleri emlak vergisi gibi vergi benzerleri ile devlete yine bir kaynak sağlamaktadır. O halde özel eğitim kurumları devlete bir yük değil de devletin yükünü paylaşan bir paydaş olduğu görülmektedir. Dolayısıyla devlet hem işsizlik konusunda hem de ekonomi konusunda rahatlamak istiyorsa özel eğitim kurumlarını arttırmak için gerekli olan teşvikleri sağlamalı ve bu kurumları desteklemelidir.

Devlet özel eğitim kurumlarına yapacağı desteklerden biri istihdam alanı olabilir. Eğer devlet istihdam üzerinden aldığı %60 olan bu oranı daha da aşağılara indirilebilirse eğitim sektöründe cazip olan kayıt dışı çalışmaların önemli ölçüde önüne geçilmiş olur yeni istihdam alanları doğar. Çünkü tüm işlemler çalışanlar kayıt altına alınacağından devleti kazancı da artacaktır.

Tablo 4.13. Özel Öğretim Kurumlarında Büyüme

Yıllar	Özel Okul	Özel Derhane	Kreş Ve Gündüz Bakımevi	Özel Öğrenci Yurtları	Toplam
2000	1.788	1.289	923	2.304	6.304
Öğrenci Sayısı	246.514	488.284	24.894	128.528	888.220
2012	3.006	4.056	1.580	3.948	12.589
Öğrenci Sayısı	498.118	1.234.738	39.948	182.077	1.954.881
12 Yıllık Büyüme Oranları (2000-2012)					
Kurum	%68	%134	%71	%71	%86
Öğrenci	%102	%153	%60	%47	%90

Kaynak: (TOBB, 2011: 34).

Tablo 4.13.'te 2000 yılında faaliyette olan bazı özel eğitim kurum ve öğrenci sayıları ile 2012 yılında faaliyette olan bazı özel eğitim kurum ve öğrenci sayıları arasında karşılaştırmalar yapıldığı görülmektedir. 2000 yılında faaliyette olan özel eğitim kurumları ve öğrenci sayılarına baktığımızda 2012 yılında artış olduğu görülmektedir. 2000 yılında 1.788 Özel okul faaliyette iken 2012 yılında %68'lik bir artışla 3.006'a çıktığı görülmektedir. Özel okullardaki öğrenci sayılarına baktığımızda ise 246.514'dan %102'lik bir artışla 498.118'e ulaştığı görülmektedir. Özel okulların artması ile birlikte öğrenci sayılarında da bir artış olduğu görülmektedir. Tabloya bakıldığında en fazla talep özel dershanelere olduğu görülmektedir. Demek ki hem özel okullara hem de özel öğrenci yurtlarına olan talep her geçen yıl artmaktadır. 2000 yılında faaliyette olan dershane sayısının 1.289 iken %134'lük bir artış ile 2012 yılında bu sayı 4.056'a çıkararak artış göstermiştir. Özel öğrenci yurtlarına baktığımızda ise yine 2000 yılında 2.304 olan sayı 2012 yılına kadar %71'lik bir artış göstererek 3.948'e ulaşmıştır.

Tablo 4.13'te gösterilen bazı özel eğitim kurumları sayılarının toplamına baktığımızda 2000 yılında faaliyette olan 6.304 özel eğitim kurumu bünyesinde 888.220 öğrenciye hizmet vermekte olduğunu görüyoruz. 2012 yılında ise faaliyette olan 12.589

özel eğitim kurumu bünyesinde 1.954.881 öğrenci sayısı ile özel eğitim kurumları ve öğrenci sayılarındaki artış görülmektedir. Tabloda 2012 yılında faaliyet gösteren kurum sayısı 2000 yılında faaliyet gösteren kurum sayısına kıyasla %86'lık bir büyüme kat ettiği görülmektedir. 2012 yılında tablodaki özel eğitim kurumlarında hizmet gören öğrenci sayılarında ise 2000 yılındaki öğrenci sayılarına göre %90 oranında bir artış olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu durum bize özel eğitim kurumlarına olan talebin her geçen gün daha da arttığını göstermektedir. Söz konusu olan bu kurumlar devletin yanında faaliyette bulunarak hem devletin yükünü hafifletmekte hem de devlete bir gelir kaynağı sağlamaktadır.

4.3.5. Hizmet Türüne Göre Eğitim Harcamaları

Tablo 4.14.'te, 2011 yılında devlet ve özel kesim tarafından okutulan öğrenci sayıları ile verilen eğitim hizmetinin birim öğrenci başına eğitim harcamaları gösterilmiştir.

Tablo 4.14. Kamu Ve Özel Eğitim Kurumlarının Toplam Ve Birim Öğrenci Eğitim Harcamaları (2011)

Eğitim Kademesi	Harcama Miktarı (TL)	Öğrenci Sayısı	Birim Harcama (TL)	Birim Harcama (USD) (1 USD: 1,5204 TL)
Genel ortaöğretim	2.996.613.692	1.588.800	1.886	1.240
Kamu	2.847.252.358	1.532.371	1.858	1.222
Özel	149.361.334	56.429	2.647	1.741
Mesleki ve Teknik ortaöğretim	1.997.142.766	884.103	2.236	1.471
Kamu	1.973.376.336	883.167	2.234	1.470
Özel	3.776.430	936	4.024	2.647

Kaynak: (MEB, 2011).

Tabloya göre devletin 2011 yılında Genel Ortaöğretimde okuttuğu öğrenci sayısı 1.532.371 öğrenci ve bu öğrencilerin her biri için yapmış olduğu harcama miktarı ise 1.858 TL'dir. Yine devletin Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde okuttuğu 883.167 öğrenci sayısının her biri için harcamış olduğu tutar 2.234 TL'dir. Özel okulların

Ortaöğretim eğitim kademesine baktığımızda ise genel ortaöğretimde 56.429 kişi öğrenim görmüş ve bunların her birisi için özel okulun harcamış olduğu tutar 2.647 TL'dir. Yine özel okulların Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde okuttuğu öğrenci sayısı 936 ve bunların her biri için harcamış olduğu tutar da 4.024 TL'dir.

Tablo 4.14.'te görüldüğü üzere devlet okutmak zorunda olduğu her bir öğrenci için genel ortaöğretim öğrencisi için 1.858 TL mesleki ve teknik ortaöğretim öğrencisi için de 2.234 TL harcama yapmak zorundadır. Özel ortaöğretimlerin eğitim yüküne etkisine baktığımızda ise şu sonuca varabiliriz. Özel eğitim kurumu olmasaydı devletin okutmakla yükümlü olduğu her bir öğrenci için harcadığı 1.858 TL için özel okulların üstlendiği 56.429 öğrenciye de gerekli olan harcamayı yapmak zorunda kalacaktı. Özel okulların bu yükü üstlenmesi ile devlete büyük bir katkı sağlamaktadır. Özel okulun bu alanda devlete olan katkısı genel ortaöğretimde $56.429 \times 1.858 = 104.845.082$ TL mesleki ve teknik ortaöğretimde ise $936 \times 2.234 = 2.091.024$ TL olarak devletin cebinde kalacaktır demektir.

Tablo 4.14.'te devletin ve özel kesimin eğitim kademelerinde yaptıkları toplam harcamalara baktığımızda ise devletin hem genel ortaöğretim hem de mesleki ve teknik ortaöğretim için yaptığı toplam harcama miktarı 4.993.756.458 TL'dir. Özel eğitim kurumlarınca yapılan toplam harcamalara baktığımızda ise 153.137.764 TL'dir. Özel eğitim kurumlarında yapılan bu harcamalar üzerinden devletin kasasına vergi yoluyla yine bir gelir kazandırılmış olmaktadır. Sonuç olarak özel eğitimin devletin bir ödevi olan eğitim ödevinde yardımcı olmakta hem de devlete maddi konuda son derece destek sağlamaktadır.

4.3.6. Özel Okulların Devlete Olan Borcu: Vergi

Devletin egemenlik hakkını kullanarak elde ettiği gelirlerin başında hiç şüphesiz vergiler gelmektedir. Ülkenin gelirleri arasında %83 civarında bir paya sahip olan vergi en büyük gelir kalemidir. Ticari işletmelerin elde ettikleri kazançlarının belli bir kısmını vergi olarak devlete ödemesi bu işletmelerin görevleri arasındadır. Ticari işletme konumunda olan özel eğitim kurumları da elde ettiği kazancın belli bir kısmını devlete vergi ödemekle yükümlüdür. Özel okullar, vergi mevzuatı ve ticaret kanunları açısından hiçbir ayrıcalığı olmayan kurumlardır. Tüm yasal yükümlülükler ve cezai işlemler, özel okullara serbest piyasa şartlarına göre kurulmuş ve kar etmeyi amaçlayan

kuruluşlar gibi uygulanmaktadır. Oysa özel okulların iş ve işleyişlerini düzenleyen Özel Öğretim Kurumları Kanununda; özel okullar, faaliyetlerini sadece kazanç sağlamak için düzenleyemezler. Fakat milli eğitimin amaçlarına uygun bir şekilde eğitimin kalitesini arttırmak gibi hedefleri de içinde barındırır.

2004/8301 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'ndan önce sadece "İlgili Bakanlıktan faaliyette bulunma izni alan özel okullar ve kreşlerde verilen eğitim öğretim hizmetleri" %8 oranında KDV ye tabiydi. 2004/8301 sayılı BKK ile bu ifade "...625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu... kapsamında verilen eğitim ve öğretim hizmetleri" şeklinde değiştirilmiştir. Bu durumda okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim kurumları ve bu düzeyde haberleşme ile öğretim yapan kuruluşlar, çeşitli kurslar, dershaneler, öğrenci etüd eğitim merkezleri, dikiş kursları ve benzeri kurumlar tarafından verilen eğitim öğretim hizmetleri %8 KDV ye tabidir. Özel öğrenci yurtlarında öğrencilerin barınma, beslenme ve diğer sosyal ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bu kurumlarda verilen hizmetler herhangi bir ayrıma tabi tutulmaksızın %8 oranında katma değer vergisine tabidir. Bunun yanında öğrenci taşıma servis hizmetleri ile yurtlarda verilen hizmetler için de KDV oranı %8'dir.

4.3.7. Eğitim Sektörü içerisindeki Gelir, Kurumlar Ve Katma Değer Vergisi

Tablo 4.15.'te eğitim sektörü içinde alınan vergiler gösterilmiştir. Gelir Vergisinde; Özel Ortaöğretim hizmetlerinde; 2002, 2003 ve 2004 mali yıllarında; (5.607,55 + 273.524,10 + 522.850,56 =) 801.982,21 TL olmak üzere toplam devlete 850.964,66 TL gelir vergisi ödemişlerdir.

Tablo 4.15. Eğitim Sektörü içerisindeki Gelir, Kurumlar Ve Katma Değer Vergisi

	Gelir Vergisi	Kurumlar Vergisi	KDV
Yıllar	Özel Ortaöğretim Hizmetleri	Özel Ortaöğretim Hizmetleri	Özel Ortaöğretim Hizmetleri
2002	5.607,55	261.713,82	5.312.876,80
2003	273.524,10	373.351,65	8.612.979,90
2004	522.850,56	188.737,88	9.167.372,32

Kaynak: (GİB, 2005).

Not: Aynı okulda bulunan ilköğretim ve ortaöğretim kurumları ortaöğretim hizmetlerinde gösterilmiştir.

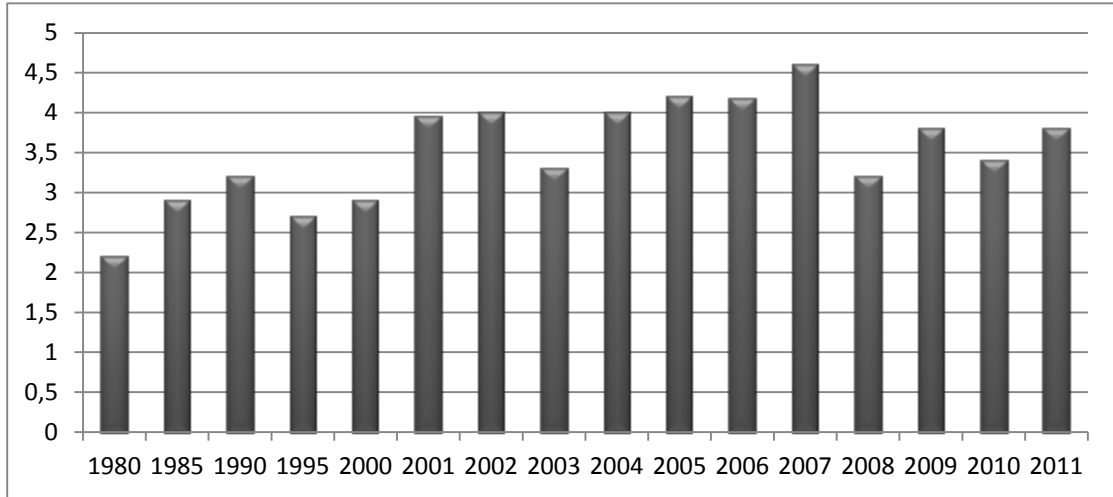
Kurumlar Vergisinde; Özel Ortaöğretim hizmetlerinde; 2002, 2003 ve 2004 mali yıllarında; $(5.607,55 + 373.351,65 + 188.737,88 =)$ 823.803,35 TL olmak üzere toplam devlete 951.071, 45 TL kurumlar vergisi ödemişlerdir.

Katma Değer Vergisinde; Özel Ortaöğretim hizmetlerinde; 2002, 2003 ve 2004 mali yıllarında; $(5.312.876,80 + 8.612.979,90 + 9.167.372,32 =)$ 23.093.229,02 TL olmak üzere toplam devlete 27.227.245,27 TL katma değer vergisi ödemişlerdir. Sonuç olarak devlet hem öğretmen, bina yapma gibi masraflardan tasarruf sağlıyor bunun yanında da özel eğitim kurumlarından aldığı vergiler yoluyla da hazineye ek gelir kazandırıyor.

4.3.8. Türkiye’de Ve Bazı Ülkelerde Eğitim Harcamalarının Milli Gelir Ve Genel Bütçe İçindeki Payı

Aşağıdaki tablolarda Türkiye’ de 1980 sonrası toplam eğitim harcamaların GSMH’ ya oranı, Türkiye’ de MEB kamu eğitim bütçesinin GSMH ve genel bütçe içerisindeki oranı ve bazı ülkelerde toplam eğitim harcamalarının GSYİH içindeki payı (%) ile gösterilmiştir.

Tablo 4.16. 1980 Sonrası Türkiye’ de Toplam Eğitim Harcamaların GSMH’ ya Oranı (%)

Kaynak: (Göksu ve Güngör, 2013: 69).

Tablo 4.16.’da 1980 ile 2011 yılları arasında Türkiye’ de toplam eğitim harcamalarının GSMH’ ya oranı gösterilmiştir. 1980 Sonrası Türkiye’ de 2011 yılına kadar Toplam Eğitim Harcamaların GSMH’ ya oranında dalgalanmalar olduğu

görülmektedir. Tabloya baktığımızda en yüksek oran 2007 yılında %5'e yakın olduğu görülmektedir. 2007 yılında GSMH içinde eğitime daha fazla pay ayrılmış 1980 yılında ise en az pay ayrıldığı görülmektedir. Bir ülkede meydana gelen ekonomik krizler o ülkenin bütçesinde bir daralma meydana getirdiği söylenebilir. 1980, 1994, 2000 ve 2008 krizlerinin olumsuz etkileri tablomuzda da eğitim harcamalarında etkisini göstermiştir. Söz konusu bu yıllarda diğer yıllara göre oranlarının düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 4.17. Türkiye’ de MEB Kamu Eğitim Bütçesinin GSMH ve Genel Bütçe İçerisindeki Oranı

Yıllar	GSMH İçindeki Payı %	Genel bütçe içindeki payı %
	MEB	MEB
1990	2, 14	13, 21
1991	2, 36	14, 10
1992	2, 75	14, 56
1993	2, 88	14, 35
1994	2, 41	11, 36
1995	1, 73	10, 17
1996	1, 71	7, 21
1997	1, 74	8, 05
1998	2, 34	8, 40
1999	2, 72	7, 85
2000	2, 65	7, 17
2001	2, 18	8, 34
2002	2, 65	7, 60
2003	2, 34	6, 90
2004	3, 24	8, 53
2005	2, 28	9, 53
2006	2, 20	9, 48
2007	2, 50	10, 42
2008	2, 41	10, 30
2009	2, 93	10, 63
2010	2, 57	9, 84
2011	2, 81	10, 92

Kaynak: (Göksu ve Güngör, 2013: 66).

Tablo 4.17.’ de Türkiye’de 1990-2011 yılları arasında MEB Kamu Eğitim Bütçesinin GSMH ve Genel Bütçe İçerisindeki Oranı mevcuttur. Genel itibariyle bakıldığında yıllar itibariyle Milli Eğitim Bakanlığı’nın bütçesinin Kamu Eğitim Bütçesinin GSMH ve Genel Bütçe İçerisindeki Oranlarında dalgalanmaların olduğu

görülmektedir. Tabloda MEB bütçesinin hem genel bütçe içinde hem de GSMH içindeki oranının düşük olduğu görülmektedir. MEB bütçesinin genel bütçe içindeki payı %10 civarında iken GSMH içindeki oranı %2 civarında olduğu görülmektedir. Bir ülkenin kalkınabilmesi ve çağdaş ülkeler seviyesini yakalayabilmesi için eğitim konusuna gereken hassasiyeti göstermek zorundadır. Çünkü eğitim genel beşeri sermayeye bir yatırım söz konusu dur. Dolayısıyla eğitime gereken önem verilmeli ve yeterli düzeyde kaynak ayrılmalıdır.

Tablo 4.18. Bazı Ülkelerde Toplam Eğitim Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı (%)

Ülkeler	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Almanya	4,4	4,5	4,7	4,7	4,6	4,5	4,4	4,4	4,5	5,0
Avusturya	5,6	5,7	5,6	5,5	5,4	5,4	5,4	5,3	5,4	6,0
Belçika	:	5,9	6,0	6,0	5,9	5,9	5,9	6,0	6,4	6,5
Danimarka	8,2	8,4	8,4	8,3	8,4	8,3	7,9	7,8	7,6	8,7
Finlandiya	6,0	6,0	6,2	6,4	6,4	6,3	6,1	5,9	6,1	6,8
Fransa	6,0	5,9	5,9	5,9	5,8	5,6	5,6	5,6	5,6	5,8
Hollanda	4,5	5,0	5,3	5,9	5,4	5,4	5,4	5,2	5,1	5,1
İngiltere	4,9	5,5	5,4	5,6	5,3	5,0	5,4	5,3	5,4	5,4
İrlanda	4,2	4,2	4,2	4,3	4,6	4,7	4,7	4,8	5,6	6,5
İspanya	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,3	4,6	5,0
İsveç	7,3	7,0	7,3	7,2	7,0	6,8	6,7	6,6	6,7	7,2
İtalya	4,4	4,8	4,6	4,7	4,5	4,4	4,6	4,2	4,5	4,7
Lüksemburg	:	3,7	3,7	3,7	3,8	3,7	3,4	3,1	:	:
Portekiz	5,4	5,3	5,3	5,3	5,1	5,2	5,0	5,1	4,8	5,7
Yunanistan	3,7	3,5	3,5	3,5	3,8	4,0	:	:	:	:
Lihtenştayn	:	:	2,9	2,4	2,4	2,2	2,0	1,9	2,0	:
ABD	4,9	5,5	5,4	5,6	5,3	5,0	5,4	5,3	5,4	5,4
Japonya	3,8	3,6	3,6	3,6	3,5	3,4	5,4	5,3	5,4	5,4
AB Ort.	4,9	4,9	5,1	5,1	5,0	5,0	5,0	4,9	5,0	5,4
Türkiye	2,9	3,9	4,0	3,4	4,0	4,3	4,2	4,7	3,2	3,8

Kaynak: (Göksu ve Güngör, 2013: 68).

Tablo 4.18.' de Bazı ülkelerin Toplam Eğitim Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı yüzde olarak gösterilmiş ve Türkiye'deki oranlar ile bir karşılaştırma yapılmıştır. Genel olarak baktığımızda yıllar itibariyle Eğitim Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı AB ülkeleri ortalaması genel olarak %5 civarında iken Türkiye'de Eğitim

Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı yıllar itibariyle %4 civarında olup yıllar itibariyle genel ortalamanın altında kalmıştır. Tabloda gelir seviyeleri yüksek olan ülkelere bakıldığında eğitim harcamalarına daha çok önem verilmektedir. Tabloda Danimarka, İsveç ve Finlandiya gibi eğitimde belli bir başarı yakalamış ülkelere baktığımızda Toplam Eğitim Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı diğer ülkelerin Toplam Eğitim Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı oranlarına göre daha fazla olduğu görülmektedir. Dolayısıyla eğitime gereken önemin verilmesi eğitimde başarı yakalamış olan ülkelerin Toplam Eğitim Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı oranlarını incelemek gerekir ve belli bir bütçenin ayrılması gerekmektedir. Demek ki eğitime ayrılan bütçe ile eğitimde başarı arasında doğru orantı olduğu sonucuna varabiliriz.

Tablo 4.19. Kamu Eğitim Harcamalarının GSYİH İçindeki Payı (%)

Ülkeler	1970	1980	1990	2000	2009
Almanya	4,2	4,6	:	4,5	4,6
Avusturya	5,6	5,6	5,1	5,8	5,5
Belçika	:	5,7	4,8	5,2	6,4
Danimarka	6,7	6,7	6,0	8,4	8,7
Finlandiya	5,9	5,8	6,0	6,0	6,8
Fransa	4,8	5,1	5,2	5,8	5,9
Hollanda	7,5	7,1	4,5	4,8	5,1
İngiltere	6,2	5,7	4,5	4,8	5,6
İspanya	2,0	2,6	4,1	4,1	5,0
İsveç	7,9	8,5	5,3	7,4	7,3
İtalya	3,7	4,5	5,8	4,6	4,7
Portekiz	:	3,7	4,2	5,7	5,8
Türkiye	3,6	3,8	3,2	3,5	3,8

Kaynak: (Göksu ve Güngör, 2013: 69).

Tablo 4.19.' da dönemler itibariyle toplam kamu eğitim harcamalarının GSYİH içindeki payları gösterilmiştir. Dönemler itibariyle Türkiye'nin kamu eğitim harcamalarının GSYİH içindeki payı diğer ülkelerin kamu eğitim harcamalarının GSYİH içindeki payları ile kıyaslandığında çok düşük olduğu görülmektedir. Haliyle devlet eğitim harcamalarına ayırdığı bütçeyi arttırmak zorundadır. Devlet diğer gelişmiş ülkelerin eğitimdeki başarısını yakalamak istiyorsa ve bunun yanında belli bir bütçenin

üzerine çıkacak kaynaklara sahip değilse özel eğitim kurumlarını teşvik etmeli ve desteklemelidir. Eğer devlet eğitime ayırdığı kaynağı arttırmazsa ve bunun yanında özel eğitim kurumlarını destekleyip teşvik etmezse eğitimde başarı konusunda yerinde sayacaktır ve belli bir dönemden sonra geriye doğru gidecektir.

Tablo 4.20. Türkiye' nin Eğitim Bütçesi Hedefleri (Milyon ABD Doları)

Yıl Aralığı	Okul Öncesi Eğitim	İlköğretim Çağı Eğitim	Ortaöğretim Eğitim	Mesleki - Teknik Ortaöğretim Eğitim	Toplam
2015-2016	289, 6	4.679, 8	2.952, 4	1.127, 4	9.049, 4
2020-2021	404	4.627, 8	3.510, 9	1.261, 1	9.803, 9
2023-2024	493, 2	4.586, 2	3.486, 4	1.172	9.738

Kaynak: (Tuzcu, 2006: 204).

Tablo 4.20.'de Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yılında eğitim konusunda gelinmek istenen noktada eğitimde yapılacak olan harcamalar gösterilmiştir. Buna göre eğitim kategorilerindeki bütçe hedefleri gösterilmiştir. Bu süreçte Türkiye'nin eğitim konusundaki harcamalarına ayrılan payların artırıldığı görülmektedir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi ekonomik krizler bir ülke ekonomisini son derece etkilemekte ve bütçede daralma meydana gelmektedir. Bu hedeflenen dönemlerde olası bir kriz Türkiye'nin dönemler itibariyle belirlemiş olduğu eğitim kademeleri için yapacağı harcama hedeflerinde bir bozulma durumu meydana gelebilir. Burada yine özel eğitim kurumlarına olan ihtiyaç bir kez daha gün yüzüne çıkmaktadır.

Türkiye belirlemiş olduğu 2023 yılında dünyada ilk 10 ekonomi hedefine ulaşabilmesi için eğitime gereken önemi vermesi gerekir. Gelişmiş ülke ekonomilerine bakıldığında eğitime ayırdıkları paylar dikkat çekmektedir. Türkiye bu ülkelerin ortalamasının maalesef yıllar itibariyle hep altında kalmıştır. Eğer Türkiye eğitime belli bir bütçe ayıracak kaynaklara sahip değilse alternatif eğitim hizmeti veren özel eğitim kurumlarını teşvik etmeli ve bu alanlarda faaliyet gösteren işletmeleri desteklemelidir. Aslında ülkenin ekonomik gelişmişlik seviyesi ile eğitim hizmetleri için ayırdığı bütçe

arasında doğru orantı olduğu ilgili tablolar incelendiğinde karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin ekonomisi gelişmekte olan bir ekonomi olduğunu göz önünde bulundurursak özel eğitim kurumlarına olan ihtiyaç bir kat daha önemli bir hale getirmektedir.

4.3.9. Bazı Ülkelerde Özel Öğretim Oranları

Tablo 4.21.'de 2003 yılında bazı ülkelerde faaliyet gösteren özel ilkokul, özel ortaokul ve özel lise okullarının devlet okullarına oranı ile Türkiye de faaliyet gösteren özel ilkokul özel ortaokul ve özel liselerin devlet okullarına oranları verilmiştir.

Tablo 4.21. Bazı Ülkelerde 2011 Yılı Özel Öğretim Oranları (%)

Ülke	İlkokul	Ortaokul	Lise
Arjantin	19, 8	22	29, 1
Avustralya	28, 3	34, 3	26, 7
Belçika	54, 6	56, 8	57, 9
Fransa	14, 5	21, 2	30, 5
Almanya	2, 7	7, 1	7, 5
ABD	10, 8	9, 2	9, 1
İspanya	33, 4	32, 8	23, 1
İngiltere	4, 9	6, 8	73, 1
Türkiye	İlköğretim: %1.5		1.7

Kaynak: (TOBB, 2011: 70).

Tabloda Türkiye'nin özel okulların devlet okullarına oranı konusunda diğer ülkelerin özel okullarının devlet okullarına oranı yanında ne kadar düşük olduğu görülmektedir. Ülkelerin gelişmişlik ve kalkınmışlık seviyelerine baktığımızda ise yine Türkiye bu ülkelerin gerisinde olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla gelişmiş ülkelerde bile özel okulların devlet okullarına oranlarının yüksek oluşu devlete büyük bir gelir sağladığından bu ülkeler özel okulları destekleyip teşvik etmişlerdir. Eğer bu ülkeler

özel okulların varlığından veya çokluğundan zarar etselerdi desteklemeyecek ve teşvik etmeyeceklerdi. Bütün özel okulları kapatıp devlet okullarına çevirirlerdi. Demek ki bu ülkeler özel okulların varlığından ve çokluğundan memnunlar.

Ülkelerin ekonomik kalkınması ve büyümesi nitelikli işgücü ile mümkündür. Nitelikli işgücü ise eğitilmiş bireylerden meydana gelir. Eğitimde kalitenin olduğu yerde ise eğitilmiş ve nitelikli işgücünden bahsedilebilir. Demek ki özel okulların varlığı ve çokluğu eğitimde rekabet ortamını sağlayacak ve eğitimde kaliteyi sağlayacaklardır. Dolayısıyla özel okulların ödediği vergiler ile devlete ekonomik destek sağlayacak bunu yanında kurdukları bina masraflarından, öğretmen maaşlarından, personel maaşlarından, öğrenci yükümlülüklerinden gibi pek çok faktörden de devleti rahatlatacak ve devletin tasarruf imkânını sağlayacaklardır. Bunun için özel okulların Türkiye’de yaygınlaştırılması gerektiği ve devlet tarafından gerekli destekleme ve teşvik politikaları uygulanarak sayılarının artırılması gerektiği aşikârdır.

4.4. Özel Okulların Bazı Ülkelerdeki Durumu

Dünyada özel okulların faaliyette olmadığı bir ülke neredeyse yok gibidir. Özel eğitim kurumlarının her geçen gün önemini arttırdığı günümüzde bütün dünya ülkeleri özel eğitime önem vermiş ve uyguladıkları bazı teşviklerle bu okulların sayılarının her geçen gün arttığı görülmektedir.

4.4.1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletlerinin eğitim sistemine baktığımızda devlet okullarının yanında Kiliseye bağlı okullar, Azınlık okulları ve diğer okulların faaliyette olduğu görülmektedir (Akyol, 1991: 114). ABD eğitim sisteminde vurgulanan başlıca ilke, herkes için eğitimde fırsat eşitliği ilkesinin olduğudur. ABD eğitim sistemi büyük ölçüde yerinden yönetime dayalıdır. ABD Anayasasına göre okul açma ve kapama yetkisi eyaletlere ve yerel hükümetlere verilmiştir. (Paige, Esposito ve Garcia, 2003 aktaran Harmancı, 2009: 30).

OECD ve UNESCO 2003’teki bazı ülkelerde özel öğretim oranları rakamlarına baktığımızda Amerika’daki özel okulların (ilk, orta ve lise) oranı %10 civarındadır. OECD 2004 raporlarına baktığımızda Amerika’da toplam özel sektörün eğitim içindeki payı %31.6 olarak karşımıza çıkmaktadır. Demek ki eğitimin %69.4 devlet eliyle

yürütülürken %31.6'sı ise özel kesimin devlete olan katkısı karşımıza çıkmaktadır. Bu da özel sektörün ABD' de ne kadar bir öneme sahip olduğunun bir göstergesidir. 2007-2008 akademik yılındaki rakamlarına baktığımızda ise Amerika Birleşik Devletleri'nde ilk, orta ve liseye gittiği tahmin edilen 55,8 milyon çocuğun yaklaşık 6 milyonu, ya da yüzde 11'i, özel okullarda eğitim görmektedir. Bu durum bize Amerika'da özel eğitim veren kurumların her geçen yıl arttığını göstermektedir.

4.4.2. Almanya

Alman Anayasasına göre yabancılar dâhil ülkedeki herkes bireyin kendisini serbestçe geliştirmesi, okulunu ve mesleğini yeteneğine göre seçebilmesi imkânı tanımaktadır. Alman Anayasasına göre, bütün okullar devletin kontrolü ve denetimine tabi tutulmaktadır. Devlet okulları ile özel okullar her türlü konuda işbirliği içerisindeyler. Örneğin eğitim konuları, rekabet ve yaratıcılık gibi konularda görüş alış-verişinde bulunurlar. Bu işbirliğin sağlanabilmesi için kiliseler ve toplum içerisindeki sosyal gruplar yardımcı konumunda olabilmektedirler (Subaşı ve Dinler, 2003: 41-45).

Almanya'da iki çeşit özel okul vardır: Alternatif okullar ve Tamamlayıcı okullar. Alternatif okullar devlet okulları ile aynı statü ve eğitim hedefine sahiptir. Faaliyette bulunduğu bölgedeki kamu okullarına bir alternatif niteliğini taşımaktadır. Tamamlayıcı okullar ise devlet okullarında yer almayan dersleri vererek bu açığı kapatmaya gayret ederek kamu eğitimini tamamlamaya çalışır. Anayasada yer alan ilgili maddeye göre, herkesin özel eğitim alma hakkı vardır ve kimsenin maddi durumu göz önünde tutulmaz. Okul bazı durumlarda maddi durumu kötü olan ailelere okul ücretinde indirim yapmak mecburiyetindedir. 1992 yılında özel okullarda bulunan öğrenci sayısı 445.500 iken; 1998 yılında bu sayı %14'lük bir artışla 506.700'e çıkmıştır. (EARGED, 2005: 11-14).

OECD eğitim raporu rakamlarına baktığımızda Almanya'da 2008-2009 öğretim yılında 3.057 adet genel eğitim veren özel okula yaklaşık 700 bin öğrenci devam etmiştir. Bu sayı, genel eğitim veren okullara devam eden 9 milyon öğrencinin yüzde 7,7'sine tekabül etmektedir. 1992 yılından itibaren özel okullara devam eden öğrenci sayısındaki artış yüzde 4,8'den yüzde 7,7'ye çıkmıştır. Bu durum bize özel okulların önemini arttırdığını ve özel okullara olan talebin zamanla arttığını göstermektedir.

4.4.3. Hollanda

Hollanda'da faaliyet gösteren okullar ikiye ayrılır, devlet okulları ve özel okullar. Bu okullar aynı kanunla yönetilmektedirler. Özel okullar devlet yardımından yararlanabilmektedir. Özel okulların devlet kaynaklarından yardım alma şartı ise kanunda belirtilmiştir. Bu yardımlarda ele alınan kriterler aynı seviyede faaliyet gösteren devlet okulları temel alınır ve yapılacak olan yardımlar (malzeme, personel gibi harcamalar) buna göre ele alınır. Özel öğretim için gerekli mali ve yasal destek gibi yardımlar sonucu bu okulların gelişmesine büyük katkı sağlamıştır (EARGED, 2005: 154-160).

OECD ve Unesco 2003 bazı ülkelerde özel eğitim rakamları oranlarına baktığımızda Hollanda da özel ilköğretim oranı 68,7 özel ortaöğretim 76,2 özel liselerin oranı 92,2 ve üniversitelerin %21'i özel kurumlardır. Burada özel eğitim kurumlarının devlet okulları yanındaki oranının yüksek olması bize özel eğitime verilen önemi göstermektedir. Bu da aslında Hollanda da özel eğitim kurumlarının eğitimin neredeyse her seviyesinde yer aldığını göstermektedir.

4.4.4. Belçika

Belçika'nın Flaman bölgesinde eğitim sistemi diğer birçok ülkenin eğitim sistemiyle karşılaştırıldığında, akademik başarı yönünden son derece yüksek bir düzey yakalamış durumdadır. Ülke 2009 yılında, ülke GSMH'nin yüzde 6,4'ünü eğitim kurumlarına harcadı. Aynı yılın OECD ortalaması ise yüzde 6.2 idi. 2002 yılında Belçika'da eğitim alanında fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla, çok sayıda çocuğu barındıran okullara fazladan finansman desteği sağlandı. 2012 yılında eğitime 10, 4 milyar Euro ayırarak, bütçenin yaklaşık %38,5'ini bu alanda kullanmıştır.

Belçika'nın eğitim alanında okullara tanımış olduğu seçme özgürlüğü, anayasal bir haktır. Ülkede herkes okul açabilir ve aileler de çocuklarını istedikleri okula gönderebilirler. Okullar kayıtlı olan öğrenci sayısı ile okulun sosyal ve mali durumuna göre kamu kaynaklarından yararlandırılır (örneğin; alt sosyal sınıflardaki öğrencilere daha fazla kaynak aktarılır). Kamu kaynaklarından yararlanan özel kişi veya kurumlarca işletilen okullarda Flaman çocuklarının yaklaşık %70'i devam etmektedir. Dolayısıyla böyle bir durumda rekabet gelişir ve eğitimde kalite artar. Rekabet içinde olan okullar

velileri ve öğrencileri buralara çekmek için adeta bir yarış durumuna girerler. Flaman öğrencilerinin uluslararası alanda başarı sağlamasının nedenleri arasında özel eğitime önem vermesi, eğitimin yenilikçi okullara, kendi kurumsal kimliğini ve yetkinlik kültürünü oluşturma özgürlüğünü tanınmasıdır (Eğitimpedia, 2014). OECD ve UNESCO 2003'teki bazı ülkelerde özel öğretim oranları rakamlarına bakıldığında Belçika'da özel ilköğretim oranı %54,6 özel ortaöğretim oranı %56,8 özel lise oranı ise %57,9 oran ile özel eğitime ne kadar önem verildiğini görülmektedir.

4.4.5. Danimarka

Danimarka'da özel okul açmak serbesttir. Hiçbir etnik kimliğe bakılmaksızın faaliyet izni alınabilir ve devlet yardımlarından destek alınabilir. Özel okullar, kendi kendini yöneten bağımsız kurumlardır. Danimarka'da bütün özel okullar yıl içinde kayıt ettikleri öğrenci sayısına bağlı olarak harcamalarının neredeyse %80 ile %85'ini arasında devlet desteği almaktadır. Öğrenci velileri bu durumdan memnun olup sadece düşük bir ücret ödemektedirler. Burada yine ilkokul ve ortaokul düzeyindeki öğrenci velileri yapılan tüm harcamaların sadece %19'unu karşılamaktadırlar (EARGED, 2005: 138-141). OECD ve Unesco 2003 bazı ülkelerde özel eğitim rakamları oranlarına baktığımızda Danimarka da özel ilköğretim oranı %12,8 özel ortaöğretim %23,1 ve özel liselerde ise bu oran %2,5'tir.

4.4.6. Fransa

Fransa'da eğitim sistemi devlet okulları ve özel okullardan mevcuttur. Aileler istekleri çerçevesinde anaokulundan üniversiteye kadar eğitim her aşamasında çocuklarını gerek devlet gerekse de özel okullara gönderebilmektedirler. Ülke vatandaşı Avrupa Birliği şartlarına uygun olarak özel okul açabilme imkânına sahiptir. Fransa'da özel öğretim kurumlarının çoğunluğunu Katolik okullar oluşturmaktadır ve bu okullara devlet öğretmen atanması, öğretmenlerin hizmet içi eğitimden yararlandırılmaları gibi konularda önemli ölçüde maddi yardım sağlamaktadır (EARGED, 2005: 149-153).

Özel eğitim kurumları, yıllık harcamalarının 1/10'nu geçmeyecek miktarını devletten ve yerel idarelerden yardım alır. Milli eğitim akademik kurulu bu yardımların uygun olup olmadığı konusunda gerekli görüşü belirtir (Subaşı ve Dinler, 2003: 55). OECD ve Unesco 2003 Fransa'da özel eğitimin toplam eğitim sistemi içindeki yerine

baktığımızda özel ilköğretim %14,5 özel ortaöğretim %21,2 özel lise %30,5 oranları ile özel eğitime ne kadar önem verildiğini açıkça görebilmekteyiz.

4.4.7. İngiltere

İngiltere'deki eğitim sisteminde faaliyette bulunan okullara bakıldığında devlet okulları ile özel okullar faaliyette bulunduğu görülür. Özel okulun beraberinde getirdiği rekabet ve kalite burada da kendini göstermiştir ve İngiltere'deki özel okulların eğitim kalitesi devlet okullarının eğitim kalitesinden daha yüksektir. Devlet okulları ücretsiz olup ortalama öğrencilerin %90'ı devlet okullarına %10'u ise özel okullarda eğitim görmektedir. World Economic Forum (Dünya Ekonomi Zirvesi) den elde edilen verilere göre 1997 yılında İngiltere'de faaliyette bulunan ilk ve orta kademeli okulların eğitim kalitesi 53 ülke arasında 32. sırada yer almaktaydı. İngiltere'de özel okullar devlet desteğinden yoksun olmasına rağmen ilerleyen dönemlerde dünya çapında ünlü eğitim sisteminin en iyi örneği haline gelmiştir. Bu okullar kendi imkânları çerçevesinde hizmet verirler ve hiçbir durumda hükümetten destek almazlar. İngiltere'de özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklara ise yerel yönetici, özel eğitim ihtiyaçlarını, zorunlu ihtiyaçlarını ilgili mercilere bildirmek mecburiyetindedir (Karacaoğlu ve Çabuk, 2002: 156). OECD ve Unesco 2003 bazı ülkelerde özel eğitim rakamları oranlarına baktığımızda İngiltere'de özel ilköğretim oranı %4,9 özel ortaöğretim %6,8 özel liselerin oranı ise %73,1'tür.

4.5. PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı)

PISA, OECD'nin (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün) bir eğitim projesidir. Bu proje, OECD'ye bağlı PISA Yönetim Kurulu tarafından yürütülmektedir ve üçer yıllık dönemler hâlinde, 15 yaş grubu öğrencilerin elde ettikleri bilgi ve becerileri değerlendiren bir araştırma projesidir. Bu projeye bütün ülkelerdeki 15 yaş grubu öğrencilerin bulunduğu okullar PISA projesine katılabilir. Bu projenin amacı öğrencileri daha iyi tanımak; onların öğrenme isteklerini, derslerdeki performanslarını ve öğrenme ortamları ile ilgili yaptıkları tercihleri daha net bir şekilde göstermektir. Bu projede öğrencilerin, kendileri hakkındaki görüşleri, motivasyonları, öğrenme biçimleri, okul ortamları ve aileleri ile ilgili olarak veriler toplanır.

PISA projesine katılmanın nedeni; bu proje uluslararası referans olarak görülmekte olduğundan küreselleşme ile birlikte ülkelerin eğitim konusunda uluslararası alandaki durumunu görmek ve uluslararası rekabeti yakalamak için eksiklerini gidermek plan ve programlar yapmak eğitimin kalitesini arttırmak gibi unsurlar için bir gösterge kabul edilir. PISA projesi 2000 yılında çıkmıştır ve Türkiye ilk defa 2003 yılında bu projeye katılmıştır. PISA projesi çerçevesinde katılan ülkelere bakıldığında ilk sıralarda olan ülkeler eğitime ciddi bir bütçe ayırmışlardır. Bunun yanında özel eğitim kurumlarını desteklemişler ve maddi destek sağlamışlardır (<http://www.pisa.oecd.org>).

PISA'nın projelerinde ilk sıralarda yer alan Finlandiya örneğine bakacak olursak okullar büyük ölçüde kamu kesimi tarafından finanse edilmekte devlet ile yerel yetkililer arasında sorumluluklar bölüştürülmüştür. Temel eğitim dönemindeki öğrencilerin yaklaşık %2'si ile meslek okullarındaki öğrencilerin yaklaşık %15'i özel okullarda öğrenim görmektedirler ve hem özel hem de kamu okulları aynı oranda kamusal mali destek görmektedirler. Belediyeler eğitimde eşitlik prensibine dayanarak herkesten yıllık olarak 340 Euro "eğitim vergisi" almasının yanında okullara ise öğrenci başına 9000 Euro ödemektedir. Finlandiya'daki eğitim sisteminin güçlü olmasının temel nedeni öğrencinin ekonomik veya sosyal geçmişi her ne olursa olsun bütün öğrencilere aynı eğitim imkânlarının verilmesidir (Yıldız, 2011).

PISA verileri sonucu başarılı ülkeler arasında yer alan Asya Kaplanlarının (Singapur, Hong Kong-Çin, Güney Kore ve Tayvan) eğitim alanındaki sistemleri analizlerine baktığımızda McKinsey tarafından 2007 ile 2010 yıllarında iki rapor yayımlandı. Yayımlanan bu raporlar analiz edildiğinde her iki raporda da ortak olan öğretmen kalitesi ile eğitim sistemi arasında doğru bir orantı olduğu eğitimin kalitesi öğretmen kalitesine bağlanmıştır. Bu da öğretmen mesleğine en iyi dereceli öğrencileri çekmeye gayret gösterilmiştir. PISA' da başarılı olan ülkelere baktığımızda en iyi öğrencileri öğretmen mesleğine çekebilmek için öğretmen maaşlarına ciddi iyileştirmeler yapıldığı görülmektedir. Eğitime yapılan yatırımlar ve Öğretmenler arası işbirliğini sağlamak için yapılan ortamlar eğitimin kalitesini arttırmıştır. Öğretmenlerin performansları ile maaşları arasında doğru orantı sağlanmıştır. İzlenen tüm bu ve benzeri politikalar eğitimde kaliteyi arttırmıştır.

Eğitim sistemlerine bakıldığında yine en başarılı öğrencilere yoğunlaşmak yerini tüm öğrencilere eşit düzeyde eğitimin verilmesi de dikkat çeken faktörlerden biridir. Bu durum üst düzey eğitim kalitesi gösteren ülkelerin amaçlarındandır. Eğitimde kaliteyi etkileyen diğer unsur ise ailelerin çocuklarından beklentilerinin yüksek olmasıdır. PISA tarafından ankette sorulan başarı neye bağlıdır sorusuna öğrencilerin büyük bir çoğunluğu kendi eğitim yatırımlarına ve çabalarına bağlı olduğunu belirtmişlerdir (Barbor ve Mourshed, 2007).

Sonuç olarak, Türkiye'nin PISA verilerine bakacak olursak bu gidişle 2023 yılındaki dünyanın en büyük 10 ekonomisinden biri olma hedefi imkânsız gibi görünüyor. Çünkü ciddi bir eğitim başarısı yakalayabilmiş değil ve OECD ülke ortalamasının gerisinde kalmış bir ülke görüntüsünde. Eğer Türkiye bu hedefini tutturmak istiyorsa PISA verileri sonucu eksiklerini gidermesi gerekir ve ciddi adımlar atması gerekmektedir. PISA analizlerinde başarılı olan ülkelerin eğitim sistemleri ışığında Türkiye nitelikli öğretmenler yetiştirmek için yetenekli öğrencileri bu mesleğe kaydırılmalıdır. Öğretmen yetiştirecek öğretim kadrosunun gelişimi için gerekli imkânların sağlanması ve geliştirilmesi gerekir. Eğitimde başarıyı yakalayamamış olan ülke eğitim sistemlerine bakıldığında yeterli yatırımların yapılmadığı görülmektedir.

PISA 2003-2012 Türkiye Eğitim Sisteminin Başarı Eğilimleri

Türkiye PISA programına ilk olarak 2003 yılında katılmış ve şu ana kadar 4 ayrı PISA değerlendirmesine tabi tutulmuştur. Aşağıdaki tablolarda daha açık bir şekilde PISA programına tabi tutulan ülkeler arasındaki Türkiye'nin sıralamasını göreceğiz.

Tablo 4.22. PISA 2003-2012 Matematik Alanı Başarı Sıralamaları

2003		2006		2009		2012	
Sıra Numarası	Ülke	Sıra Numarası	Ülke	Sıra Numarası	Ülke	Sıra Numarası	Ülke
1	Finlandiya	1	Tayvan	1	Şanghay (Çin)	1	Şanghay (Çin)
2	G.Kore	2	Finlandiya	2	Singapur	2	Singapur
3	Kanada	3	Hong-Kong	3	Hong-Kong	3	Hong-Kong
32	Yunanistan	41	Sırbistan	41	Dubai	41	İsrail
33	Sırbistan-Karadağ	42	Uruguay	42	İsrail	42	Yunanistan
34	Uruguay	43	TÜRKİYE	43	TÜRKİYE	43	TÜRKİYE
35	TÜRKİYE	44	Tayland	44	Sırbistan	44	Romanya
36	Tayland	45	Romanya	45	Azerbaycan	45	Kıbrıs Rum Kesimi
Katılan Ülke Sayısı: 41		Katılan Ülke Sayısı: 57		Katılan Ülke Sayısı: 65		Katılan Ülke Sayısı: 65	

Kaynak: (TÜSİAD, 2012).

Tablo 4.22.'de PISA 2003-2012 yılları arasında matematik alanı başarı sıralaması gösterilmiştir. Tabloda, 2003'te 41 ülkenin katıldığı programda Finlandiya ilk sırada yer alırken Türkiye 35. sırada yer almaktadır yani sondan 5. sırada. 2006 yılında matematik alanında 57 ülkenin katılımıyla Türkiye 43. sıraya kadar gerilediğini görüyoruz.2009 ve 2012 yıllarında 43. sırada yerini korumaktadır.

Tablo 4.23. PISA 2003-2012 Okuma Becerisi Alanı Başarı Sıralamaları

2003		2006		2009		2012	
Sıra Numarası	Ülke	Sıra Numarası	Ülke	Sıra Numarası	Ülke	Sıra Numarası	Ülke
1	Finlandiya	1	G.Kore	1	Şanghay	1	Şanghay
2	G.Kore	2	Finlandiya	2	G.Kore	2	Hong-Kong
3	Kanada	3	Hong-Kong	3	Finlandiya	3	Singapur
32	Slovakya	35	İspanya	39	Avusturya	39	Litvanya
33	Uruguay	36	Yunanistan	40	Litvanya	40	Yunanistan
34	Rusya	37	TÜRKİYE	41	TÜRKİYE	41	TÜRKİYE
35	TÜRKİYE	38	Şili	42	Dubai	42	Rusya
36	Tayland	39	Rusya	43	Rusya	43	Slovakya
Katılan Ülke Sayısı: 41		Katılan Ülke Sayısı: 57		Katılan Ülke Sayısı: 65		Katılan Ülke Sayısı: 65	

Kaynak: (TÜSİAD, 2012).

Tablo 4.23.'te PISA 2003-2012 yılları arasında okuma becerisi alanı başarı sıralaması gösterilmiştir. Tabloda, 2003'te 41 ülkenin katıldığı programda Finlandiya ilk sırada yer alırken Türkiye 35. sırada yer almaktadır. 2006 yılında okuma becerisi alanında 57 ülkenin katıldığı programda Türkiye 37. sırada olduğunu görüyoruz. 2009 ve 2012 yıllarında 41. sıraya kadar gerilemiş ve yerini korumuştur.

Tablo 4.24. PISA 2003-2012 Fen Alanı Başarı Sıralamaları

2003		2006		2009		2012	
Sıra Numarası	Ülke	Sıra Numarası	Ülke	Sıra Numarası	Ülke	Sıra Numarası	Ülke
1	Finlandiya	1	Finlandiya	1	Şanghay	1	Şanghay
2	G.Kore	2	Hong-Kong	2	Finlandiya	2	Hong-Kong
3	Kanada	3	Kanada	3	Hong-Kong	3	Singapur
31	Slovakya	42	Bulgaristan	41	Dubai	41	İsrail
32	Rusya	43	Uruguay	42	İsrail	42	Yunanistan
33	TÜRKİYE	44	TÜRKİYE	43	TÜRKİYE	43	TÜRKİYE
34	Uruguay	45	Ürdün	44	Şili	44	BAE
35	Tayland	46	Tayland	45	Sırbistan	45	Bulgaristan
Katılan Ülke Sayısı: 41		Katılan Ülke Sayısı: 57		Katılan Ülke Sayısı: 65		Katılan Ülke Sayısı: 65	

Kaynak: (TÜSİAD, 2012).

Tablo 4.24.'te PISA 2003-2012 yılları arasında fen alanı başarı sıralaması gösterilmiştir. Tabloda, 2003'te 41 ülkenin katıldığı fen alanı programında Finlandiya ilk sırada yer alırken Türkiye 33. sırada yer almaktadır. 2006 yılında fen alanında 57 ülkenin katıldığı programda Türkiye 44. sırada olduğunu görüyoruz. 2009 ve 2012 yıllarında 43. sıraya kadar gerilemiş ve yerini korumuştur.

Tablo 4.25. PISA 2003-2012 OECD Ülke Puanları Ortalamaları İle Türkiye puanlarının karşılaştırılması

Ülke	2003	2006	2009	2012
Türkiye Matematik Alanı Puanı	423	424	445	448
OECD Matematik Puanı Ortalaması	500	498	496	494
Türkiye Fen Alanı Puanı	434	424	445	463
OECD Fen Puanı Ortalaması	500	498	496	501
Türkiye Okuma Becerileri Alanı Puanı	441	447	464	475
OECD Okuma Becerileri Puanı Ortalaması	494	492	493	496

Kaynak: (TÜSİAD, 2012).

Tablo 4.25.'te PISA tarafından yapılan uluslararası öğrenci değerlendirme programı sonucu yıllar itibariyle Türkiye ile OECD ülkeleri fen, matematik ve okuma becerileri konularında bir karşılaştırılma yapılmıştır. Tabloda da görüldüğü gibi Türkiye OECD ülkeleri ortalamasının her yıl gerisinde kaldığı görülmektedir.

Türkiye her geçen dönem bütçeden eğitime daha fazla kaynak ayırmasına rağmen hala OECD ülke ortalamasının gerisinde kalarak ciddi bir başarı elde ettiği söylenemez. OECD verilerine bakıldığında Türkiye öğrenci başına yaptığı eğitim harcamasında hiç de iç açıcı sonuçlar çıkmıyor. 2011 yılında Türkiye'deki yetişkin nüfusun %68'i orta öğretim seviyesinin altında bir eğitime sahip olduğu görülmektedir. Oysaki OECD üye ülkeleri ortalamasına bakıldığında bu oran %25 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla böyle bir durumda özel okullara olan ihtiyaç son derece önemli olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye’de faaliyet gösteren Özel Öğretim Kurumlarının devlete olan mali etkisinin yanında devletin eğitim yükü üzerinde bir yük mü olduğu yoksa devletin eğitim yükünü paylaşan bir paydaş mı olduğu incelenmiştir. Eğitimin hayatımızdaki önemi yadsınamaz bir gerçektir. Ülkemizde Özel Öğretim Kurumlarının gelişimi Cumhuriyet sonrası hız kazanmıştır. Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerinde ıslahat hareketleri ile eğitim alanında düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca Azınlık Okulları da eğitim alanında faaliyet göstermektedir. Lozan Antlaşması ile azınlık okulları ile yabancılara ait olan okullar güvence altına alınmıştır. Halen ülkemizde yabancılara ve azınlıklara ait okullar faaliyetini sürdürmektedir. Eğitim sistemimizin içerisinde devlet okullarının yanında özel öğretim kurumlarının payı çok küçük kalmıştır. Bunun başlıca sebeplerinden birisi ekonomik sıkıntılardır. Son zamanlarda özel öğretim kurumlarının eğitimdeki payını arttırıcı önlemler alınmaktadır. 1965 yılında çıkarılan Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile özel eğitim kurumlarının eğitim içindeki payının değiştirilmesi ile ilgili olarak TBMM de hazırlanan kanun taslağına göre Özel Öğretim Kurumlarına birtakım teşvikler getirilmektedir. Kanun günümüzün şartlarına uyarlanarak yeniden düzenlenmeye çalışılmaktadır. Kamu hizmetleri içerisinde yer alan “Eğitim Hizmeti” alanında özel sektöründe faaliyet gösterebileceği hükmü Anayasa’ımızda yer almaktadır.

Anayasa’mızın 42. maddesinde “Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir” ifadesi ile bu alanda özel kesiminde faaliyette bulunabileceği hükmü getirilmiştir. Ayrıca yasal düzenlemeler çerçevesinde yabancılar da öğretim kurumu açabilir ve bu kurumlarda çalışabilirler. Yabancıların yanı sıra azınlıklarında eğitim, öğretim faaliyetleri çalışmamızda incelenmiş olup bu kurumların Milli Eğitim Bakanlığı denetiminde olduğu ifade edilmiştir. Yabancıların öğretim kurumu açma özgürlüğü sınırlı olarak tanınmıştır. Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nda 1988 yılında yapılan bir değişiklikle yabancı gerçek ve tüzel kişiler doğrudan ya da Türk vatandaşları ile ortaklık yolu ile yalnızca yabancıların devam edebileceği “milletlerarası nitelikte öğretim kurumu” açabilecekleri hükmü getirilmiştir. Bu hükümlerle Milletlerarası nitelikte öğretim kurumu açılması bakımından “karşılıklılık” şartı aranmamaktadır. Örneğin Rus

vatandaşlarının devam edeceği bir okul Antalya da “Milletlerarası Okul” statüsünde açılmıştır. Ancak bu okul açılırken Rusya’daki vatandaşlarımıza böyle bir imkânın tanınıp tanınmadığı şartı aranmamaktadır. Durum böyle olunca vatandaşlarımız açısından öğretim özgürlüğü eşitsizliği ortaya çıkmaktadır. Bu şartın Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nda aranmaması tarafımızca bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Özel Öğretim Kurumlarının açılmasında çok uzun bir prosedür uygulanmaktadır. Kurum açma izni yerel düzeyde valiliklere verilerek işlemlerin kısalarak daha etkin bir hale gelebilir. Zira merkezden bu kurumların idare edilmesi bu kurumların gelişmesini yavaşlatmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığının rolünün daha çok denetim düzeyinde şekillendirilerek bu tür kurumların işleyişini hızlandırılabilir. Ayrıca son günlerde gündemde olan teşvik tedbirlerinin vergi indrimi düzeyi ile sınırlı kalmasının suiistimalleri de önleyebilmektedir. Zira özel öğretim kurumlarına uygulanan vergi oranları yapılan isin niteliğine göre yüksek görülmektedir. Böyle bir durum özel öğretim kurumlarının sadece hizmetin kalitesini arttırmak niyeti ile gelir sağlayabileceği hükmüne ters düşmektedir. Çünkü bu kurumlar kar amacı güdülerek açılmamaktadır. Sonuç itibarı ile günümüzde özel öğretim kurumlarının eğitim sistemimiz içindeki payı oldukça düşüktür. Özel Öğretim Kurumlarının eğitim sistemimiz içindeki payını yükselterek rekabetçi bir yapı ile eğitimde kalite artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Adem, M. (1981). *Eğitim Planlaması*, EBF Yayın: Ankara.
- Adem, M. (2005). *Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı*, Ankara Üniversitesi: Ankara.
- Akad, M. (1997). *Genel Kamu Hukuku*, Filiz Kitabevi: İstanbul.
- Akyol, A. (1991). *Amerikan Eğitim Sistemi Üzerinde Bir İnceleme*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayını: Ankara.
- Arıkboğa, Ş. (2003). Yüksek Öğretimde Toplam Kalite Yönetimi ve Bir Araştırma, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, Cilt: 53, Sayı: 2.
- Akın, İ. (1993). *Kamu Hukuku*, Beta Yayınları: İstanbul.
- Akyüz, Y. (2004). *Türk Eğitim Tarihi M.Ö.1000-M.S. 2004*. Pegem A Yayıncılık: Ankara.
- Arseven, A. D. (2001). *Alan Araştırma Yöntemi*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık: Ankara.
- Ata, M. K. (2006). Özel Öğretim Kurumlarının Kuruluşu İşleyişi Ve Denetimi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Ana Bilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Aşanok, D. (1994). Özel Okul İşletmelerinin Yönetim ve Organizasyonuna Yönelik Bir Model Önerisi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadi Enstitüsü (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- Aygün, F. (2005). Bedelsiz Eğitim Hizmetlerinin Özel Öğretim Kurumları Mevzuatındaki Yeri, *E-Yaklaşım Dergisi*, Sayı: 29, Aralık-2005b.
- Aygün, F. (2005). Eğitim-Öğretim İşletmelerinde ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Süreli Kazanç İstisnası, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı: 145, Ocak-2005a, ss.71-76.
- Aygün, F. (2007). Özel Öğretim Kurumlarında Ücretsiz Öğrenci Okutulma Durumu, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 220, Ocak, ss.38-45.
- Bahar, C. O. (2005). *Ücret Gelirlerinin Vergilendirilmesi*, Yaklaşım Yayıncılık: Ankara.
- Başak, L. (2004). Yıllık Beyanname İle Bildirilecek Gelirlerden İndirilebilecek Harcama Kalemi Olarak Eğitim ve Sağlık Harcamaları, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı: 133, Ocak, ss.157-165
- Barber, M. & Mourshed, M. (2007). *How the World's Best-Performing School Systems Come Out on Top*, McKinsey and Company: London.

- Baysal, A. (2003). *Sosyal Eşitsizliklerin Beslenmeye Etkisi*, C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 25, Özel Eki, s.s.69.
- Bıyık, R. ve Kıratlı, A. (2006). *Giderler ve İndirimler*, Yaklaşım Yayıncılık: Ankara.
- Bıyık, R. ve Kıratlı A. (2006) *Vergi Teşvikleri ve Korumaları*, Yaklaşım Yayıncılık: Ankara.
- Cafoğlu, Z. (1996). *Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi*, Avni Akyol Ümit Kültür Ve Eğitim Vakfı: İstanbul.
- Can, N. (2004). *Öğretmenlerin Geliştirilmesi ve Etkili Öğretmen Davranışları*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 16, Ocak, ss.114.
- Cemalcılar, İ.(1994). *Pazarlama-Kavramlar, Kararlar*, Beta Basım Yayım: İstanbul.
- Çelik, Y. (2006). *Özel Okulların Türk Eğitim Sistemine Ekonomik Katkılarının Değerlendirilmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Çetinkaya, Ö. (2001). *Türkiye’de Devlet İşletmeciliği ve Özelleştirme*, Ekin Kitabevi: Bursa.
- Değer, N. (2007). *Açıklamalı ve Uygulamalı Katma Değer Vergisi Kanunu*, Yaklaşım Yayıncılık: Ankara.
- Dere, M. (2008). *Türkiye’de Azınlık Okulları (1945-2007)*, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Öğretimi Programı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- DİE, (2003). İş Gücü Veri Tabanı, <<http://lmisnt.pub.die.gov.tr/dev60cgi/rwcgi60.exe>>, (Erişim: 11.04.2014).
- DİE, (2006). *Türkiye İstatistik Yıllığı*, DİE Matbaası: Ankara.
- DPT (1970). *İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (II. BYKP) 1968-1972* Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayını: Ankara.
- DPT (1974). *Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (III. BYKP) 1973-1977* Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayını: Ankara.
- DPT (1980). *Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (IV. BYKP) 1979-1983* Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayını: Ankara.
- DPT (1987). *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (V. BYKP) 1985-1989*, Başbakanlık Devlet planlama Teşkilatı Yayını: Ankara.
- DPT (1992). *Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (VI. BYKP) 1990-1994* Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayını: Ankara.

- DPT (1998). *Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* (VII. BYKP) 1996-2000 Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayını: Ankara.
- DPT (2000). *Uzun Vadeli Strateji Ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* (VIII. BYKP) 2001-2005 Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayını: Ankara.
- Dinçkol, B. (1990). Zorunlu Din Eğitim ve Öğretimi Bağlamında 1982 Anayasasının 24'üncü ve Medeni Kanununun 2662'nci Maddeleri Arasındaki Çelişki, *Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 5, S.1 – 3 Ocak-Aralık ss.95.
- EARGED. (2005). *AB Ülkelerinde Özel Öğretim Kurumlarının İçerik, Yöntem ve İşleyişleri Bakımından İncelenmesi*, MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı: Ankara.
- Eğitimpedia, (2014). Eğitim Sistemini Dönüştüren Ülkeler, <<http://www.egitimpedia.com/egitim-2/egitim-sistemini-donusturen-ulkeler-2-belcika-flaman-bolgesi>>. (Erişim 25.03.2014).
- Erden, M. (2000). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Alkım Yayınları: İstanbul.
- Erdoğan, İ. (2002). *Yeni Bir Binyıla Doğru Türk Eğitim Sistemi Sorunlar ve Çözümler*, Sistem Yayıncılık: İstanbul.
- Eren, H. (2005). *Özel Okullar*, Türkiye Özel Okullar Birliği Yayınları: İstanbul.
- Ereş, F. (2004). Eğitim Yönetiminde Stratejik Planlama, *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 15, ss.1.
- Ereş, F. (2005). Eğitimin Sosyal Faydaları: Türkiye-AB Karşılaştırması, *Milli Eğitim Dergisi*, 167, ss.33-42.
- Ersen, H. (1996). *Toplam Kalite ve İnsan Kaynakları Yönetimi İlişkisi*, Sim Matbaacılık, İstanbul.
- Ertuğrul, H. (2003). *Kültürümüzü Etkileyen Okullar*, Nesil Yayınları: İstanbul.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1991). *Eğitime Giriş*, Feryal Matbaacılık: Ankara.
- Gedikoğlu, T. (2005) Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, Haziran.
- Göksu, A. Ve Güngör, G. (2013). Türkiye'de Eğitimin finansmanı Ve Ülkelerarası Bir Karşılaştırma, *Yönetim Ve Ekonomi Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 1, ss.66-70, Manisa.
- Gözübüyük, A. Ş. (2000). *Anayasa Hukuku*, Turhan Kitabevi: Ankara.
- Gözütok, F. D. (2006). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ekinoks Yayınları: Ankara.

- Güneş, S. (1998). *Teori ve Uygulamada Kişi Özgürlüğü ve Güvencesi*, Kazancı Hukuk Yayınları: İstanbul.
- Harmancı, M. F. (2009). *Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi*, (Ed. BALCI, A.), *Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri*, Pegem Akademi Yayınları: Ankara.
- Hesapçioğlu, M. (1984). *Türkiye'de İnsangücü ve Eğitim Planlaması*, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 127, Ankara.
- İçöz, O. ve Tavmergen, İ. ve Özdemir, P. (1999). Hizmet pazarlamasında internet kullanımı, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 3
- İTO, (1993). Türkiye'de ve Dünyada Özel Öğretim Kurumlarının Eğitimdeki Yeri, *İstanbul Ticaret Odası Dergisi*, Sayı: 2, ss.12-14.
- İTO, (1997). Özel Okulların Sorunları ve Çözüm Önerileri Paneli, Yayın No: 1997-35, İstanbul Ticaret Odası Yayınları: İstanbul.
- Karahan, K. (2000). *Hizmet Pazarlaması*, Beta Yayınları: İstanbul.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Karacaoğlu, Ö. ve Çabuk, B. (2002). İngiltere Ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 155, ss. 156.
- Kavak, Y. ve Ekinci, E. (1994). Eğitimin Finansmanı Sorunu Ve Maliyetlerin Azaltılmasına İlişkin Alternatif Stratejiler, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı: 10, s.s.65-72.
- Kaya, Y. K. (1995) Kalkınmada Eğitimin Rolü. *Abece Dergisi*, Sayı 102, ss.60.
- Keskin, E. , Demirci, N. ve Aytül, G. (2003). *Eğitimde Çürüyüş, KİGEM Özelleştirme Değerlendirmeleri*, No.1, KİGEM : Ankara.
- Kızılot, Ş. (1997). *Katma Değer Vergisi Kanunu ve Uygulaması*, Yaklaşım Yayınları: Ankara.
- Kızılot, Ş. (1998). *Gelir Vergisi Kanunu ve Uygulaması*, Yaklaşım Yayınları: Ankara.
- Kızılot, Ş. (2000). *Kurumlar Vergisi Kanunu ve Uygulaması*, Yaklaşım Yayınları: Ankara.
- Kızılot, Ş. (2005). *Vergi İndirimi Yoluyla Eğitimi Teşvik*, Hürriyet Gazetesi, 07.09.2005a.
- Koçer, H. A. (1987). *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu, 1773–1923*, Uzman Yayınları, No:1, Ankara.
- Korkmaz, A. (2006). Eğitimin ve Ekonomi Arasındaki İlişkiler, L. Küçükahmet (Ed.) *Eğitim Bilimine Giriş*, Nobel Yayınevi. ss. 96-97, Ankara.

- Kotler, P. (2000). *Pazarlama Yönetimi*, Çev. Nejat Muallimoğulları, Milenyum Baskı, Beta Basım Yayım: Vize-Kırklareli.
- Kozlu, C. (2003). *Türkiye Mucizesi İçin Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul.
- Kutan G. (1997). *Türkiye’de İşsizlik Sorunu ve İşsizlerin Yaş Gruplarına ve Eğitim Durumuna Göre Dağılımları*, Mercek: Ankara.
- Kuzu, B. (1990). *1982 Anayasası Temel Nitelikleri ve Getirdiği Yenilikler*, Filiz Kitabevi: İstanbul.
- Küçük, Ş. ve Akın E. (2005). *Eğitim Kurumları (Temel İdari, Mali Vergisel Düzenlemeler)*, TÜRMOB Yayınları: Ankara.
- Küçük, Ş. (2007). Özel Okul Öğretmen ve Personeline Ödenen Ücretlerde Vergi Uygulaması, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı: 172, ss.67-71, Ankara.
- Maç, M. (2007). Eğitim ve Sağlık Giderleri İndirimi, *E-Yaklaşım Dergisi*, Sayı:20, Mart. ss. 101-107.
- MEB, (1994). *Azınlık ve Yabancı Okullarının Genel Denetiminde Göz önünde Bulundurulacak Esaslar*. Milli Eğitim Basımevi: Ankara
- MEB, (2013). MEB 2012-2013 İstatistikleri, <<http://www.memurlar.net/haber/355102>>. (Erişim tarihi 20.11.2013)
- MEB, (2010). MEB 2009-2010 İstatistikleri, <<http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/>>, (Erişim 15.08.2013).
- Mucuk, İ. (1998). *Pazarlama İlkeleri*, 2.Baskı Türkmen Kitabevi: İstanbul.
- Mucuk, İ. (2001). *Pazarlama İlkeleri*, 13. Basım, Türkmen Kitabevi: İstanbul.
- OECD, (2005). *Education At a Glance*, OECD indicators OECD Yayınları: Paris.
- Oktar, K. (1996). İthalatta KDV İstisnaları. *Maliye Postası Dergisi*. Sayı 391, ss.72–77.
- Oktar, K. (1996) Özel Okul ve Üniversitelerin KDV Karşısındaki Durumu. *Maliye Postası Dergisi*. Sayı 383, ss.67–72.
- Ozansoy, A. (2008) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Ana Bilim Dalı Maliye Bilim Dalı Türk Vergi Hukukunda Eğitimin Vergilendirilmesi Yüksek Lisans Tezi Ankara.
- Öçer, A. (2001). *Müşteri Memnuniyeti Pazarlama Dünyası*, Sayı: 2. ss. 26-29.
- ÖSYM, (2013). Hangi Lise Türü Daha Başarılı, <<http://www.aktifhaber.com/hangi-lise-turu-daha-basarili-790276h.htm>>, (Erişim: 04.14.2014).

- ÖSYM, (2012). ÖSYS’de Türkiye Geneli Okul Türlerine Göre Başarı Karşılaştırması, <<http://www.osym.gov.tr> 2012-2013 verileri>, (Erişim: 04.14.2014).
- Özay, İ. (2004). *Günüşiğinde Yönetim*, Filiz Kitabevi: İstanbul.
- Özdemir, H. İ. (2005). KDV Oranı İndirilen Eğitim ve Öğretim Hizmetleri İle Bu Hizmetlerin 01.01.2005 Tarihinden Sonra İfa Edilen Kısımına Ait KDV Farkının İadesi, *E-Yaklaşım Dergisi*, Sayı: 19.
- Özdemir, S. (2002). Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi, *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 2, ss.253-270.
- Özkaya, N. (1992). Özel Öğretim Kurumlarının Eğitim Sistemindeki ve Sosyo-Ekonomik Yapı İçindeki Yeri. *Türkiye’de ve Dünyada Özel Öğretim Kurumlarının Eğitimdeki Yeri Semineri*. İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul.
- Özoğlu, S. Ç. (2007). *Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Sayı 203, s.1. Ankara.
- Sami, Z. (2003) Eğitimin Bir İşlevinin Kalkınma Olduğu Unutuluyor Mu?. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 159, ss.47.
- Sel, V. G. (2004). Dünyada ve Türkiye’de Karşılaştırmalı Eğitim: Kavram, Kapsam ve Eğilimler, *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayını, Malatya.
- Senemoğlu, N. (2001). Çocuk Hakları, Çalışan Çocuklar ve Eğitim Sorunları, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 151, Temmuz-Ağustos-Eylül, ss.25-35.
- Sezer, A. (1999). *Atatürk Döneminde Yabancı Okullar (1923 – 1938)*, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara.
- Solmaz, A. (2007). Özel Eğitim Kurumlarında Kurumsal Kimliğin Müşteri tercihlerine Etkisi ve Kültür Dershaneleri Üzerine Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, SBE, Kütahya.
- Soysal, M. (1987). *100 Soruda Anayasanın Anlamı*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Soytürk, M. A. (2002). Eğitimde Özelleştirme ve Özel Okullar. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Kamu Yönetimi Lisans Üstü Uzmanlık Programı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Sönmez, M. (1990). Türk Eğitim Sistemi İçersinde Özel Okulların Yeri ve Önemi. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Kamu Yönetimi Lisans Üstü Uzmanlık Programı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Sönmez, M. Ve Korucu, H. (2000). Özel Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlere Ödenen Eğitim-Öğretim Tazminatının Niteliği ve Vergisel Boyutu, *Yaklaşım Dergisi*, Sayı 93, Eylül, ss.177-179.

- Subaşı, B. , Dinler A. (2003). Dünyada ve Türkiye’de Özel Okullar. İstanbul Ticaret Odası Yayınları: İstanbul.
- Sümer, S.I. ve Eser, Z. (2006). Pazarlama Karması Elamanlarının Evrimi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (1). ss.167.
- Şafak, A. (1996). *Hukuk Sözlüğü*, Temel Yayınları, İstanbul.
- Taymaz, A. H. (1995). *Hizmet içi Eğitim; Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*, PEGEM Yayınları, Ankara.
- Taymaz, A. H. (1992). *Hizmet içi Eğitim; Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*, PEGEM Yayınları, Ankara.
- Temelli, S. (2000). 1990’lardan Günümüze Bütçelerde Eğitim Harcamaları Üzerine Bir Değerlendirme, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, Cilt.1, Sayı:1, ss.21-30.
- Tezcan, M. (1985). Eğitim Sosyolojisi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Sayı 150, ss.4, Ankara.
- Teziç, E. (1991). *Anayasa Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul.
- TOBB, (2012). Türkiye Eğitim Meclisi Sektör Raporu, ISBN : 978-605-137-118-4, Ankara.
- Topçu, F. (2007). Türk Eğitim Sisteminin Tarihsel Gelişimi ile Yabancı Okullarının Bu Sistem Üzerindeki Etkileri, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Torlak, Ö. (2001). Eğitim Hizmetleri Pazarlaması Açısından Üniversite Öğrencilerinin Hizmet Kalitesini Algılamalarının Önemi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, Sayı 27, ss. 399-416
- Tunaya, T. Z. (1982). *Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku*, 5. Baskı, Ekin Yayınları, İstanbul.
- Tural, N. K. (2002). *Eğitim Finansmanı*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Tuzcu, Gökhan (2006). Eğitimde Vizyon 2023 Ve Avrupa Birliği’ne Giriş Süreci, <<http://portal.ted.org.tr/yayinlar/EgitimdeVizyon2023veAvrupaBirligineGirisSureci.pdf>>, (Erişim 04.14.2014).
- Tübitak, (2006). Türkiye’de Eğitimin Mevcut Durumu, <www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/eik/EK1.pdf>. (Erişim:25.03.2014)
- Türkmen, F. (1999). *A Comprehensive Study on Education*, DPT, Ankara.

- TÜSİAD (2012). PISA 2012 Değerlendirmesi: Türkiye İçin Veriye Dayalı Eğitim Reformu Önerileri, TÜSİAD Yayınları, Ankara.
- Yalçın, S. (1997). Türk Eğitim Sisteminde Dönüşüm Özel Okulların Yeri ve Anlamı: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Yamamoto, S. ve Telli, G. (1997) Pazarlama Planlaması Yaklaşımı ve Türk Üniversitelerinde Stratejik Pazarlama Planlaması Yaklaşımı Üzerine Bir Araştırma, Anadolu Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.
- Yıldız, S. (2011). Finlandiya Eğitim Sistemi, <<http://suleymanyildiz.wordpress.com/2011/04/26/finlandiya-egitim-sistemi>>. (Erişim 10.05.2014).
- Yılmazcan, D. (1997). Okul, Dershane ve Kurslardaki Eğitim ve Öğretimde KDV, *Yaklaşım Dergisi*, Mart 1997, ss.59.
- Yılmaz, T. (2003). Kalkınma Planlarında Yüksek Öğretim, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 160, ss.37.
- Zaman, F. (2004). Türk Milli Eğitim Teşkilatında Toplam Kalite Yönetiminin Uygulama Analizi ve Keçiborlu (Isparta) İlçesinde Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, s.72.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı Soyadı : Reşat KIRMIZI
Doğum Yeri ve Tarihi : Bozova/ŞANLIURFA - 12.04.1983

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İİBF / İktisat
Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İİBF / Maliye

İş Denevimi :

Çalıştığı Kurumlar : AYDIN ADÜ NAZİLLİ MYO
: KÜTAHYA DPÜ EMET MYO (HALEN)

İletişim :

e-posta Adresi : resat.kirmizi@dpu.edu.tr

Tarih : : 12.06.2014